

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Ν. ΧΩΡΑΦΑ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΟΛΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΒΔΟΜΗ



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.
38-ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΛ - 38

1946

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Ν. ΧΩΡΑΦΑ
ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΤΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΟΛΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΒΔΟΜΗ



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΛ - 38

1946

μετά την ἄλωσιν ἀνηγορεύθη Πατριάρχης ὁ Γεώργιος Σχολάριος (Γεννάδιος), ἀπενεμήθησαν δὲ εἰς αὐτὸν αἱ καὶ πρὶν συνειθισμένα τιμαὶ καὶ ἔχορηγήθησαν τὰ αὐτὰ προνόμια ἠδῆμένα λόγῳ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ὁσμανικοῦ κράτους. Ἀνεγνωρίσθη δηλ. οὗτος οὐ μόνον ὡς θρησκευτικός, ἀλλὰ καὶ ὡς πολιτικός ἀρχηγὸς ὅλων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Αἱ ἐκ μέρους τῶν Τούρκων παραβιάσεις τῶν προνομίων δὲν ἔλειψαν. Ἄλλ' ὅμως ὁ ἰσχυρὸς πολιτικὸς ὀργανισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἐπροστάτευσε τὸν δεινοπαθοῦντα λαὸν καὶ ἐφρόντισε περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεώς του καὶ τῆς διατηρήσεως τῆς γλώσσης του καὶ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεώς του.

4. Οἱ Φαναριῶται.

Οὕτω ὠνομάσθησαν οἱ ἐν Κων/πόλει πρόκριτοι τοῦ Ἔθνους, οἱ κατοικοῦντες εἰς Φανάριον περὶ τὸ Πατριαρχεῖον. Οὗτοι διεξῆγον μετὰ τοῦ Πατριαρχείου τὰς ἐθνικὰς ὑποθέσεις, προσελήφθησαν δὲ καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατ' ἀρχὰς μὲν ὡς γραμματικοί, κατόπιν δὲ καὶ ὡς διεργμνεῖς καὶ μυστικοσύμβουλοι καὶ ὡς ἡγεμόνες τῶν παραδουναβείων ἐπαρχιῶν. Οὗτοι διὰ τῆς παρὰ τοῖς Τούρκοις δυνάμεώς των ἐπροστάτευσαν τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ διετήρησαν ἀσβεστον τὴν ἰδέαν τῆς πολιτικῆς τοῦ Ἔθνους ἀποκαταστάσεως.

5. Αἱ κοινότητες.

Ὁ ὀργανισμὸς τῶν κοινοτήτων (ἔχων τὴν ἀρχὴν του εἰς τὰ ἀρχαῖα αὐτόνομα ἀστικά πολιτεύματα καὶ διατηρηθεὶς καὶ ἐπὶ τῆς ὀωμαϊκῆς κυριαρχίας καὶ κατόπιν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας), διετηρήθη καὶ ἐπὶ τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως. Ἐκαστον χωρίον εἶχε τοὺς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκλεγομένους ἀρχοντάς του. Ἐκ τούτου αἱ κοινότητες ἤκμασαν πολὺ, μάλιστα δέ, ὡς ἀπηλλαγμέναι ὅπως δῆποτε τῆς ἐπεμβάσεως τῶν Τούρκων, αἱ ὀρεινὰ καὶ αἱ τῶν μικροτέρων νήσων, καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐθνισμοῦ.

6. Αἱ πολεμικαὶ δυνάμεις τοῦ Ἔθνους ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Πλὴν τῶν ἀποδημησάντων Ἑλλήνων δὲν ἔστερξαν τὴν ὑποδούλωσιν, οἱ Κλέφτες, οἱ Σουλιῶται καὶ οἱ Μανιάται. Αὐτοὶ δὲ μὲ τὰς μικρὰς ναυτικὰς νήσους ἀπετέλεσαν τὰς πολεμικὰς δυνάμεις τοῦ Ἔθνους ἐπὶ τουρκοκρατίας.

Οι κλέφτες και οι ἀρματωλοί. Πολλοὶ κάτοικοι τῆς μεσημβρινῆς Ἑλλάδος φεύγοντες τὴν τυραννίαν τῶν Τούρκων κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη, δπόθεν διαρκῶς ἔκαμνον ἐπιδρομὰς κατ' αὐτῶν. Οὗτοι ὠνομάσθησαν Κλέφτες. Ἡ Ὀθωμανικὴ κυβέρνησις, μὴ δυναμένη νὰ τοὺς ὑποτάξῃ, προσελάμβανε τινὰς ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς διὰ νὰ ἐμποδίσουν τοὺς ἄλλους. Αὐτοὶ ὠνομάσθησαν ἀρματωλοὶ. Οἱ ἀρματωλοὶ συχνὰ συνεκρούοντο μὲ τοὺς Τούρκους. Τότε ἐγίνοντο πάλιν κλέφτες. Ἐκ τούτου κλέφτης καὶ ἀρματωλὸς ἀπέβησαν λέξεις συνώνυμοι.

Οἱ κλέφτες ἔζων ἀπὸ τῆς ληστείας. Διαρκῶς ἤσκούντο εἰς τὰ ὄπλα. Ἦσαν καρτερικοὶ εἰς τὰς στερήσεις. Ἦσαν ἱπποτικοὶ καὶ εἶχον ἰσχυρὸν τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα. Ἐν γένει ὁ βίος των ἦτο ὅμοιος πρὸς τὸν τῶν Ἀκριτῶν καί, ὅπως ἐκεῖνοι, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ποίησιν δημοτικῶν τραγουδιῶν. Οἱ κλέφτες ἐνίσχουν τὰς περὶ ἐλευθερίας καὶ πατρίδος ἰδέας τοῦ λαοῦ, καὶ ἀπετέλεσαν τὰς πεζικὰς δυνάμεις τοῦ Ἔθνους ἐπὶ τουρκοκρατίας.

Οἱ Μανιάται. Οἱ κάτοικοι τῆς Μάνης οὐδέποτε ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐπλήρωνον μόνον μικρὸν φόρον καὶ αὐτοδιοικοῦντο. Ἐνέπνεον λοιπὸν θάρρος εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας καὶ προσέφεραν μεγάλας ὑπηρεσίας κατὰ τὸν ἀγῶνα.

Οἱ Σουλιῶται. Τὸ Σοῦλι κατοικήθη κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ 17ου αἰῶνος ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν χριστιανῶν φευγόντων τὴν τουρκικὴν τυραννίαν. Κατ' ἀρχὰς ἀπετελεῖτο ἐκ 4 χωριῶν. Ἐπειτα ἐκτίσθησαν ἄλλα 7. Εἰς αὐτὰ ἔζων ἐλεύθεροι καὶ αὐτόνομοι ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν φατριῶν των καὶ ὑπέταξαν εἰς ἑαυτοὺς 60 περίξ χωρία. Ὁ βίος των διήρχετο ἢ ἐν πολέμῳ πρὸς τοὺς Τούρκους ἢ εἰς ἀσκήσεις περὶ τὰ πολεμικά. Καὶ οὗτοι ἐνίσχουν τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῶν ὑποδοῦλων Ἑλλήνων καὶ προσέφερον μεγίστας ὑπηρεσίας κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν.

Αἱ ναυτικαὶ κοινότητες. Αἱ ἑλληνικαὶ παραλαὶ καὶ νῆσοι πάντοτε ἐπεδίδόντο εἰς τὸν ναυτικὸν βίον. Ἐπὶ τουρκοκρατίας προώδευσαν ἰδίως αἱ μικραὶ νῆσοι, διότι δὲν κατόκουν εἰς αὐτὰς Τούρκοι καὶ αὐτοδιοικοῦντο. Ἰδίως προώδευσαν ἡ Ὑδρα, Σπέτσει καὶ Ψαρὰ ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος, διότι τὰ πλοῖα των ἔπλεον ὑπὸ ρωσικὴν σημαίαν ἐλευθέρως, ἐπὶ δὲ τῶν Ναπολεοντείων πολέμων συνεκέντρωσαν εἰς χεῖρας των ὅλον τὸ ἐμπόριον τοῦ Εὐξείνου καὶ τῆς Μεσογείου, ἐπομένως ἀπέκτησαν καὶ πλοῦτή πολλὰ καὶ πλοῖα μεγάλα. Οἱ ναῦται δὲ τούτων ἠσκήθησαν εἰς τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον ἕνεκα τῆς πειρατείας τῶν Ἀλγερίνων. Εἰς τὴν πρόοδον ὁμως τῶν νήσων τούτων συνετέλεσε καὶ ὁ συνεταιρισμὸς κεφαλαίου καὶ ἐργασίας.

7. Ὁ πνευματικὸς βίος τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Ἡ παιδεία. Ἡ ἀποδημία τῶν λογίων εἰς Εὐρώπην ἀφῆκε τὴν χώραν ἄνευ διδασκάλων καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπεκράτησεν εἰς αὐτὴν δεινὴ ἀμάθεια μέχρι τοῦ 17ου αἰῶνος. Τότε οἱ ἐν Ἑνετίᾳ Ἑλληνες ἔμποροι ἴδρυσαν ἐκεῖ Ἑλληνικὸν σχολεῖον. Κατόπιν καὶ ἡ Ἑνετικὴ κοινότης καὶ ἄλλαι τοῦ ἐξωτερικοῦ ἴδρυσαν εἰς πολλὰς Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ ἰδίως εἰς τὰ Ἰωάννινα σχολὰς, αἱ ὁποῖαι ἐξέπεμπον εἰς ὅλην τὴν χώραν διδασκάλους. Εἰς τὰς σχολὰς αὐτὰς ἐδίδαξαν οἱ περίφημοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους.

Ἀδαμάντιος Κοραΐς. Οὗτος ἦτο Χῖος, ἐγεννήθη δ' ἐν Σμύρνῃ τὸ 1748 ἐκ γονέων ἐμπόρων. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη ἐν Σμύρνῃ. Ἐπειτα εἰς Ἀμστελὸδαμον ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀρχαίαν φιλολογίαν καὶ τὴν ἐκμάθησιν ξένων γλωσσῶν. Κατόπιν εἰς Montpellier τῆς Γαλλίας ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν. Τέλος τὸ 1788 ἐγκατεστάθη εἰς Παρίσιους, ὅπου ἐπεδόθη εἰς φιλολογικὰς μελέτας καὶ ἀπέθανε τὸ 1833. Ὁ Κοραΐς κατέστη ὠφέλιμος εἰς τὸ Ἔθνος α) διὰ τῶν μὲ τοὺς ξένους σχέσεών του, δι' ὧν ἀνέπτυξε τὸν φιλελληνισμόν, καὶ β) διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ τῶν ἐπιστολῶν του πρὸς διαφόρους Ἑλληνας, δι' ὧν ἐξήγειρεν εἰς τοὺς Ἑλληνας τὸν πόθον τῆς ἀπελευθερώσεως. Ἀνεμείχθη δὲ καὶ εἰς τὸ γλωσσικὸν ζήτημα.

Τὸ γλωσσικὸν ζήτημα. Ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος, ὅτι ἤρχισεν ἡ πνευματικὴ ἀναγέννησις τοῦ Ἔθους, ἤρχισεν ἀγὼν μεταξὺ τῶν λογίων περὶ τοῦ δοθησομένου τύπου εἰς τὴν γλῶσσαν. Οἱ μὲν ἦσαν ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας, οἱ δὲ ὑπὲρ τῆς δημώδους. Ὁ Κοραΐς ἦτο ὑπὲρ τῆς ἀρχαίας, ἀλλ' ἀποβλέπων καὶ εἰς τὴν κατανόησιν ἠκολούθησε μέσσην ὁδὸν γενόμενος αἴτιος τῆς δημιουργίας τῆς καθαρευούσης.

Ἡ λογοτεχνία. Μέχρι τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος λογοτεχνικὰ ἔργα παρήχθησαν μόνον εἰς τὴν Ἑπτάνησον καὶ τὴν Κρήτην ἐξ ἐπιδράσεως τῆς Φραγκοκρατίας (λόγοι Σκούφου καὶ Μηνιάτου. Ἐρωτόκριτος Κορνάρου. Ἐρωφίλη Χορτάτζη). Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος ἀναφαίνονται τὰ ἔργα τοῦ Κοραΐ καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Χριστοπούλου, Βηλαρά καὶ Ρήγα. Τὰ μεγαλύτερα ὅμως λογοτεχνικὰ ἔργα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶναι τὰ δημοτικὰ τραγούδια, τὰ ὑμνοῦντα τὰ κατορθώματα τῶν κλεφτῶν καὶ τῶν ἀρματωλῶν.

Ἡ τέχνη. Ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ τέχνη μαραινεται. Μόνον εἰς Ἄγιον Ὅρος ζῆ ἡ γραφικὴ καὶ ἡ ξυλογλυπτικὴ. Ἀλλὰ εἰς τὴν Κρήτην

καὶ τὰς Ἰονίους νήσους ἢ τέχνη καὶ ἰδίως ἢ ζωγραφικὴ ἀνεξωπηρήθη διὰ τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως καὶ παρήγαγεν ἔργα πολλὰ καὶ καλά.

8. Τὸ φρόνημα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Τὸ ἔθνικόν φρόνημα ἐπὶ τουρκοκρατίας ἠϋξήθη. Τὸ Ἔθνος ὑπέφερε τὰ πάνδεινα, ἀλλὰ καὶ ὠργανώθη καὶ παρεσκευάσθη διὰ τὸν μέγαν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Κυριώτεραι χρονολογίαι.

Ἰδρυσις μονίμων στρατῶν ἐν Γαλλίᾳ τὸν 14ον αἰῶνα.

» » » εἰς τὴν ἄλλην Εὐρώπην τὸν 17ον αἰῶνα.

Ἐφευγέσεις καὶ ἀνακαλύψεις } κατὰ τὸ τέλος τοῦ 15ου αἰῶνος.
Ἀναγέννησις

Θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις 1517.—Κάρολος Ε' 1519-1556.—Πόλεμοι Γαλλικοῦ καὶ Αὐστριακοῦ οἴκου 1520—1559.—Σμαλκανδικὸς πόλεμος 1552.—Νῆς Ἁγίου Βαρθολομαίου 14 Αὐγ. 1572.—Ἐρρίκος Δ' βασιλεὺς τῆς Γαλλίας 1589.—Ἐλισάβετ βασιλίσσα τῆς Ἀγγλίας 1558.—Καταστροφὴ ἀητιήτου ἀρμάδας 1508.—Τριακονταετής πόλεμος 1618-1648.—Εἰρήνη τῶν Πυρηναίων 1659.

1. Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς μεταμορφώσεως τῆς Εὐρώπης κατὰ τοὺς νέους χρόνους.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀλώσεως τῆς Κ/πόλεως ἀρχίζουν καὶ οἱ νέοι χρόνοι, διότι τότε παρατηροῦνται εἰς τὴν Εὐρώπην οὐσιώδεις διαφοραὶ καὶ εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ὀργανισμόν τῶν κρατῶν καὶ εἰς τὰς μεταξύ των σχέσεις. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα (πλὴν ἐπὶ Καρόλου τοῦ Μεγάλου) ἡ Εὐρώπη εἶναι διεσπαρμένη εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη, τὸ δὲ κῦρος τῶν βασιλέων εἶναι περιορισμένον ὑπὸ τῶν εὐγενῶν. Ὑπάρχει ὁμως μία ἀρχὴ ἐνότητος τῆς Εὐρώπης, ἢ θρησκεία, ὑφ' ἣν καὶ βασιλεῖς καὶ ἐπιστήμη καὶ τέχνη ὑποτάσσονται. Τὸν 13ον, 14ον καὶ 15ον αἰῶνα ἀρχίζουν αἱ προπαρασκευαστικαὶ τῶν νέων χρόνων μεταβολαί : Ἐσωτερικῶς ἐπεκτείνεται τὸ κῦρος τῶν βασιλέων. Ἐξωτερικῶς ἡ χριστιανικὴ ἐνότητος ἐξασθενεῖ. Ἐπιστήμη καὶ τέχνη ἐκλαϊκεύονται. Ἐμφανίζεται

νέα κοινωνική τάξις ἢ ἀστική. Αἱ μεταβολαὶ αὗται τώρα ἐνισχύονται διὰ τῶν ἑξῆς γεγονότων: α) τῆς μεταβολῆς τῆς τακτικῆς τοῦ πολέμου, β) τῶν ἀνακαλύψεων, γ) τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ δ) τῆς θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως.

2. Ἡ νέα τακτικὴ τοῦ πολέμου καὶ ἡ πτώσις τοῦ Ἱπποτισμοῦ.

Ἀπὸ τοῦ 14ου αἰῶνος ἐπῆλθε μεγάλη μεταβολὴ καὶ εἰς τὴν στρατολογίαν καὶ εἰς τὸν ὄπλισμόν. Οἱ ἡγεμόνες στρατολογοῦν ὄχι ὑποτελεῖς, ἀλλὰ μισθοφόρους (μισθοφορικὰ σώματα ὤνια). Τούτους κατ' ἀρχὰς διατηροῦν μόνον ἐν καιρῷ πολέμου. Τὸν 15ον αἰῶνα ὅμως οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας καὶ τὸν 17ον οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες σχηματίζουν μόνιμους στρατούς. Ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ 14ου αἰῶνος πολεμισταὶ τινες ἀρχίζουν νὰ μεταχειρίζονται μεγάλα τόξα καὶ μάχονται πεζοὶ ἄνευ σιδηρᾶς πανοπλίας. Βραδύτερον δὲ (15ος αἰὼν) ἐσχηματίσθη τὸ πεζικὸν (ἐλβετοὶ καὶ λογχοφόροι γερμανοὶ) μὲ μικρὰ δόρατα, ὅπερ πανταχοῦ ἀνεδείχθη νικηφόρον. Ἐπομένως ἤρχισεν ἡ παρακμὴ τοῦ Ἱπποτισμοῦ.

Εἰς τοῦτο συνετέλεσε κατόπιν καὶ ἡ ἐφεύρεσις τῆς πυρίτιδος. Τὸν 16ον αἰῶνα ἐφευρέθησαν τὰ ἀρκεβούζια, τὸν 17ον δὲ ἐτελειοποιήθη τὸ πυροβολικόν. Οὕτω οἱ βασιλεῖς κατέβαλον τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἐπεξέτειναν τὸ κῦρόν των εἰς ὅλην τὴν χώραν των.

3. Αἱ ἀνακαλύψεις.

Αἷα τῶν ἀνακαλύψεων. Τὰ ἐμπορεύματα τῶν Ἰνδιῶν (Ἀσίας ἐν γένει) μετακομιζόμενα ὑπὸ Ἀράβων εἰς τοὺς λιμένας Ἀλεξανδρείας καὶ Εὐξείνου πόντου παρελαμβάνοντο ἐκεῖθεν ὑπὸ Ἑνετῶν καὶ Γενουαίων καὶ διὰ τοῦτο ἐστοιχίζον ἀκριβὰ. Ἐκ τούτου ἡ ἀνάγκη ἐξευρέσεως θαλασσίας ὁδοῦ πρὸς τὰς Ἰνδίας. Πρὸς τοῦτο οἱ μὲν Πορτογάλλοι ἐτράπησαν πρὸς τὸν περίπλου τῆς Ἀφρικῆς, οἱ δὲ Ἴσπανοὶ στηριζόμενοι εἰς τὴν πρόοδον τῆς Γεωγραφίας ἐτράπησαν πρὸς δυσμὰς (ναυτικὴ πύξις, τελειοποιήσις πλοίων).

Αἱ ἀνακαλύψεις τῶν Πορτογάλλων. Οἱ Πορτογάλλοι ἤρχισαν τὸ 1419. Προσῆγγισαν τὸ Βογιάδρον καὶ τὸ Λευκὸν καὶ Πράσινον ἀκρωτήριον. Ἀνεκάλυψαν τὸ στόμιον τοῦ Κόγκου, καὶ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἑλπίδος (1486). Τὸ 1498 δὲ ὁ Βάσκος Δεγάμας ἔφθασεν εἰς Κακούταν.

Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῶν Πορτογάλλων. Πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ μονοπωλίου τοῦ ἐμπορίου εἰς ἕκ τῶν διαδόχων τοῦ Βάσκου ὁ Ἄλ-

βουκέρκης, κατέλαβε τὴν Σοκότραν, τὸ Ἄδεν καὶ τὸ Ὀρμούζ. Οὗτος δὲ ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτὴς τοῦ ἀποικιακοῦ κράτους τῶν Πορτογάλλων. Κατέλαβε τὴν Μαλάκκαν, τὴν Ἰάβαν, τὴν Βάνδαν, τὸ Καντοῦν (πρεσβευτὴς εἰς Πεκίνον). Οὕτω τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῶν Πορτογάλλων ἐξετείνετο ἐπὶ ὅλων τῶν ἀκτῶν ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέχρις Εἰρηνικοῦ καὶ εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν (Βραζιλία κατελήφθη εἰς ἓν ταξίδιον ὑπὸ Καβράλου). Ἀλλὰ τοῦτο ἀπετελεῖτο ἐξ ἀποικίων, εἰδους ἐμπορικῶν πρακτορειῶν, ἐπὶ τῶν ἀκτῶν. Ἐκ τούτου καὶ ὀλίγον διειρηθήη.

Αἱ ἀνακαλύψεις τῶν Ἰσπανῶν. Τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας ὁδὸν ἀνεζήτησε πρὸς δυσμὰς ὁ Χριστόφορος Κολόμβος διὰ λογαριασμὸν τῆς Ἰσπανίας καὶ ἀνεκάλυψε νέαν ἡπειρον, τὴν Ἀμερικὴν. Ὁ Κολόμβος ἀνεχώρησεν ἐκ Πάλου τῆς Ἰσπανίας μὲ 3 πλοῖα καὶ 120 ἄνδρας τὸ 1492. Μετὰ δύο μῆνας προσωρμίσθη εἰς Γουαναχάνην (Ἅγιος Σωτήρ), ἔπειτα κατέλαβε τὴν Κούβαν καὶ τὸν Ἅγιον Δομίγγον. Εἰς ἄλλα ταξίδια ἀνεκάλυψε τὰς Ἀντίλλας καὶ προσωρμίσθη εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Ν. Ἀμερικῆς καὶ τέλος ἔφθασεν εἰς τὸν Παναμᾶν. Τὰς χώρας ὅμως ταύτας ἐνόμισεν ἀνηκούσας εἰς τὴν Ἀσίαν (Ἰνδία). Ἡ ἀπάτη ἀπεκαλύφθη, ὅταν ὁ Βαλβόας (1513) διεπέρασε τὰ ὄρη τοῦ Παναμᾶ, καὶ ἰδίως ὅταν ὁ Μαγγελάνος διεπέρασε τὸν Μαγγελάνειον πορθμὸν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν Εἰρηνικὸν ὠκεανόν, ὁ δὲ πλοηγὸς αὐτοῦ Δελκᾶνος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἑλπίδος.

Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῶν Ἰσπανῶν. Οἱ Ἰσπανοὶ δὲν περιορίσθησαν εἰς τὴν Κούβαν καὶ τὸν Ἅγιον Δομίγγον. Κατέκτησαν κατόπιν τὸ Μεξικὸν διὰ τοῦ Καρτεσίου καὶ τὸ Περού διὰ τοῦ Πιζάρρου Ἐδῶ εὗρον λαοὺς θαυμασίως ὠργανωμένους καὶ προωδευμένους εἰς τὸν πολιτισμὸν. Οἱ Ἰσπανοὶ ὅμως συμπεριεφέρθησαν σκληρῶς εἰς τοὺς ἰθαγενεῖς, οὓς μετεχειρίζοντο ὡς δούλους, ἰδίως εἰς τὰ μεταλλεῖα πρὸς ἀνεύρεσιν χρυσοῦ. Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Ἰσπανίας ἦτο κατακτητικὸν καὶ οἱ Ἰσπανοὶ ἐγκαθίσταντο εἰς αὐτὸ ὅχι ὡς ἔμποροι, ἀλλὰ μονίμως.

Ἀποτελέσματα τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων. Ταῦτα εἶναι οἰκονομικά, πολιτικά, ἐπιστημονικά, θρησκευτικά, ἀνήκουν δὲ εἰς τὴν παγκόσμιον Ἱστορίαν. Τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ ἑξῆς: α) Ἡ μετάθεσις τῶν μεγάλων ὁδῶν τοῦ ἐμπορίου. Κέντρα ἐμπορικὰ τὴν ὥρην εἶναι ὄχι οἱ λιμένες τῆς Μεσογείου, ἀλλ' οἱ τοῦ Ἀτλαντικοῦ. β) Ἡ μεγάλη εἰσοδὴ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅστις περιῆλθεν εἰς τὴν ἀστικὴν τάξιν καὶ κατέστησεν αὐτὴν πλουσιωτέραν τῶν εὐγενῶν τῶν στηριζομένων εἰς τὴν γῆν. γ) Ἡ αὔξησις τῆς γνώσεως.

4. Ἡ Ἀναγέννησις.

Ὁρισμὸς καὶ χαρακτηρὴ τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἀναγέννησις ὀνομάσθη ἢ κατὰ τὸ τέλος τοῦ 15^{ου} καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16^{ου} αἰῶνος αἰφνιδία ἀκμὴ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Πρόδρομοι αὐτῆς ἀνεφάνησαν ἀπὸ τοῦ 13^{ου} καὶ 14^{ου} αἰῶνος ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ. Τώρα ὅμως : ἐφαρμόζονται οἱ ἀρχαῖοι τύποι καὶ μορφαὶ τῆς τέχνης (ἡμικυκλικά τόξα, κίονες, κιονόκρανα καὶ διακοσμήσεις ἀρχαῖαι),—ἀναπαρίσταται τὸ γυμνὸν καὶ λαμβάνονται ἱστορικά καὶ μυθολογικά θέματα—ἡ ἐπιστήμη ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὰς θεολογίας καὶ οἱ συγγραφεῖς ἐμπνέονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων (ἀνθρωπισταί). Ἐν γένει ἀναγεννᾶται τὸ πνεῦμα τῶν ἀρχαίων καὶ εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὰ γράμματα.

Τὰ αἴτια τῆς Ἀναγεννήσεως. Ταῦτα ἦσαν: α) ἡ αὔξησις τοῦ πλούτου καὶ ἡ προστασία τῶν ἡγεμόνων (Μέδικοι Φλωρεντίας, Πάπας, Φραγκίσκος Α'), β) ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀρχαίων μνημείων τῆς Ἰταλίας, ἅτινα ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπα, γ) ἡ συρροὴ πολλῶν λογίων Ἑλλήνων εἰς Εὐρώπην. Οὗτοι διδάσκοντες τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν παρέσυρον εἰς μελέτην καὶ μίμησιν, δ) ἡ ἐφευρέσις τῆς τυπογραφίας (Ἰω. Γουτεμβέργιος 1457). Δι' αὐτῆς ἐξηπλώθη ἡ παιδεία διὰ τὸ εὖνον τῶν βιβλίων.

Οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχναι τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἡ Ἀναγέννησις ἤρchiσεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐξετάθη εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν καὶ βραδύτερον εἰς Ὀλλανδίαν καὶ Ἀγγλίαν.

Οἱ περιφημότεροι συγγραφεῖς εἶναι : ἐξ Ἰταλίας ποιηταὶ Ἀριστοτοῦς (Μαινόμενος Ῥολλάνδος) καὶ Τάσσος (Ἐλευθερωθεῖσα Ἱερουσαλήμ), πεζογράφοι Μακιαβέλλης (Πρίγκιψ) καὶ Γκυϊαρχδίνος (Ἱστορία). Ἐκ Γαλλίας πεζογράφοι Rabelais καὶ Montaigne, ποιηταὶ Marot καὶ Ronsard. Ἐξ Ἰσπανίας Cervantés καὶ Carderou. Ἐκ Γερμανίας Ἐρασμος. Ἐξ Ἀγγλίας Σαίξπηρ καὶ Μίλτων.

Οἱ περιφημότεροι καλλιτέχναι εἶναι : ἐξ Ἰταλίας Βραμάντιος, ἀρχιτέκτων (σχέδια Βατικανοῦ καὶ Ἀγ. Πέτρου), Μιχαὴλ Ἀγγελος, ἀρχιτέκτων, γλύπτης, ζωγράφος (Τροῦλος Ἀγίου Πέτρου, Ριετὰ, Μωϋσῆς), Λεονάρδος Δαβίντση, ζωγράφος καὶ γλύπτης (Μυστικὸς δεῖπνος, Παρθένος ἐπὶ βράχων, Τζοκόντα), Ῥαφαήλ, ζωγράφος (θεία εὐχαριστία, Παρθένος Σίξτου), Τιτσιανός, ζωγράφος (ἐνταφιασμός). Ἐκ Γαλλίας οἱ Pierre Lescot, Ιαν Γουζιον κ. ἄ. Ἐκ Γερμανίας ζωγράφοι Δύρερ καὶ Χόλμπαϊν.

Β. Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις.

Αὕτη ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς θεολογίας, τὴν ὁποίαν προκάλεσεν ἡ Ἐναντιομεταρρύθμισις.

Ἐκ τῆς ἐπιρροῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ πλήθους ὁ κληρὸς ἔγινε πλουσιώτατος καὶ ἐπομένως ἄπληστος καὶ διεφθαρμένος. Ἐκ τούτου ἐγεννήθη μεγάλη δυσἀρέσκεια κατ' αὐτοῦ καὶ ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ διὰ τὴν πώλησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν θέσεων. Ἀφορμὴν εἰς τὴν ἔκρηξιν τῆς ἀγανακτήσεως ἔδωκεν ἡ ἐπὶ τοῦ Λέοντος Χ πώλησις συγχωροχαρτίων. Κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς Ἐκκλησίας διεμαρτυρήθη πρῶτος (1517) ὁ Λούθηρος ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἔπειτα ὁ Ζβίγγλιος καὶ Καλβίνος ἐν Ἑλβετίᾳ. Αἱ κύριώτεραι μεταρρυθμίσεις τὰς ὁποίας προέτεινον οὗτοι ἦσαν: α) δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη μεσάζοντος μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, β) ἡ ἐκτέλεσις τῶν θρησκευτικῶν τύπων εἶναι ἀνεπαρκὴς πρὸς Σωτηρίαν. Κατήργουν δηλαδὴ τὸν κληρὸν, τὰς τελετὰς καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν.

Τὴν μεταρρύθμισιν ὑπεστήριξαν οἱ ἄστοι καὶ τεχνῖται διὰ τὴν γλῶσσαν, οἱ εὐγενεῖς διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ κλήρου, οἱ ἠγεμόνες διὰ τὸν πλοῦτον τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν αὐξήσιν τοῦ κύρους των. Ἡ μεταρρύθμισις ἐπεβλήθη λοιπὸν ἐν Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Σουηδίᾳ, Δανίᾳ καὶ Νορβηγίᾳ, ὑπὸ τῶν κυβερνήσεων, ἐν Ὀλλανδίᾳ καὶ Σκωτίᾳ δι' ἐπαναστάσεων. Ἀλλὰ καὶ ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ Γαλλίᾳ πολλοὶ ἠσπασθήσαν αὐτὴν.

Ὅλοι οἱ μεταρρυθμισταὶ ὠνομάσθησαν διαμαρτυρόμενοι, ἀλλὰ διεφώνουν καὶ διηρέθησαν εἰς διαφόρους ἐκκλησίας.

Οἱ καθολικοὶ ἀντέδρασαν κατὰ τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ἀπεφάσισαν τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν παῦσιν τῶν καταχρήσεων. Πρὸς τοῦτο τότε ἵδρυσαν καὶ τὸ τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν (Ἰγνάτιος Λογιόλας).

Ἐν τούτοις ἡ διάστασις τῶν καθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων ὄλονεν ἠῤῥαυεν. Οἱ μὲν δὲν ἠνεύχοντο τοὺς δὲ καὶ ἐπεδίωκον τὴν ἐξόντωσιν των. Ἐλευθερία λατρείας δὲ δὲν ἦτο δυνατὴ, διότι κράτος καὶ ἐκκλησία ἔθεωροῦντο ἀναποσπάστως συνδεδεμένα. Ἐκ τούτου ἤρχισαν καταδιώξεις τῶν ἀντιφρονούντων, ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ πόλεμοι μετὰ τοὺς διαφόρων χωρῶν. Οἱ θρησκευτικοὶ αὐτοὶ πόλεμοι διήρκεσαν πλέον τοῦ ἑνὸς αἰῶνος, καὶ περὶ αὐτοὺς περιστρέφεται ἡ ἱστορία τῆς Εὐρώπης κατὰ τοὺς χρόνους τούτους.

6. Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὰ τέλη τοῦ 15^{ου} καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16^{ου} αἰῶνος.

Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὰ τέλη τοῦ 15^{ου} αἰῶνος περιελάμβανε τρία μεγάλη βασίλεια (Γαλλία, Ἀγγλία καὶ Ἰσπανία) καὶ τὴν αὐτοκρατορίαν τῆς Γερμανίας. Ἡ Ἰταλία ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ κρατίδια.

Ἡ Γερμανία. Αὕτη εἶναι ἰσχυροτάτη ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν ἀλλ' ἀσθενὴς διὰ τὸν ὀργανισμόν της. Εἶναι διηρημένη εἰς 400 κρατίδια, τῶν ὁποίων τὰ ἰσχυρότερα εἶναι τὰ 7 ἐκλεκτοράτα (Σαξονία, Βοημία, Παλατινάτον, Βρανδεμβούργον καὶ τρεῖς ἀρχιεπισκοπαί), τὸ δουκάτον τῆς Βαυαρίας καὶ τὸ ἀρχιδουκάτον τῆς Αὐστρίας. Τὰ ἄλλα εἶναι ἀπλᾶ φρουρία. Οἱ διάφοροι ἡγεμόνες ἦσαν ἀνεξάρτητοι ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐπομένως οὗτος ἦτο πολὺ ἀσθενής.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 15^{ου} αἰῶνος αὐτοκράτωρ ἦτο ὁ Μαξιμιλιανὸς Ἀψβουργ τῆς Αὐστρίας. Οὗτος προπαρασκεύασε τὴν δύναμιν τοῦ οἴκου του διὰ γάμων. Διὰ τοῦ γάμου του ἔλαβε τὴν Φραγκοκομιτείαν, τὸ Λουξεμβούργον, τὸ Βέλγιον καὶ τὴν Ὀλλανδίαν. Διὰ τοῦ γάμου τοῦ υἱοῦ του Φιλίππου προπαρασκεύασε τὴν ἐπὶ τοῦ διαδόχου ἐγγόνου του Καρόλου Ε' προσθήκην τῆς Ἰσπανίας εἰς τὰς Ἀψβουργικὰς χώρας. Τέλος διὰ τοῦ γάμου τοῦ ἐγγόνου του Φερδινάνδου προπαρασκεύασε τὴν προσθήκην τῆς Βοημίας καὶ Οὐγγαρίας. Ἡ αὔξησις αὕτη προεκάλεσε τὸν φθότον καὶ τὸν φόβον τῶν γειτόνων της καὶ ἰδίως τῆς Γαλλίας.

Ἡ Ἰσπανία. Αὕτη ἠνώθη εἰς ἓν βασίλειον διὰ τοῦ γάμου Φερδινάνδου τῆς Ἀραγωνίας καὶ Ἰσαβέλλας τῆς Καστιλλίας. (Ἡ Πορτογαλία ἀπετέλεσεν ἴδιον κράτος). Οὗτοι ἐξεδίωξαν τελείως τοὺς Ἀραβας ἐκ τῆς Ἰσπανίας. Ἐπειτα διὰ τῶν ἀστῶν περιώρισαν τὴν δύναμιν τῶν εὐγενῶν, διὰ τῶν εὐγενῶν δὲ κατόπιν τὰ προνόμια τῶν πόλεων, καὶ οὕτω ἠὔξησαν τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν (ἰερὰ ἐξέτασις). Τέλος ἐπεξέτειναν τὴν κυριαρχίαν των διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικής καὶ διὰ τῆς κατακτήσεως τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας, ὁ Ἰσπανικὸς θρόνος περιῆλθεν εἰς τὸν γαμβρόν του Φίλιππον Ἀψβουργ καὶ μετὰ τοῦτον εἰς τὸν υἱόν του Κάρολον, ὅστις ἔγινε καὶ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ὡς Κάρολος Ε'. Οὗτος ἀποχωρήσας τοῦ θρόνου ἀφῆκε τὴν μὲν Ἰσπανίαν μετὰ τῶν Ἰταλικῶν κτήσεις καὶ τῶν Κάτω χωρῶν εἰς τὸν υἱόν Φίλιππον Β', τὰς δὲ γερμανικὰς χώρας καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν ἀξίωμα εἰς τὸν ἀδελφὸν Φερδινάνδον.

Ἡ Ἰταλία Αὕτη κατὰ τὸ τέλος τοῦ 15^{ου} αἰῶνος περιελάμβανε: Τὸ δουκάτον τῆς Σαβοΐας μὲ τὸ Πεδεμόντιον, τὸ δουκάτον τοῦ Μιλά-

νου, τὰς δημοκρατίας τῆς Ἑνετίας καὶ Φλωρεντίας (Μέδικοι, γράμματα καὶ τέχναι), τὸ παπικὸν κράτος, τὸ βασιλεῖον τῆς Νεαπόλεως καταληφθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας. Οἱ Ἴταλοὶ διηρημένοι εἶχον καταστῆ ἀπόλεμοι καὶ ἄνευ ἐθνικῆς συνειδήσεως.

Ἡ Γαλλία. Αὕτη ἦτο τὸ ἰσχυρότερον κράτος διὰ τὴν γεωγραφικὴν του ἐνότητα, διὰ τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν τῶν κατοίκων της, διὰ τὴν πραγματικὴν ἐξουσίαν τῶν βασιλέων ἐπὶ τῶν φεουδαρχῶν, διὰ τὸν μόνιμον στρατόν της. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος βασιλεὺς ἔγινεν ὁ Φραγκῖσκος Α' (Valois). Οὗτος ἐπεδίωξε τὴν μείωσιν τῆς δυνάμεως τῶν Ἀψβουργ καὶ ἔκαμε μακροχρόνιον πόλεμον μὲ τὸν Κάρολον Ε' (1520 - 1559) διαρκέσαντα καὶ ἐπὶ τῶν διαδόχων των Φιλίππου Β' τῆς Ἰσπανίας καὶ Ἐρρίκου Β' τῆς Γαλλίας. Εἰς αὐτὸν μετέσχον Ἀγγλία, Γερμανοὶ ἡγεμόνες, Ἰταλικά κράτη, Σουηδία, Τοῦρκοι. Ἀποτέλεσμα δὲ αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὅτι ἡ Γαλλία ἐκέρδισε τὸ Καλαί, Metz, Toul καὶ Verdun. Ἐκτοτε πρόγραμμα τῆς Γαλλίας ἦτο ἡ ἐπιδιώξις ὡς ὀρίων τῶν φυσικῶν συνόρων τοῦ Ῥήνου.

Ἡ Ἀγγλία. Αὕτη κατὰ τὸ τέλος τοῦ 15ου αἰῶνος εἶχε τὴν Ἰρλανδίαν, ἀλλ' ἡ Σκωτία ἀπετέλει χωριστὸν βασιλεῖον. Τότε ἐξεργάγη ὁ μακρὸς ἐμφύλιος πόλεμος τῶν δύο ῥόδων, ἀποτέλεσμα τοῦ οὐοίου ὑπῆρξε νὰ καταλάβῃ τὸν θρόνον ὁ Ἐρρίκος Ζ' Τυδώρ. Κατ' αὐτὸν κατεστράφησαν πολλοὶ οἰκογένειαι, ἐπλούτησαν δὲ καὶ ἠῤῥῆσαν τὴν δυνάμιν των οἱ βασιλεῖς καὶ κατέστησαν αὐτὴν ἀπόλυτον. Ὁ Ἐρρίκος ἔστρεψε τὴν προσοχὴν τῶν Ἀγγλων εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὰς ἀνακαλύψεις.

7. Ἡ μεταρρύθμισις καὶ οἱ ἐμφύλιοι θρησκευτικοὶ πόλεμοι ἐν Γερμανίᾳ, Ἑλβετίᾳ καὶ Γαλλίᾳ.

Ἐν Γερμανίᾳ οἱ ἡγεμόνες τῶν βορείων κρατῶν ἠσπάσθησαν τὴν μεταρρύθμισιν, ἠγέρθη λοιπὸν πόλεμος μεταξὺ τούτων καὶ τῶν νοτίων, ὁ Σμαλκανδικὸς (1552), διὰ τοῦ οὐοίου ἐπετράπη πλήρης θρησκευτικὴ ἐλευθερία.

Ἐν Ἑλβετίᾳ, ἥτις ἀποσπασθεῖσα τῶν Ἀψβούργων ἀπετέλει ὁμοσπονδίαν, ἠγέρθη ἐπίσης ἐμφύλιος πόλεμος ἔνεκα τῆς μεταρρυθμίσεως. Τὸν Ζβίγγλιον φονευθέντα διεδέχθη ὁ Καλβῖνος. Ἐπὶ τέλους ἐπεκράτησεν ἡ μεταρρύθμισις.

Ἐν Γαλλίᾳ ἡ μεταρρύθμισις εἰσῆχθη ἔξ Ἑλβετίας. Ἐδέχθησαν δ' αὐτὴν οἱ Βουρβῶνοι. ἠγέρθησαν λοιπὸν ἐμφύλιοι πόλεμοι κατὰ τὸ φαινόμενον θρησκευτικοί, πράγματι ὅμως πολιτικοὶ περὶ ἐπικρατήσεως

Βουρβώνων και Γκνιζών λόγω τῆς ἀσθενείας τῶν διαδόχων Ἑρρίκου Β' (Φραγκίσκος Β', Κάρολος Θ', Ἑρρίκος Γ' 1559 - 1589). Οἱ πόλεμοι οὗτοι ὑπῆρξαν αἱματηροὶ καὶ σκληροὶ (νῦξ Ἁγίου Βαρθολομαίου ἐπὶ Καρόλου Θ', 13 - 14 Αὐγ. 1572). Κατέληξαν δ' εἰς πόλεμον περὶ διαδοχῆς, διότι ὁ Ἑρρίκος Γ' ἦτο ἄτεκνος. Τέλος ἐπεκράτησεν ὁ Ἑρρίκος τῆς Ναβάρρας ἀρχηγὸς τῶν διαμαρτυρομένων (Οὐγενόταν). Οὗτος γενόμενος βασιλεὺς ὡς Ἑρρίκος Δ', ἠναγκάσθη νὰ ἀσπασθῇ τὸν καθολικισμόν, ἐξέδωκεν ὅμως καὶ τὸ διάταγμα τῆς Νάντης, δι' οὗ ἐπετράπη πλήρης θρησκευτικὴ ἐλευθερία εἰς τοὺς Οὐγενότους καὶ ἴσα πολιτικὰ δικαιώματα (1598).

8. Ἡ μεταρρύθμισις ἐν Ἀγγλίᾳ.— Σύγκρουσις Ἀγγλίας καὶ Ἰσπανίας.

Κατὰ τὸ β' ἡμισυ τοῦ 16ου αἰῶνος ἐν Εὐρώπῃ πρωταγωνιστοῦν ἡ Ἀγγλία ὑπὲρ τοῦ προτεσταντισμοῦ καὶ ἡ Ἰσπανία ὑπὲρ τοῦ καθολικισμοῦ.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ προτεσταντισμὸς εἰσήχθη ὑπὸ Ἑρρίκου τοῦ Η' (1509 - 1547) ἐκ διαστάσεως μὲ τὸν Πάπαν. Ὁ Ἑρρίκος ἐκήρυξεν ἑαυτὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ κατεδίωξεν ἐξ ἴσου καθολικοὺς καὶ διαμαρτυρομένους. Ἐκ τῶν διαδόχων τέκνων τοῦ ὁ Ἐδουάρδος VI (1547 - 1553), προσήγγισε τὴν Ἀγγλ. Ἐκκλησίαν εἰς τὸν προτεσταντισμόν, ἡ Μαρία Τυδώρ (1553 - 1558) ὡς σύζυγος Φιλίππου Β' τῆς Ἰσπανίας ἔτεινε πρὸς τὸν καθολικισμόν. Ἡ Ἐλισάβετ (1558 - 1603) διωργάνωσεν ὀριστικῶς τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν. Διετήρησε τὰς πομπὰς καὶ τὴν λατρείαν (ἀλλὰ ἀγγλιστὶ) καὶ τὴν ἱεραρχίαν τῆς καθολικῆς, ἀλλὰ παρέλαβε τὰ δόγματα τοῦ καλβινισμοῦ. Ἐκ τούτου καὶ τῆς ἀπορρίψεως προτάσεως γάμου Φίλιππος ὁ Β' τῆς Ἰσπανίας ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἐλισάβετ. Ἀφορμὴν ἔδωκεν ἡ Σκωτία.

Ἐν Σκωτίᾳ ἡ μεταρρύθμισις εἶχε κάμει προόδους. Ἐνταῦθα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰακώβου Στούαρτ ἐβασίλευσεν ἡ θυγάτηρ του Μαρία. Αὕτη ἀνατραφεῖσα ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου εἶχε λάβει σύζυγον τὸν Φραγκίσκον Β', ἦτο καθολικὴ. Ἐξ ἄλλου ἔζη βίον ἀκόλαστον. Οἱ Σκῶτοι ἐπαναστατοῦν, ἡ Μαρία φεύγει εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου φυλακίζεται ὑπὸ τῆς Ἐλισάβετ καὶ ὡς ἀναμειγνυομένη εἰς συνωμοσίας κατ' αὐτῆς φονεύεται. Ἐκ τούτου ὁ Φίλιππος Β', ὡς προστάτης τοῦ καθολικισμοῦ κηρύττει τὸν πόλεμον. Ἡ Ἰσπανία τότε ἦτο πανίσχυρος. Ἄλλ' ὁ Φίλιππος φανατικὸς καὶ δεσποτικὸς κατεδίωξεν ἀπηνῶς καὶ τοὺς Μαύρους καὶ τοὺς διαμαρτυρομένους καὶ οὕτω ἀπεστέρησε τὴν χώραν του βραχιόνων, συνάμα δὲ προεκάλεσεν ἐπανάστασιν τῶν Κάτω Χωρῶν. Τότε

ἐκήρυξε καὶ κατὰ τῆς Ἑγγλίας τὸν πόλεμον (1588). Ἐπὶ τῆς παρασκευασθεῖσα ἀήτητος ἀρμάδα ἐξ 135 πλοίων καὶ ὁ στρατὸς 39 χιλ. καταστρέφεται ἐκ τρικυμίας εἰς τὰς ἀγγλικὰς ἀκτὰς. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ ἀρχὴ τῆς καταρρεύσεως τῆς Ἰσπανίας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἑγγλίας.

9. Ὁ τριακονταετῆς πόλεμος.

Τὰ αἷτια τοῦ πολέμου. Αἷτια φαινομενικὰ μὲν ὑπῆρξαν τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα, πραγματικὰ δὲ ἡ φιλοδοξία τοῦ αὐτοκράτορος Φερδινάνδου Β', θέλοντος νὰ μεταβάλλῃ τὸ αἶρετόν καὶ φεουδαλικὸν τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας εἰς κληρονομικὸν καὶ συγκεντρωτικόν.

Αἱ διάφοροι φάσεις τοῦ πολέμου. Κατὰ πρῶτον ὁ πόλεμος παρουσιάζεται ὡς ἐμφύλιος τῶν ὑπὸ τοὺς Ἀψβούργους λαῶν τοὺς ὁποίους, διαφόρου καταγωγῆς καὶ γλώσσης, ἤθελε νὰ συνενώσῃ ἐπιβάλλων τὴν αὐτὴν θρησκείαν ὁ Φερδινάνδος. Οἱ Βοημοὶ ἐπαναστατοῦν (1618) καὶ ἀνακηρύττουν βασιλέα τὸν Φρειδερίκον τοῦ Παλατινάτου, τὸν ἀρχηγὸν τῶν προτεσταντῶν. Ὁ Φερδινάνδος τῇ βοήθειᾳ τοῦ Μαξιμιλιανοῦ τῆς Βαυαρίας, ἀρχηγοῦ τῶν καθολικῶν, νικᾷ αὐτούς. Ὁ Φρειδερίκος φεύγει. Ἡ Βοημία προσαρτᾶται εἰς τὴν Αὐστροίαν, τὸ δὲ Παλατινάτον λαμβάνει ὁ Μαξιμιλιανὸς τῆς Βαυαρίας (1625).

Μετ' ὀλίγον παρεμβαίνει ὑπὲρ τῶν διαμαρτυρομένων ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας Χριστιανὸς Δ'. Ὁ αὐτοκράτωρ διὰ τοῦ Βαλλενστάιν (ἀρχηγοῦ μισθοφορικοῦ σώματος) νικᾷ καὶ ἐκδιώκει αὐτὸν (1629). Ἐπακολουθεῖ δὲ καταστροφὴ τῶν διαμαρτυρομένων ὑπὸ τοῦ Βαλλενστάιν.

Ἦδη ὁ αὐτοκράτωρ θέλει νὰ μεταβάλλῃ τὴν αὐτοκρατορίαν εἰς κληρονομικὴν. Ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἦτο ἐπικίνδυνον εἰς τὴν Γαλλίαν περιστοιχιζομένην ὑπὸ τῶν Ἀψβούργων. Ἐν Γαλλίᾳ τότε ἐβασίλευεν ὁ Λουδοβίκος ΙΓ' ἔχων πρωθυπουργὸν τὸν Richelieu. Οὗτος παρακινεῖ τὸν βασιλέα τῆς Σουηδίας Γουσταῦν Ἀδόλφον θέλοντα νὰ κάμῃ τὴν Βαλτικὴν Σουηδικὴν λίμνην νὰ εἰσβάλλῃ εἰς τὴν Γερμανίαν (1630). Ὁ αὐτοκράτωρ τότε ἦτο ἄοπλος, διότι κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Μαξιμιλιανοῦ εἶχεν ἀποπέμψῃ τὸν Βαλλενστάιν. Ὁ Γουσταῦος νικᾷ τοὺς καθολικοὺς ἡγεμόνας καὶ εἰσβαλὼν εἰς τὴν Βαυαρίαν κυριεύει τὸ Μόναχον. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀνακαλεῖ τὸν Βαλλενστάιν. Εἰς τὴν μάχην τῆς Λουσένης νικᾷ μὲν ὁ Γουσταῦος, ἀλλὰ φονεύεται (1632). Οἱ Σουηδοὶ συνθηκολογοῦν.

Ἀλλ' ἤδη ἐπεμβαίνει αὐτῇ ἡ Γαλλία, συμμαχήσασα μὲ Σουηδίαν, Κάτω χώρας, διαμαρτυρομένους, Γερμανούς, Ἰταλοὺς, Ἑλβετούς. Ὁ πόλεμος διήρκεσε 14 ἔτη (1635 - 1648) καὶ κατέληξεν εἰς τὴν ἦταν τοῦ αὐτοκράτορος.

Ἡ Βεστωφαλικὴ εἰρήνη. Ἐν Βεστωφαλίᾳ ἐγένετο τὸ α' πανευρωπαϊκὸν συνέδριον. Ἐκανάτισε δὲ τοῦτο τὰ εὐρωπαϊκὰ ζητήματα, ὡς ἑξῆς : α) Ἀνεγνωρίσθη εἰς τοὺς ἡγεμόνας τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλουν τὴν θρησκείαν των εἰς τοὺς ὑπηκόους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὑπηκόους τὸ δικαίωμα τῆς μεταναστεύσεως. β) Ἡ αὐτοκρατορία διετηρήθη ἀσθενὴς καὶ αἰρετή. Ἡ Βαυαρία διετήρησε τὸ Παλατινῶτον, ἰδρῦθη δὲ καὶ 8ον ἐκλεκτορῶτον ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ τοῦ Φρειδερίκου Ε'. Ὁ ἐκλέκτωρ τοῦ Βρανδεμβούργου ἔλαβε τὴν ἀνατολικὴν Πομμερανίαν καὶ τὸ Μαγδεμβούργον. γ) Ἀνεγνωρίσθη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ὀλλανδίας καὶ Ἑλβετίας, ἡ Σουηδία ἔλαβε τὴν δυτικὴν Πομμερανίαν καὶ τὰς γεμ. ὄχθας τῆς Βαλτικῆς, ἡ δὲ Γαλλία τὴν Ἀλσατιάν. Ἀποτέλεσμα λοιπὸν τῆς συνθήκης ὑπῆρξεν ἡ καθιέρωσις τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας, ἡ καταρράκωσις τῆς Γερμανίας καὶ ὁ θρίαμβος τῆς Γαλλίας (1648).

Εἰρήνη τῶν Πυρηναίων. Ὁ πόλεμος Ἰσπανίας καὶ Γαλλίας ἐξηκολούθησε μέχρι τοῦ 1659, ἔληξε δὲ διὰ τῆς συνθήκης τῶν Πυρηναίων. Δι' αὐτῆς ἡ Γαλλία ἔλαβε τὴν Ἀρτησιάν καὶ τὸ Ρουσιλλόν, ὁ δὲ βσιλεὺς Λουδοβίκος ΙΔ' ἐνυμφεύθη τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας Φιλίππου Β'. Ἡ εἰρήνη αὕτη συνεπλήρωσε τὸν θρίαμβον τῆς Γαλλίας ἐπὶ τῶν Ἀσβούργων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ἡ ΝΕΑ ΕΥΡΩΠΗ ΑΠΟ ΤΗΣ ΒΕΣΤΦΑΛΙΚΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Κυριώτεραι χρονολογίαι.

Λουδοβίκος ΙΔ' 1643 - 1715. — Α' ἐμφύλιος πόλεμος ἐν Ἀγγλίᾳ 1640 - 1660. — Ἀποκεφάλισις Καρόλου Α' 1649. — Β' ἐμφύλιος πόλεμος ἐν Ἀγγλίᾳ. 1688 - 1689. — Δυναστεία τοῦ Ἀνοβέρου 1714. — Πέτρος Α' αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας 1689 - 1725. — Φρειδερίκος Β' βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας 1740 - 1786. — Ὁ περὶ διαδοχῆς τοῦ Αὐστριακοῦ θρόνου πόλεμος 1740 - 1748. — Ἑπτετηθὲς πόλεμος 1756 - 1762. — Διαμελισμὸς τῆς Πολωνίας 1773 - 1795. — Ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμος τῆς Β. Ἀμερικῆς 1775 - 1783.

1. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἰσορροπία καὶ ἡ ἀπόλυτος μοναρχία.

Μετὰ τὸν 30ετῆ πόλεμον ἡ Εὐρώπη παρουσιάζεται ἀλλοιωμένη καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Ἐξωτερικῶς ἔχει καταπέσει τὸ κῦρος τοῦ Πάπα καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἡ ἐνότης ὅμως τῆς Εὐρώπης διατηρεῖ-

ται διὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας. Τὸ σύστημα τοῦτο προσβάλλεται ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἀλλ' ἐμφανίζονται ὑπέρμαχοι αὐτοῦ ἢ Ἀγγλία, ἢ Ρωσία καὶ ἢ Πρωσσία. Ἐσωτερικῶς ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας καὶ ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς τακτικῆς τοῦ πολέμου ἐνισχύεται ἡ ἀστική τάξις, ἐκ τῆς συνενώσεως δὲ αὐτῆς μετὰ τῶν βασιλέων καταπίπτει ὁ φεουδαλισμός. Σχηματίζεται ὅμως ἀντὶ μοναρχίας στηριζομένης ἐπὶ φιλελευθέρων θεσμῶν, ἀπόλυτος μοναρχία, καθ' ἣν μόνος κύριος εἶναι ὁ βασιλεὺς, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις προέρχεται δι' ἑαυτὸν ἐκ Θεοῦ. Τότε καὶ ἡ ἀριστοκρατία καὶ ὁ κλήρος συννεπειρώθησαν πρὸς προστασίαν τῶν συμφερόντων των περὶ τὸν βασιλέα καὶ ἀπέτελεσαν στήριγμα αὐτοῦ. Αὐτοὶ λαμβάνουν ὅλα τὰ προνόμια, οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ἄστοι ἔχουν ὅλα τὰ βάρη. Οἱ ὑπάλληλοι εἶναι ἕξ ἄστων, ἀλλ' ἀποτελοῦν νέαν εὐγένειαν.

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος, αἱ ἀστικαὶ καὶ ἀγροτικαὶ τάξεις ἤρχισαν νὰ ἐξυπνοῦν καὶ ἤρχισαν τὰς ἐπαναστάσεις κατὰ τῶν βασιλέων, τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου, αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν.

Ἡ ἱστορία λοιπὸν τῆς περιόδου ταύτης περιστρέφεται περὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἰσορροπίαν καὶ τὴν ἀπόλυτον μοναρχίαν.

2. Ἡ Γαλλία.

Ἀκμὴ τῆς ἀπολύτου μοναρχίας ἐν αὐτῇ. Ἀπόπειρα αὐτῆς πρὸς ἀνατροπὴν τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας.

Ἡ ἀπόλυτος μοναρχία ἐν Γαλλίᾳ. Αὕτη τὸ πρῶτον ἐγκαθιδρύθη διὰ τοῦ Φραγκίσκου τοῦ Α' καὶ Ἐρρίκου Β', ἀλλ' ἐκλονίσθη κατὰ τοὺς θρησκευτικούς πολέμους ἐπὶ Φραγκίσκου Β', Καρόλου Θ' καὶ Ἐρρίκου Γ'. Ἐπὶ Ἐρρίκου Δ' ἀνεστηλώθη. Καὶ ἐπροκάλεσαν μὲν κατὰ τὴν ἀνηλικιότητα τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ' καὶ τοῦ ΙΔ' οἱ εὐγενεῖς ταραχάς, ἀλλὰ κατέστειλαν αὐτὰς ὁ Richelieu καὶ ὁ Μαζαρίνος.

Ὁ Λουδοβίκος ΙΔ' καὶ ἡ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ αὐτοῦ. Τὸ κῦρος τῆς βασιλείας ἔφθασεν εἰς τὸ ζενίθ, ὅταν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μαζαρίνου (1661) ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν αὐτὸς ὁ Λουδοβίκος ΙΔ'. Διέμενεν ἐν Βερσαλλίαις, ὅπου συνεκέντρωσε τοὺς εὐγενεῖς διὰ νὰ ἔχη αὐτοὺς ὑπὸ τὴν χεῖρά του, τοὺς μετεχειρίζετο δὲ μόνον διὰ τὰς τελετάς. Διὰ τὴν διοίκησιν μετεχειρίζετο ἄστους. Χάριν δὲ τῆς ἐσωτερικῆς ἐνότητος κατεδίωξε τοὺς Οὐγενότους καὶ ἠνάγκασε πολλοὺς νὰ μεταναστεύσουν.

Ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Ὁ Λουδοβίκος κατέστησε τὴν Γαλλίαν τὸ πρῶτον κράτος τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ κέντρον τῆς Εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς. Τοῦτο κατώρθωσε διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν καταλλήλων ἀνδρῶν (Κολβέρτος οἰκονομολόγος, Λουβουὰ διοργανωτῆς τοῦ στρατοῦ, Βωμπάν, Κονδαί, Τυρρένιος στρατηγοί). Δι' αὐτῶν ἐπέτυχε μὲ τρεῖς μακροὺς πολέμους κατὰ τῆς Ἰσπανίας, τοῦ αὐτοκράτορος Λεοπόλδου τῆς Ὀλλανδίας καὶ τῆς Ἀγγλίας νὰ προσαρτήσῃ εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν Φλάνδραν καὶ Φραγκοκομιτεῖαν καὶ νὰ πλησιάσῃ ἡ Γαλλία πρὸς τὰ ὄρια τῆς ἀρχαίας Γαλατίας, ὅπερ ἦτο τὸ ὄνειρόν του. Ἄλλ' ἐκ τῆς φιλοδοξίας του ὁ Λουδοβίκος παρεσύρθη εἰς τὸν περὶ διαδοχῆς τοῦ Ἰσπανικοῦ θρόνου πόλεμον, ὅστις ἐξήντησε ματαίως τὴν Γαλλίαν. Ὁ Λουδοβίκος ἐνήργησεν, ὥστε ὁ Κάρολος Β' τῆς Ἰσπανίας μὴ ἔχων τέκνα νὰ ορίσῃ διὰ διαθήκης διάδοχόν του τὸν δεύτερον ἔγγονον τοῦ Λουδοβίκου Φίλιππον τῆς Ἀνδεγαυίας ὡς ἔγγονον τῆς ἀδελφῆς του Μαρίας Θηρεσίας. Καὶ ὄντως, ἀποθανόντος τοῦ Καρόλου, οὗτος ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ὡς Φίλιππος Ε'. Ὅτε ὅμως ὁ Λουδοβίκος ἐπεχείρησε πρὸς ἔνωσιν Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας νὰ ἀνακηρύξῃ τὸν Φίλιππον καὶ ἰδικόν του διάδοχον, Ἀγγλία, Ὀλλανδία, Πρωσσία, Πορτογαλλία, Σαβοῖα καὶ αὐτοκράτωρ συνηνώθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ ἤρριξεν ὁ περὶ διαδοχῆς τοῦ Ἰσπανικοῦ θρόνου πόλεμος (1701). Ὁ πόλεμος ἔσχε πολλὰς διακυμάνσεις. Ἐληξε δὲ διὰ τῆς εἰρήνης τῆς Οὐτρέχτης (1713) μὲ τοὺς ἄλλους καὶ διὰ τῆς εἰρήνης τῆς Ραστάτης (1714) μὲ τὸν αὐτοκράτορα. Κατ' αὐτὰς ὁ Φίλιππος Ε' διετήρησε τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὰς ἀποικίας τῆς καὶ παρητήθη τῶν δικαιωμάτων του ἐπὶ τῆς Γαλλίας. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔλαβε τὰς Ἰσπανικὰς Κάτω Χώρας, τὸ Μεδιόλανον, τὴν Σαρδηνίαν καὶ τὴν Νεάπολιν. Ὁ δὲ δούξ τῆς Σαβοῖας τὴν Σικελίαν καὶ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως. Ἡ Πρωσσία τὸν τίτλον τοῦ βασιλείου. Ἡ Ἀγγλία ἐμπορικὰ προνόμια καὶ τὰς Ἰσπανικὰς ἀποικίας, τὸ Γιβραλτὰρ καὶ τὴν Μινόρκαν. Ἡ Ἀγγλία ἐθριάμβευσε καὶ ἀπέβη ὁ διαιτητῆς τῆς Εὐρώπης. Ἡ Γαλλία ἐξηντλήθη εἰς αἶμα καὶ χρῆμα ἀνευ οὐδεμιᾶς ὠφελείας.

Διάδοχοι τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', Λουδ. ΙΕ' καὶ Λουδ. ΙΣ' ἡ κατάρρευσις τῆς Γαλλίας συμπληροῦται. Ἐσωτερικῶς ἐπικρατεῖ ἀθλιότης τῶν οἰκονομικῶν καὶ ἀκόλαστος βίος τῆς αὐτῆς καὶ ἐπέρχεται κλονισμὸς τῆς ἀπολύτου μοναρχίας ἐξ ἐξεγέρσεως τῆς ἀστικῆς τάξεως. Ἐξωτερικῶς παύει πρωταγωνιστοῦσα, ἐπικρατεῖ δὲ ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἰσορροπία, ἧς φρουρὸς εἶναι ἡ Ἀγγλία.

3. Ἡ Ἀγγλία.

Ἡ ἀπόλυτος μοναρχία καὶ ἡ κατὰ μικρὸν ἀνάπτυξις τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος ἐν αὐτῇ. Ἀγῶνές αὐτῆς ὑπὲρ τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσοροπίας.

Ἡ πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ κατάστασις τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17^{ου} αἰῶνος. Κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα μέχρι τοῦ 1688 ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπικρατοῦν ἐσωτερικαὶ πολιτικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ ἔριδες.

Ἡ Ἀγγλία ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἀκτῆμονος, τοῦ παραχωρήσαντος τὸν μέγαν χάριτην τῶν ἐλευθεριῶν, δὲν ἦτο ἀπόλυτος μοναρχία. Ὁ λαὸς μετεῖχε τῆς διοικήσεως δι' ἀντιπροσώπων του (παρλαμέντον, δηλ. βουλὴ τῶν λόρδων καὶ βουλὴ τῶν κοινοτήτων), ἰδίως εἰς τὴν ψήφισιν νέων νόμων καὶ νέων φόρων καὶ ἠδύνατο νὰ κάμη παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν ὑπαλλήλων καὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς.

Ἡ θρησκευτικὴ κατάστασις ἦτο πολύπλοκος. Ὑπῆρχον : ἡ Ἀγγλικανικὴ ἐκκλησία (ἡ ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐπιβληθεῖσα, διατηροῦσα τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους τοῦ καθολικισμοῦ), ἡ πρεσβυτεριανὴ ἢ πουριτανικὴ (ἡ ἐξ ἐπιδράσεως τῆς Σκωτίας μὲ ἱερεῖς μόνον ἐκλεγομένους ὑπὸ τοῦ λαοῦ), ἡ ἀνεξάρτητος (ἡ θέλουσα ριζικὴν μεταρρύθμισιν καὶ μὴ δεχομένη καθόλου τύπους) καὶ ἡ καθολικὴ.

Οἱ μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἐλισάβετ βασιλεύσαντες Στούαρτ ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀπόλυτον μοναρχίαν, ἐπεδίωξαν α) τὴν ἐκμηδένισιν τοῦ παρλαμέντου καὶ β) τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ ἀγγλικανισμοῦ. Ἐχούτου ἔριδες καὶ ἐπαναστάσεις.

Ὁ Ἰάκωβος Α' (1602) (υἱὸς τῆς Μαρίας Στούαρτ, ἤδη βασιλεὺς καὶ τῆς Σκωτίας) κατεδίωξε καὶ καθολικοὺς καὶ πουριτανοὺς καὶ ἤλθεν εἰς ῥῆξιν μὲ τὸ παρλαμέντον διαλύσας 4 βουλὰς. Ἐλλείπει δὲ χρημάτων ἠκολούθει φιλειρηνικὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν καὶ ἡ Ἀγγλία ἔχασε τὴν πρωτεύουσαν ἐν Εὐρώπῃ θέσιν της. Ἐξ ὅλων τούτων ὁ Ἰάκωβος ἐγίνε πολὺ ἀντιδημοτικός.

Ὁ υἱὸς του **Κάρολος Α'** (1625) ἐπίσης κατεδίωξε καθολικοὺς καὶ πουριτανοὺς καὶ διέλυσε δις τὸ κοινοβούλιον εἰς 3 ἔτη. Ἐπὶ τέλους ἐπεκύρωσε μὲν τὴν αἴτησιν τοῦ κοινοβουλίου περὶ ἀναγνώρισεως τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους, κατόπιν ὅμως, εἰσηγήσει τῶν συμβούλων του Στράτφορντ καὶ Λῶδ, ἔπαυσε νὰ τὸ συγκαλῆ καὶ ἐπὶ 11 ἔτη ἐκυβέρνησα ἀπολυταρχικῶς. Ὅτε ὅμως ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν Ἀγγλικανικὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν Σκωτίαν, ἐπανεστάτησαν οἱ Σκῶτοι (1688) καὶ ἠναγκάσθη μὴ ἔχων χρήματα νὰ καλέσῃ τὸ κοινοβούλιον.

Τούτο ὀνομασθὲν μακρόν, διότι διήρκεσε 13 ἔτη, κατεδίκασε τὸν Στράτφορντ καὶ Λῶδ καὶ ἐζήτησε νὰ περιορίσῃ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Ἐκ τούτου ἐπηκολούθησε σύγκρουσις. Ὁ λαὸς ἐτάχθη ὑπὲρ τοῦ κοινοβουλίου καὶ ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν πιστῶν του ἔφυγεν εἰς Εὐόρακον. Ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ παρεδόθη εἰς τοὺς παρὰ τὰ σύνορα Σκώτους, ἀλλ' οὗτοι παρέδωκαν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἄγγλους, οἵτινες κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς θάνατον καὶ ἀπεκεφάλισαν τὸ 1649. Μετὰ τοῦτο ἡ βασιλεία κατελύθη καὶ ἀνεκηρύχθη ἡ Δημοκρατία, ἡ ὁποία κατέληξεν εἰς δικτατορίαν τοῦ Ὀλιβιέρου Κρόμβελλ. Ἐπ' αὐτοῦ ἡ Ἄγγλία ἀνῆλθεν εἰς ἀκμὴν (δόγμα ναυτιλίας).

Κάρολος Β' καὶ Ἰακώβος Β'. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κρόμβελλ ἡ βασιλεία (1660) καὶ πάλιν ἀπεκατεστάθη καὶ κατέλαβε τὸν θρόνον ὁ Κάρολος Β'. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἤρχισαν αἱ θρησκευτικαὶ καταδιώσεις καὶ συγκρούσεις μετὰ τὸ κοινοβούλιον. Τότε ἐψηφίσθη ὁ νόμος «Habeas corpus» καὶ ἐσχηματίσθησαν τὰ κόμματα τῶν Τόρρων (συντηρητικῶν) καὶ Οὐίγων (φιλελευθέρων). Ἡ σύγκρουσις βασιλέως καὶ κοινοβουλίου ἐεσματίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου Β' (1685) διὰ δευτέρας ἐπαναστάσεως (1688). Οἱ Στουάρτ ἐξεθρονίσθησαν καὶ βασιλεὺς ἐξελέχθη ὁ Γουμιέλμος τῆς Ὁράγγης σύζυγος θυγατρὸς Ἰακώβου. Τὸ κοινοβούλιον ἐψήφισε τὴν διακήρυξιν τῶν δικαιωμάτων τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους. Οὕτω ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπεκράτησε πολιτικῶς μὲν ἡ ἀρχὴ τῆς κυριαρχίας τοῦ ἔθνους, θρησκευτικῶς δὲ ἡ ἐλευθερία τῆς λατρείας.

Ἡ Ἀγγλία κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1688. Ἦδη ἡ Ἀγγλία ἀναλαμβάνει ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ πολιτικῇ. Ἐπὶ Γουλιέλμου (1688-1702) καὶ τῆς διαδόχου γυναικαδέλφης του Ἄννης (1702-1714) καταπολεμεῖ τὸν Λουδοβικὸν ΙΔ' καὶ γίνεται διαιτητὴς τῆς Εὐρώπης. Ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐγινε καὶ ἡ ἑδαφικὴ ἔνωσις Σκωτίας καὶ Ἀγγλίας διὰ τῆς συνενώσεως τῶν βουλῶν. Τέλος ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς ἀποικιακῆς τῆς πολιτικῆς.

Ἡ δυναστεία τοῦ Ἀννοβέρου καὶ κοινοβουλευτισμός. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἄννης τὸν θρόνον κατέλαβεν ὁ πλησιέστερος διαμαρτυρούμενος συγγενὴς αὐτῆς ἐκλέκτωρ τοῦ Ἀννοβέρου Γεώργιος Α' (1714). Καὶ αὐτὸς καὶ ὁ διάδοχός του Γεώργιος Β' ἦσαν ξένοι ἀγνοοῦντες καὶ τὴν Ἀγγλικὴν καὶ ἄφινον τὴν διοίκησιν εἰς τοὺς ὑπουργούς. Ἐντεῦθεν προῆλθεν ὁ κοινοβουλευτισμός, καθ' ὃν κυβερνεῖ ἕκαστοτε ὁ ἀρχηγὸς τῆς πλειοψηφίας ἐν τῷ κοινοβουλίῳ. Ἡ Ἀγγλία ἐπομένως εἶναι ἡ πρώτη ἐν Εὐρώπῃ εἰσαγαγοῦσα τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα.

4. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς Ρωσίας.

Ἡ Ρωσία μέχρι τέλους τοῦ 17^{ου} αἰῶνος. Ἡ Ρωσία ἀποκλεισμένη τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τῆς Σουηδίας, Πολωνίας καὶ Τουρκίας ἦτο χώρα μᾶλλον Ἀσιατικὴ. Μετὰ τῆς Εὐρώπης συνεδέετο μόνον διὰ τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς θρησκείας. Τὸ πολίτευμα αὐτῆς ἦτο ἀπόλυτος μοναρχία. Ἡ κοινωνία ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν εὐγενῶν (βογιάρων) καὶ τῶν χωρικῶν (μουζίκων). Ὁ κληρὸς ἦτο ἀμόρφωτος. Τάξις ἀστική δὲν ὑπῆρχεν. Βιομηχανία δὲν ὑπῆρχε. Τὸ ἐμπόριον ἦτο εἰς χεῖρας τῶν Ἰουδαίων. Ἐν Μόσχᾳ δὲν ὑπῆρχεν ἀποικία Εὐρωπαίων. Ὁ πολιτισμὸς τῶν Ρώσων ἦτο βυζαντινὸς μὲ κάποιαν πρωτοτυπία, τὰ ἥθη τῶν ἦσαν ἀνατολικὰ (κόμη καὶ πώγων μακρὺς, ἐσθῆς μακρὰ μὲ εὐρείας χειρίδας. Γυναῖκες κλεισταὶ καὶ κεκαλυμμένοι). Κατὰ τὴν Μογγολικὴν ἐπιδρομὴν τοῦ 12^{ου} αἰῶνος ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Ταταρομογγόλους, τὸν ζυγὸν δὲ αὐτῶν ἀπετίναξαν τὸν 15^{ον} αἰῶνα. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17^{ου} ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ἡ δυναστεία Ρωμανῶφ. Ἐκτοτε ἐστρεψαν τὰ βλέμματά των εἰς τὴν Εὐρώπην.

Πέτρος ὁ μέγας. Τὸ 1682 ὁ θρόνος περιῆλθεν εἰς τὸν Πέτρον Ρωμανῶφ, παιδίον 10 ἐτῶν, ἐπιτροπευόμενον ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς του Σοφίας. Ἡ ἀνατροφή του ἐπίτηδες παρημελήθη. Διέμενεν ἔξω τῆς Μόσχας παρὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀποικίαν. Ἐνταῦθα ἐσχεῖσθη καὶ συνεδέθη μὲ Εὐρωπαίους τυχодиόκτας (Λεφόρτ καὶ Γόρδων). Ἐμαθε τὴν Γερμανικὴν καὶ Ὀλλανδικὴν καὶ ἐγνώρισε κάπως τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν. Ἐνταῦθα παίζων δῆθεν κατήρτισε σῶμα στρατιωτικὸν καὶ μὲ αὐτό, 17 ἐτῶν, ἐξεθρόνισε τὴν ἀδελφὴν καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχήν. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπεφάσισε νὰ ἐπιβάλη εἰς τὸ κράτος του τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ νὰ κάμῃ ὥστε νὰ ἐπικοινωνῇ τοῦτο ἐλευθέρως μετὰ τῆς Εὐρώπης.

Ἐξωτερικοὶ πόλεμοι. Πρὸς ἀπόκτησιν εὐρωπαϊκοῦ λιμένος ἔπρεπε νὰ πολεμήσῃ πρὸς τὴν Σουηδίαν, ἣτις ἀπέκλειε τὴν Βαλτικὴν, καὶ πρὸς τὴν Τουρκίαν, ἣτις ἀπέκλειε τὴν Μαύρην θάλασσαν. Πρῶτον ἐπετέθη κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τὸ 1695 κατώρθωσε νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἀζοφικὴν (Ταϊγάνιον). Ἐπειτα κατὰ τῶν Σουηδῶν. Ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν βασιλέων τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Δανίας τὸ 1700 ἤρχισε τὸν πόλεμον καὶ κατέλαβεν Ἰγγρίαν, Λιθουανίαν καὶ Ἐσθονίαν (Πετρούπολις). Ὁ τότε βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Κάρολος ΙΒ' κατενίκησε καὶ τοὺς τρεῖς ἀλληλοδιαδόχως, τὸ 1708 δὲ ἤρχισε τὴν περίφημον ἐκστρατείαν του εἰς Ρωσίαν. Ἄλλ' ἔνεκα τοῦ χειμῶνος ὁ στρατὸς του ἔδεκατίσθη καὶ ἠττηθεῖς εἰς Πουλτάβαν κατέφυγεν εἰς Τουρκίαν. Ἐνταῦθα παρεκίνησε τοὺς Τούρκους εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας. Κατ' αὐτὸν ὁ Πέτρος ἠττήθη

καὶ ἔχασε τὴν Ἀζοφικὴν. Ἄλλ' ὁ Πέτρος ἐστερεώθη εἰς τὴν Βαλτικὴν. Συγχρόνως οἱ βασιλεῖς Πολωνίας, Πρωσσίας καὶ Δανίας ἀφήρσαν ὅλας τὰς εἰς τὴν Βαλτικὴν Σουηδικὰς κτήσεις. Ὁ Κάρολος ἐπιστρέψας οὐδὲν κατώρθωσε, στραφεὶς δὲ κατὰ τῆς Νορβηγίας ἐφρονεύθη (1718).

Ἐσωτερικαὶ μεταρρυθμίσεις. Πρὸς ἀκριβεστέραν γνῶσιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ὁ Πέτρος τὸ 1697 ἐπεχείρησε ταξίδιον εἰς τὴν Εὐρώπην. Διέτρεξε μέρος τῆς Γερμανίας, διέμεινε 4 μῆνας εἰς Ὀλλανδίαν καὶ εἰς Ἀγγλίαν, ἔπειτα ἦλθεν εἰς Βιέννην. Ἐπεσκέφθη ναυπηγεῖα, ἐργοστάσια, μουσεῖα. Εἰργάσθη εἰς πολλὰ ἐργοστάσια, ἠγόρασε πολλὰ ἀντικείμενα καὶ ἐμίσησε πολλοὺς εἰδικοὺς τεχνίτας.

Ἐπανελθὼν ἤρχισε τὰς ἐσωτερικὰς μεταρρυθμίσεις. Διὰ τὴν μεταρρύθμισιν τῶν ἡθῶν ἐπέβαλε φόρους ἐπὶ τοῦ πώγωνος, τῆς κόμης καὶ τῶν μακρῶν ἐνδυμάτων, ἀπηγόρευσε τὴν καλύπτραν τῶν γυναικῶν καὶ ὑπεχρέωσε νὰ διδαχθοῦν τρόπους εὐρωπαϊκούς.

Διὰ τὴν μεταρρύθμισιν τῶν οἰκονομικῶν ἐπροστάτευσε τὸ ἐμπόριον, τὴν γεωργίαν, τὴν μεταλλευτικὴν καὶ ἴδρυσεν ἐργοστάσια.

Διὰ τὴν μεταρρύθμισιν τῆς διοικήσεως ὠργάνωσε γερουσίαν καὶ 10 συνέδρια (ὑπουργεῖα), ἴδρυσεν μυστικὴν ἀστυνομίαν, ἀντεκατέστησε τὸν πατριάρχην δι' ἱερᾶς συνόδου καὶ ὠργάνωσε στρατὸν 100 χιλ. ἀνδρῶν. Οἱ παλαιορῶσοι ἀντίσταντο εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις, ἀλλ' οὗτος ἐπνιξε τὴν ἀντίδρασιν διὰ τῆς βίας.

Αἰκατερίνη Β'. Διάδοχοι τοῦ Πέτρου (1725-1762) ὑπῆρξαν Αἰκατερίνη Α', Πέτρος Β', Ἄννα, Ἐλισάβετ, Πέτρος Γ' καὶ Αἰκατερίνη Β', ἥτις ἠκολούθησε τὸν δρόμον τοῦ μεγάλου Πέτρου. Αὕτη ἐστράφη καὶ κατὰ τῆς Πολωνίας καὶ κατὰ τῆς Τουρκίας. Αἱ κατὰ τῆς Πολωνίας ἀπόπειραι ἐπέτυχον καταλήξασαι εἰς τὸν διαμελισμὸν αὐτῆς. Αἱ κατὰ τῆς Τουρκίας ἐν μέρει μόνον, ἔνεκα τῆς ἀντιζηλίας τῶν ἄλλων δυνάμεων. Κατέλαβε μόνον τὴν Κριμαίαν καὶ τὰς Βορείους ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου.

5. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς Πρωσσίας.

Τὸν 15ον αἰῶνα εἰς Χοεντζόλερν ἠγόρασε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὸ ἐκλεκτοράτον τοῦ Βρανδεμβούργου. Τὸν 17ον δὲ αἰῶνα ὁ ἐκλέκτωρ τοῦ Βρανδεμβούργου ἀπέκτησε δι' ἐπιγαμιῶν τὰ δουκάτα τῆς Πρωσσίας (ἀνήκον εἰς τὴν Πολωνίαν) καὶ τῆς Κλέβης. Ἐκτοτε οἱ Χοεντζόλερν πρὸς αὔξησιν τῆς χώρας των καὶ ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ὑποτελείας ἠκολούθησαν κοινὸν πρόγραμμα ἐνεργείας, τὸ τῆς ἀξήσεως τοῦ στρατοῦ.

Πρῶτος ὁ Φρειδερίκος Γουλιέλμος (1640 - 1688) ἔλαβε μετὰ τὸν 30ετῆ πόλεμον τὴν Ἀνατολικὴν Πομμερανίαν, τὸ Μαγδεμβούργον καὶ

τὸ Μίνδεν, ἐπέβαλεν εἰς ὅλα τὰ κράτη τοῦ ἐνιαίαν διοίκησιν, ὠργάνωσε στρατὸν 24 χιλ. καὶ ἠΰξησε τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας τοῦ διὰ τῆς προσελκύσεως ξένων καὶ ἰδίως Γάλλων Οὐγενότων καταδιωκομένων. Τέλος ἀπῆλλαξε τὴν Πρωσσίαν τῆς εἰς τὴν Πολωνίαν ὑποτελείας.

Ὁ υἱὸς τοῦ Φρειδερίκος Α' (1688 - 1713) ἀναμειχθεὶς εἰς τοὺς κατὰ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' πολέμους, ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας (1701).

Ὁ τοῦτου υἱὸς Φρειδερίκος Γουλιέλμος Α' (1713 - 1740) ἀναδιωργάνωσε τὴν διοίκησιν, ἀνέπτυξε τὴν βιομηχανίαν καὶ συνεκρότησε θαυμάσιον στρατὸν ἐξ ὑπηκόων του.

Ὁ τοῦτου υἱὸς Φρειδερίκος Β' (1740 - 1786) ἀγύψωσε τὴν Πρωσσίαν εἰς μεγάλην δύναμιν. Ἦτο δραστήριος καὶ ἐργατικός, ταχὺς εἰς τὴν σύλληψιν καὶ ἐκτέλεσιν ἀποφάσεων, ἀλλὰ καὶ δόλιος. Ἐξωτερικῶς διὰ μακρῶν ἀγώνων ἀπήρθεσεν ἀπὸ τῆς Αὐστρίας μὲν τὴν Σιλεσίαν, ἀπὸ τῆς Πολωνίας δὲ τὴν Πολωνικὴν Πρωσσίαν. Ἐσωτερικῶς προσεῖλκυσε μετανάστας καὶ ἠΰξησε τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας του. Ἐπροστάτευσε τὴν γεωργίαν καὶ βιομηχανίαν. Ἐφρόντισε περὶ τῆς πνευματικῆς προόδου τοῦ λαοῦ του (ἐκπαίδευσις ὑποχρεωτική). Τέλος ἐξέδωκε κώδικα νομοθετικὸν κοινὸν δι' ὅλας τὰς χώρας του.

6. Ἡ Αὐστρία καὶ οἱ ἀγῶνες αὐτῆς μετὰ τῆς Πρωσσίας

Ἡ Αὐστρία πρὸς τῆς συγκρούσεως μετὰ τῆς Πρωσσίας. Ἡ Αὐστριακὴ μοναρχία ἀποτελεῖτο ἐκ κρατῶν (Αὐστρία, Στυρία, Καρινθία, Καρνιόλη, Βοημία, Οὐγγαρία, Κάτω Χῶραι, Μιλᾶνον, Πάρμα, Σικελία) ἄλλοφύλων καὶ ἄλλογλώσσων, διεσκορπισμένων, αὐτονόμων, μὲ μόνον σύνδεσμον τὸν κοινὸν ἡγεμόνα, προσέτι δὲ ἦτο ἐκτεθειμένη εἰς τὴν βουλιμίαν πολλῶν γειτόνων. Εἶχε λοιπὸν ἀνάγκην πολλοῦ στρατοῦ. Ἄλλ' ὁ διαδεχθεὶς τὸν ἀδελφόν του Ἰωσήφ, Κάρολος ΣΤ' (1711) δὲν ἐφρόντισε περὶ τοῦτου, ἀλλὰ περὶ ἐξασφαλίσεως τῆς διαδοχῆς εἰς τὴν θυγατέρα του Μαρίαν Θηρεσίαν ἐναντίον τῆς διαθήκης τοῦ ἀδελφοῦ.

Ὁ περὶ διαδοχῆς τοῦ Αὐστριακοῦ θρόνου πόλεμος. Μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τῆς Μαρίας Θηρεσίας συνεμάχησαν ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Βαυαρίας Κάρολος Ἀλβέρτος (ὡς υἱὸς τῆς πρεσβυτέρας θυγατρὸς τοῦ Ἰωσήφ), ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας Φίλιππος Ε', ἡ Γαλλία καὶ ὁ Φρειδερίκος Β' τῆς Πρωσσίας, καὶ ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον (1740) κατὰ τῆς Μαρίας, ὑποστηριζομένης ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, Ὀλλανδίας καὶ Ρωσίας. Κατ' ἀρχὰς ὁ Φρειδερίκος Β' καταλαμβάνει

τὴν Σιλεσίαν καὶ νικᾷ τὸν Αὐστριακὸν στρατὸν, ὁ δὲ Κάρολος ἝΑλβέρτος τὴν Βοημίαν καὶ Πράγαν. Κατόπιν ὅμως ἡ Μαρία ἀφήσασα διὰ συνθήκης εἰς τὸν Φρειδερίκον τὴν Σιλεσίαν καὶ λαβοῦσα παρὰ τῶν Οὐγγρων στρατὸν 100 χιλ. ἀνακαταλαμβάνει τὴν Βοημίαν, εἰσβάλλει εἰς τὴν Βαυαρίαν, κυριεύει τὸ Μόναχον καὶ προχωρήσασα εἰς τὸν Ρήνον ἀπειλεῖ τὴν ἝΑλσατίαν. ἝΑλλ' ἤδη ὁ Φρειδερίκος εἰσέρχεται πάλιν εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἐπιβάλλει εἰς τὴν Μαρίαν τὴν ἐκ νέου ἀναγνώρισιν τῆς παραχωρήσεως τῆς Σιλεσίας (1745). Τὸ 1748 καὶ ὁ Λουδοβίκος ΙΕ' συνάπτει τὴν ἐν ἝΑκυσιγράνῳ εἰρήνην μετὰ τῆς Μαρίας, ἝΑγγλων καὶ ἝΟλλανδῶν δι' ἧς ἠγγυήθη εἰς τὸν Φρειδερίκον τὴν κτῆσιν τῆς Σιλεσίας (παροιμία: διὰ τὸν βασιλέα τῆς Πρωσίας).

ἝΟ Ἕπταετής πόλεμος. ἝΗ Μαρία ἝΘηρεσία συμμαχεῖ μετὰ Γαλλίας, Ρωσίας, Αὐγούστου Γ' τῆς Σαξωνίας καὶ Πολωνίας, τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας καὶ ἄλλων γερμανῶν κατὰ τοῦ Φρειδερίκου ὑποστηριζομένου μόνον ὑπὸ τῆς ἝΑγγλίας. ἝΟ Φρειδερίκος (1756) καταλαμβάνει τὴν Δρέσδην καὶ αἰχμαλωτίζει τὸν σαξωνικὸν στρατὸν. ἝΕπειτα εἰσβάλλει εἰς Βοημίαν, ἅλλὰ προσβάλλεται ὑπὸ Γαλλικοῦ στρατοῦ καὶ ὑποχωρεῖ. ἝΕπειτα νικᾷ ἀλληλοδιαδόχως Γαλλογερμανικὸν στρατὸν ἐν Σαξωνίᾳ καὶ Αὐστριακὸν στρατὸν ἐν Σιλεσίᾳ. ἝΕπειτα καταβληθεὶς ὑπὸ Αὐστριακῶν καὶ Ρώσων σώζεται διὰ τῆς ταχύτητός του καὶ τῆς βραδύτητος τῶν ἄλλων. ἝΑλλ' ἀπὸ τέλους ἐξηντήθη. ἝΕν τούτοις ἐσώθη, διότι ὁ διαδεχθεὶς ἐν Ρωσίᾳ τὴν ἝΕλισάβετ Πέτρος Γ' συνεμάχησε μετ' αὐτοῦ. ἝΗ Μαρία ἝΘηρεσία συνῆψε (1763) συνθήκην δι' ἧς παρητήθη τῆς Σιλεσίας.

ἝἝσωτερικαὶ μεταρρυθμίσεις ἐν Αὐστρίᾳ. Μετὰ τοὺς πολέμους ἡ Μαρία ἝΘηρεσία ἐπροστάτευσεν τὴν γεωργίαν καὶ βιομηχανίαν καὶ ἐπεχείρησε μεταρρυθμίσεις πρὸς αὔξησιν τοῦ κύρους τοῦ ἡγεμόνος εἰς τὰ διάφορα κράτη τῆς. Τοῦτο ἐπεδίωξεν ἰδίως ὁ διάδοχος αὐτῆς υἱός της ἝἝωσήφ Β' (1780 - 1787) διὰ μεταρρυθμίσεων κοινωνικῶν (κατάργησις δουλείας, διανομὴ γαιῶν εἰς χωρικούς, ἰσότης ὑπηκόων), πολιτικῶν (μόνη πρωτεύουσα ἡ Βιέννη, ἐπίσημος γλῶσσα ἡ γερμανικὴ, κατάργησις -συνελεύσεων κρατῶν, διαίρεσις κράτους καὶ διοικήσεως), θρησκευτικῶν (ἐπίσημος θρησκεία ἡ καθολικὴ ἅλλὰ καὶ ἀνεξίθρησκεία, ὑπαγωγή κλήρου εἰς κράτος). ἝΑλλ' αἱ μεταρρυθμίσεις αὗται ἀπέτυχον ἐξ ἀντιδράσεως τῆς ἀριστοκρατίας. ἝἝΟλοι ἀνεκλήθησαν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ του Λεοπόλδου Β' (1790 - 1792).

Ἕ7. ἝΟ διαμελισμὸς τῆς Πολωνίας.

ἝΗ Πολωνία ἤτο ἄνευ φυσικῶν συνόρων καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ διαφόρων ἅλλοθρησκῶν λαῶν (Πολωνῶν, Γερμανῶν, Λιθουανῶν, Ρώσων

καὶ Ἰουδαίων). Ἡ κοινωνία τῆς ἀπετελεῖτο ἐξ εὐγενῶν καὶ ἀγροτῶν. Οἱ εὐγενεῖς ἦσαν κύριοι, οἱ δὲ ἀγρόται δούλοι. Οἱ εὐγενεῖς πάλιν διηροῦντο εἰς τοὺς ἀνωτέρους (κυρίους ἐπαρχιῶν μὲ ἴδιον στρατόν), τοὺς μεσαίους (κυρίους ἐνὸς χωρίου), καὶ τοὺς κατωτέρους (μὲ τεμάχιον γῆς). Ἀστική τάξις δὲν ὑπῆρχε, τὸ ἐμπόριον ἦτο εἰς χεῖρας τῶν Ἰουδαίων. Ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος ἦτο αἰρετός, ἐκλεγόμενος ὑφ' ὄλων τῶν εὐγενῶν, ὡς ἐκ τούτου μετὰ μικρὸν ἡ βασιλικὴ ἐξουσία ἐξεμηδενίσθη. Περὶ τὸν βασιλέα ὑπῆρχε γερουσία ἐκ τῶν ἀνωτέρων εὐγενῶν καὶ βουλή ἐκ τῶν μεσαίων καὶ κατωτέρων. Βουλή καὶ Γερουσία ἀπετέλουν τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν, τῆς ὁποίας αἱ ἀποφάσεις ἔπρεπε νὰ εἶναι δμόφωνοι (liberum veto). Ὁ στρατός τῆς εἶχε περιορισθῆ εἰς 24 χιλ., τὸ πλεῖστον ἐξ ἀξιωματικῶν.

Ρῶσοι, Αὐστριακοὶ καὶ Πρώσοι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ 18ου αἰῶνος ἐσκέφθησαν τὸν διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας καὶ πρὸς τοῦτο συνεφώνησαν νὰ μὴ ἐπιτρέψουν μεταρρυθμίσεις ἐν αὐτῇ, ἵνα διατηρῆται ἐν ἀναρχίᾳ. Δις ἀπεπειράθησαν οἱ Πολωνοὶ νὰ ἀναδιοργανώσουν τὸ πολίτευμα, ἀλλ' αἱ ἀπόπειραι ἐματαιώθησαν διὰ τῆς εἰσβολῆς ρωσικοῦ στρατοῦ.

Ἐξ ἀφορμῆς δὲ ρωσοτουρκικοῦ πολέμου προτάσει τῆς Πρωσσίας, ἐγένετο ὁ πρῶτος διαμελισμὸς τῆς Πολωνίας (1772). Οἱ Πολωνοὶ ἀντέστησαν, ἀλλ' ἐπὶ τέλος μετὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν συμμάχων ὑπεχώρησαν. Ἀπόπειρα τῶν Πολωνῶν κατόπιν πρὸς μεταρρυθμίσειν τοῦ πολιτεύματός των ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν δεῦτερον διαμελισμὸν τῆς χώρας των (1793). Ἡ εἰς αὐτὸν τέλος ἀντίστασις τῶν κατοίκων κατέφερε τὸν τρίτον πλήρη διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας (1795).

8. Ἀποικιακὸς ἀγὼν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Ἰνδία καὶ Καναδάς.

Αἰτία αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ οἰκονομικὸς ἀνταγωνισμὸς. Διήρκεσεν 1742 - 1763. Ἀποτέλεσμα εἶχε τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀποικιακοῦ κράτους τῶν Γάλλων.

Ἐμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις καὶ ἀποικιακὰ κατακτήσεις. Καθ' ὅλον τὸν 16ον αἰῶνα τὸ κατὰ θάλασσαν ἐμπόριον ἦτο εἰς χεῖρας τῶν Πορτογάλων καὶ Ἰσπανῶν καὶ αὐτοὶ μόνοι εἶχον ἀποικίας. Εἰς τὸ τέλος τοῦ 16ου οἱ Ἀγγλοὶ καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου οἱ Γάλλοι ἐμμήθησαν αὐτοὺς ἐν Ἀμερικῇ μὲν διὰ τῶν κυβερνήσεών των, ἐν Ἰνδίας δὲ δι' ἰδιωτικῶν ἐταιρειῶν.

Αἱ ἐμπορικαὶ ἐταιρεῖαι τῶν Ἰνδιῶν. Πρώτη ἐμπορικὴ ἐταιρεία ἐγένετο κατὰ τὸ 16ον αἰῶνα ὑπὸ Ὀλλανδῶν, ἵνα ἀμύνωνται κατὰ τῶν

Πορτογάλλων, αὕτη δὲ κατώρθωσε νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν Πορτογάλλων τὸ ἐμπόριον τῶν Ἰνδιῶν. Τοὺς Ὀλλανδοὺς ἐμιμήθησαν οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Γάλλοι.

Ἡ πρώτη ἀγγλικὴ ἐταιρεία ἔγινε τὸ 1599· τὸ 1649 δὲ αὕτη ἴδρυσεν τὴν Μαδρὰς καὶ ἔπειτα τὴν Χαλκούτιαν. Ἡ πρώτη γαλλικὴ ἔγινε τὸ 1604· τὸ 1640 δὲ αὕτη ἴδρυσεν τὸ Πονδισερεὺ καὶ κατόπιν τὴν Σανδερναγόραν. Καὶ αἱ δύο προώδευσαν πολὺ. Αἰτία δὲ ὑπῆρξεν ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῶν Ἰνδιῶν, διότι τὸ ἐν αὐταῖς κράτος τοῦ Μεγάλου Μογγόλου ἤρχισε νὰ διαλύεται καὶ οἱ διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἐπολέμουν κατ' ἀλλήλων. Ἐκ τούτου ἐπωφελήθησαν αἱ ἐταιρεῖαι, κατέστησαν τὰς πόλεις τῶν ἀνεξαρτήτους καὶ ἀνεμείχθησαν εἰς τὰς ἔριδας τῶν. Ἄλλ' ἡ γειννίασις ἐπέφερε τὴν σύγκρουσιν μεταξὺ τῶν.

Αἱ ἀποικίαι. Οἱ Ἄγγλοι ἴδρυσαν εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν τὴν πρώτην τῶν ἀποικίαν τὸ 1584. Οἱ Γάλλοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἀκαδίαν τὸ 1604. Ἔνεκα τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐσωτερικῶν ταραχῶν οἱ Ἄγγλοι ἐτράπησαν εἰς τὸν ἀποικισμὸν καὶ ἴδρυσαν 5 ἀποικίας νοτίως τῆς Ἀκαδίας καὶ 3 παρὰ τὴν Βιργινίαν καὶ τέλος ἀνεβίβασαν αὐτὰς εἰς 13, μὲ 1 ἑκατομμ. κατοίκων. Ἐκάστη ἐξ αὐτῶν ἀπετέλει ἴδιον κράτος μὲ βουλήν, ἀλλὰ μὲ κυβερνήτην διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Τέλος οἱ Ἄγγλοι ἀπέκτησαν τὴν νέαν Γῆν καὶ διὰ τῆς σιθνήκης τῆς Οὐτρέχτης τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδίαν. Οἱ Γάλλοι ἀπὸ Ἐρρίκου Δ' εἰσέδυσαν εἰς τὸν Καναδᾶν καὶ κατὰ μικρὸν ἔφθασαν μέχρι τοῦ Μεξικοῦ (Λουϊζιάνη). Αἱ γαλλικαὶ ἀποικίαι διφκοῦντο ὡς γαλλικαὶ ἐπαρχίαι. Καὶ ἐν Ἀμερικῇ ἡ γειννίασις τῶν Γαλλικῶν καὶ Ἀγγλικῶν ἀποικιῶν ἐπέφερε τὴν σύγκρουσιν.

Ἡ σύγκρουσις Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας. Ἡ σύγκρουσις καὶ ἐν Ἰνδίας καὶ ἐν Ἀμερικῇ ἐπῆλθε κατὰ τὸν ἑπταετῆ πόλεμον καὶ ἐπερατώθη διὰ τῆς ἥτης τῶν Γάλλων. Οὗτοι ἐν Ἀμερικῇ μὲν ἀφῆκαν (1763) εἰς τοὺς Ἄγγλους τὸν Καναδᾶν καὶ τὴν Λουϊζιάνην, ἐν Ἰνδικῇ δὲ διετήρησαν τὰς ἐκεῖ πέντε πόλεις τῆς ἐταιρείας ὑποχρεωμένας ὁμως νὰ εἶναι ἀνοχύρωτοι.

9. Ἡ ἀνεξαρτησία τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς.

Αἱ ἀγγλικαὶ ἀποικίαι τῆς Β. Ἀμερικῆς ἐξηγέρθησαν κατὰ τῆς μητροπόλεως ἔνεκα ἐπιβληθέντων φόρων πρὸς κάλυψιν τῶν δαπανῶν τοῦ πολέμου. Ἀντιπρόσωποι αὐτῶν συνελθόντες εἰς Φιλαδέλφειαν ἐσχημάτισαν συνέδριον καὶ ἀπηγόρευσαν τὴν εἰσαγωγὴν ἀγγλικῶν ἐμπορευ-

μάτων και ὁ πόλεμος ἤρχισε (1775 - 1783). Κατ' ἀρχάς οἱ ἄποικοι δὲν εἶχον σκοπὸν νὰ ἀποτελέσουν ἴδιον κράτος. Τὸ 1776 ὅμως ἀνεκήρυσαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Ὁ πόλεμος ὑπῆρξε μακρὸς και δύσκολος, διότι οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν εἶχον κεντρικὴν κυβέρνησιν οὔτε μέσα πολεμικά. Ἐν τούτοις ἐπεκράτησαν, διότι ἔσχον στρατηγὸν τὸν Οὐάσιγκτων, ἔνεκα τῆς φύσεως τῆς χώρας των και τέλος τῇ βοήθειά τῆς Γαλλίας, ἣτις κατόπιν νίκης τῶν Ἀμερικανῶν παρὰ τὴν Σαρατόγαν (1777) ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον (Φραγκλῖνος). Οἱ Ἀγγλοὶ τέλος ἐξαντληθέντες ἔκαμαν τὴν εἰρήνην τῶν Βερσαλλιῶν, δι' ἧς ἀνεγνώρισαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν (1783).

Τὸ νέον κράτος ὠργανώθη ὁμοσπονδιακῶς. Ἐκάστη πολιτεία εἶναι ἀνεξάρτητος με ἴδιον κυβερνήτην και ἴδιαν βουλήν και ἴδια δικαστήρια. Ὅλαι ὅμως ἀπὸ κοινοῦ (διὰ τὰς ἔξωτερικὰς ὑποθέσεις, τὸν στρατὸν και τὸν στόλον, τὰ ἐμπορικὰ ζητήματα και τοὺς τελωνειακοὺς φόρους) ἔχουν ἓνα πρόεδρον, γερουσίαν και βουλήν και ἀνώτατον δικαστήριον.

10. Ἡ πνευματικὴ κίνησις ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 18^{ου} αἰῶνος.

Ἡ πρόοδος τῶν ἐπιστημῶν. Ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως ὁ τρόπος τῆς θεραπείας τῶν ἐπιστημῶν ἥλλαξε. Δὲν ἀρκοῦνται εἰς τὸ τί ἐλέχθη ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν ἰδίως τοῦ μικροσκοπίου, τηλεσκοπίου, βαρομέτρου, θερμομέτρου, ἀεραντλίας κλπ. παρατηροῦν και κάμνουν πειράματα και ἰδρῶουν ἐπιστημονικὰς ἐταιρείας (Ἀκαδημαίαι). Προώδευσαν λοιπὸν πολὺ ἡ **Ἀστρονομία** (Κοπέρνικος, ἡ γῆ πλανήτης, Κέπλερος, κίνησις πλανητῶν περὶ τὸν ἥλιον, Γαλιλαῖος, στροφὴ γῆς περὶ ἑαυτήν, Νεύτων, βαρύτης), ἡ **Ἀριθμητικὴ, Γεωμετρία και Ἀλγεβρα** (Λειβνίτιος), ἡ **Φυσικὴ** (Γαλιλαῖος, Τορρικέλλης, Νεύτων), ἡ **Φιλοσοφία** (Βάκων, Δεκάρτ, Λειβνίτιος).

Ἡ λογοτεχνία. Μόνη χώρα αὐτῆς ἡ Γαλλία. Ἡ γαλλικὴ γλῶσσα ἀναπτύσσεται διὰ τῶν συναναστροφῶν και τῶν διαλέξεων, ἀναφαίνονται μεγάλοι συγγραφεῖς ὁ Κορνήλιος και ὁ Ῥακίνας (τραγωδία), Δεκάρτ (φιλοσοφία), Πασκάλ (φυσικομαθηματικά), Μολιέρου (κωμωδία), Βοαλὼ (ποιητικὴ τέχνη), Λαφονταῖνος (μῦθοι), Βοσσουέτος (δητορικὴ), Φενελὼν, Λαβρουγιέρ.

Ζωγραφικὴ. Ἐξακολουθεῖ ἡ ζωγραφικὴ τῆς Ἀναγεννήσεως και ἐξέχουν οἱ Γάλλοι, οἱ Ἰσπανοὶ, Φλαμανδοὶ και Ὀλλανδοὶ ζωγράφοι.

Γλυπτική. Οἱ γλύπται τοῦ 17^{ου} αἰῶνος ἀπομακρύνονται τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Ἀρχιτεκτονική. Αὕτη ἀσχολεῖται εἰς ἐκκλησίας καὶ ἀνάκτορα. Ἐπικρατεῖ ὁ Ἰησουϊτικὸς ρυθμὸς.

Μουσική. Αὕτη ἀκμάζει ἰδίως ἐν Ἰταλίᾳ (ὄπερα, ὄρατόριον).

ΚΕΦΑΛΙΟΝ Δ.

Ἡ ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Κυριώτεραι χρονολογίαί

Ἐναρξίς τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.—Κατάλυσις τῆς ἀπολύτου μοναρχίας 1789.—Περίοδος συνταγματικῆς μοναρχίας 1789 - 1792.—Ἡ δημοκρατία ἐν Γαλίᾳ 1792-1799.—Ἡ τρομοκρατία Ῥοβεσπιέρρου 1793-1794.—Ἐκστρατεία Ναπολέοντος εἰς Ἰταλίαν 1796 - 1799.—Ἐκστρατεία Ναπολέοντος εἰς Αἴγυπτον 1798-1799. — Ὁ Ναπολέων πρωθύπατος 1799. — Μάχη Μαρέγγου 1806. — Ὁ Ναπολέων ἰσόβιδς ὑπάτος 1802.—Ὁ Ναπολέων Αὐτοκράτωρ 1804.—Ἡ μάχη τοῦ Ἀουστερλίτς 1805.—Ἰδρυσίς τῆς ρηνικῆς ὁμοσπονδίας 1806 —Μάχαι Ἰένης καὶ Ἀουστέτης 1806.—Μάχαι Ἐϋλῶ καὶ Φρειδανδίας 1807.—Πόλεμος Ναπολέοντος ἐν Ἰσπανίᾳ 1808 - 1814.—Μάχη Βαγράμης 1809.—Ἐκστρατεία Ναπολέοντος εἰς Ῥωσσίαν 1812.—Μάχη τῆς Λειψίας 1813.—Παραίτησις Ναπολέοντος 1814.—Μάχη Βατερλώ 1815.

1. Τὰ αὔτια τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

Κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ κατάστασις τῆς Γαλλίας κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα. Κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα ἡ Γαλλία διετέλει ὑπὸ ἀφόρητον δεσποτισμὸν, ἡ Γαλλικὴ κοινωνία ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν τάξεων, δύο προνομιούχων (κληρικοὶ καὶ εὐγενεῖς) καὶ τῆς τρίτης ἄνευ προνομίων, ἡ δὲ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον ἐκανονίζοντο καὶ περιορίζοντο ὑπὸ τοῦ κράτους.

Αἱ νέα κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἰδέαι. Ἄλλὰ ὁ τρόπος τῆς σκέψεως εἶχε μεταβληθῆ. Διὰ τῶν Vauban, Fenelon καὶ Locke, οἵτινες ἐδίδασκον τὰς ἰδέας τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων, καὶ οἱ ὅποιοι ὑπῆρξαν οἱ πρόδρομοὶ τῶν φιλοσόφων καὶ οἰκονομολόγων τοῦ 18^{ου} αἰῶνος.

Οἱ φιλόσοφοι. Ἐκ τούτων οἱ περιφημότεροι εἶναι :

‘Ο Μοntesquieu (περίφημος διὰ τὰ συγγράμματα : Περιστολὰὶ ἐπιστολαὶ καὶ Πνεῦμα τῶν Νόμων), εἰς ἃ κακίξει τὸν ὄργανισμὸν τῆς γαλλ. κοινωνίας, ἀναλύει τὰ διάφορα πολιτεύματα καὶ εὐρίσκει ἰδεῶδες τὸ Ἐγγλικόν.

‘Ο Voltairε περίφημος διὰ τὰς φιλοσοφικὰς ἐπιστολάς του καὶ πλεῖστα ἄλλα εἰς ἃ προσβάλλει τὸν ἀπολυταρχισμὸν, τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀνεξιθρησκείας, τὸ κῦρος τοῦ κλήρου καὶ ὅλας τὰς ἐλλείψεις τῆς κοινωνίας.

‘Ο Rousseau (δημιουργὸς πολιτικοῦ συστήματος καὶ νέου ὄργανισμοῦ τῆς κοινωνίας, ὑποστηρίζων τὴν ἰσότητα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν κυριαρχίαν τοῦ λαοῦ).

Οἱ οἰκονομολόγοι. Καὶ οὗτοι κατεδίκασαν τὸν ὑπάρχοντα ὄργανισμὸν καὶ ὑπεστήριξαν τὸ σύστημα τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν γεωργίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν. Οἱ περιφημότεροι τούτων ὑπῆρξαν ὁ Quesnay καὶ ὁ Gournay.

Ἐξάπλωσις τῶν νέων ἰδεῶν. Αἱ νέαι ἰδέαι διεδόθησαν διὰ τῶν βιβλίων, διὰ τῶν συναναστροφῶν καὶ τῶν διαλέξεων καὶ ἰδίως διὰ τῆς ἐγκυκλοπαιδείας, ἧς τὴν δημοσίευσιν ἀνέλαβεν ὁ Diderot. Αἱ νέαι ἰδέαι διεδόθησαν ὡσαύτως καὶ εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην (μεταρρυθμίσεις Ἰωσήφ Β’.)

‘Ο γαλλικὸς λαὸς μὲ τὰς νέας ἰδέας ἀπέδιδε τὴν οἰκονομικὴν κακοδαιμονίαν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν ταπείνωσιν εἰς τὴν μοναρχίαν, ἔλαβε δὲ συνείδησιν τῆς ἰσχύος του ἐκ τοῦ παραδείγματος τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Πρὸς ἔκρηξιν λοιπὸν τῆς ἐπαναστάσεως δὲν ἐχρειάζετο παρὰ ἀφορμὴ καὶ ταύτην ἔδωκεν ἡ χάρις τῶν οἰκονομικῶν σύγκλησις τῶν τάξεων.

Ἡ οἰκονομικὴ κρίσις καὶ ἡ σύγκλησις τῶν τάξεων. Τὰ δημόσια οἰκονομικὰ ἀπὸ τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ’ ὅλον ἐχειροτέρευον καὶ ἡ οἰκονομικὴ κρίσις κατέστησεν ἀναπόφευκτον τὴν σύγκλησιν τῶν τάξεων (εὐγενεῖς, κληρικοί, λαός, μὲ ἴσους ἀντιπροσώπους), αἵτινες εἶχον παύσει συγκαλοῦμαι ἀπὸ τοῦ 1614. Κατὰ ταύτην ἐξελέχθη μὲν διπλάσιος ἀριθμὸς ἀντιπροσώπων ἐκ τοῦ λαοῦ, δὲν καθωρίσθη ὁμοῦ α) ἂν ἡ συνέλευσις θὰ περιορίζετο εἰς μόνον τὴν λῆψιν τῶν μέτρων διὰ τὰ οἰκονομικὰ ἢ θὰ ἐπελαμβάνετο καὶ τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως, β) ἂν αἱ ἀποφάσεις θὰ ἐλαμβάνοντο εἰς ἀπὸ κοινοῦ συσκέψεις ἢ θὰ ἐψήφίζον κατὰ τάξεις (1789).

2. Ἡ κατάλυσις τῆς ἀπολύτου μοναρχίας.

Ἡ συντακτικὴ συνέλευσις. ‘Ο ἀγὼν εὐγενῶν καὶ κληρικῶν ἀφ’ ἐνὸς καὶ λαοῦ ἀφ’ ἑτέρου ἤρχισεν εὐθὺς διὰ τὸ ζήτημα τῆς ψήφου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπῆλθεν ἀδράνεια τῆς συνόδου ἐπὶ ἕξ ἑβδομάδας. Τέλος

ἡ τρίτη τάξις ὑπὸ τὸν Mirabeau ἐκήρυξεν ἑαυτὴν Ἐθνικὴν συνέλευσιν. Ὁ βασιλεὺς ἐπεχείρησεν ἀντίστασιν, ἀλλ' ἐν τέλει ἀνεγνώρισεν αὐτήν. Ἡ ἀπόλυτος μοναρχία λοιπὸν κατηργήθη καὶ ἡ συνέλευσις ἐκήρυξεν ἑαυτὴν συντακτικὴν (9 Ἰουλίου).

Ἐπέμβασις τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων. Γνωσθέντος κατόπιν ὅτι ὁ βασιλεὺς συγκεντρώνει στρατὸν εἰς Βερσαλλίας, ὁ λαὸς τῶν Παρισίων ἐξεγείρεται καὶ καταστρέφει τὴν Βασίλῃν (14 Ἰουλίου) καὶ ὀργανοῦται εἰς ἔθνοφρουράν. Ὁ βασιλεὺς φοβηθεὶς διαλύει τὰ στρατεύματα. Οὕτω ἐδημιουργήθη καὶ τρίτη ἐξουσία, ἡ τοῦ λαοῦ τῶν Παρισίων.

Μετὰ τοῦτο ἡ Συνέλευσις καταργεῖ τὸν φεουδαλισμὸν καὶ τὰ προνόμια τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου καὶ κηρύττει τὴν ἰσότητά ὄλων τῶν Γάλλων. Ὁ βασιλεὺς ὁμως ἐδίσταξε νὰ ἐπικυρώσῃ αὐτά. Τότε ὁ λαὸς τῶν Παρισίων ἐλθὼν εἰς Βερσαλλίας ἀναγκάζει αὐτὸν εἰς τοῦτο καὶ τὸν φέρει εἰς Παρίσιον. Ἐκεῖ ἐγκατεστάθη καὶ ἡ Συνέλευσις.

Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1791. Ἡ συνέλευσις τὸν Ὀκτώβριον ἐκδίδει τὴν διακήρυξιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων (ἐλευθερία, ἰσότης, ἀδελφότης), ψηφίζει τὴν ἐκποίησην τῶν κτημάτων τοῦ κλήρου καὶ τοῦ στέμματος καὶ διαίρεσασα τὸ κράτος εἰς 83 νομοὺς καταργεῖ τὰ προνόμια τῶν ἐπαρχιῶν. Οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ ἀνώτεροι λειτουργοὶ φεύγουν ἐκ τῆς Γαλλίας. Ὁ βασιλεὺς ἐπεχείρησε δραπέτευσιν, ἀλλ' ἀπέτυχε. Τέλος τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1791 ἡ συνέλευσις ἐπεράτωσε τὸ Σύνταγμα καὶ τὴν 14 Σεπτεμβρίου ὠρκίσθη εἰς αὐτό. Μετὰ τοῦτο ἡ συντακτικὴ συνέλευσις διελύθη καὶ ἀντεκατεστάθη κατὰ τὸ σύνταγμα τῆς Νομοθετικῆς.

3. Ἡ κατάλυσις τῆς βασιλείας.

Ἡ νομοθετικὴ συνέλευσις. Αὕτη κατ' ἀπόφασιν τῆς συντακτικῆς ἀπετελέσθη ἐκ νέων ἀνδρῶν. Τότε ἐσχηματίσθησαν καὶ ἐν τῇ συνέλευσει καὶ ἔξω αὐτῆς τὰ κόμματα τῶν Φυλλιτῶν (συνταγματικῶν), τῶν Ἰακωβιτῶν (δημοκρατικῶν), τῶν Γιρονδίνων (μετριοπαθῶν δημοκρατικῶν) καὶ τῶν ἀνεξαρτήτων, Ἐξω δὲ τῆς συνελεύσεως ἐσχηματίσθη προσέτι τὸ κόμμα τῶν Κορδιλιέρων (δημοκρατικὸν στηριζόμενον εἰς τοὺς ἐργάτας τῶν Παρισίων) ὑπὸ τῶν Danton. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀντίστασις τῶν μοναρχικῶν ἦτο μεγάλη. Εἰς Anjou καὶ Vendée ἐξεβράγη ἡ στάσις. Εἰς τοὺς Παρισίους οἱ βασιλεῖς συνωμότουν κατὰ τοῦ συντάγματος. Ἐξω δὲ τῆς Γαλλίας οἱ μετανάσται κατήρτισαν μικρὸν στρατὸν καὶ προεκάλεσαν ξένην ἐπέμβασιν. Αὐστρία καὶ Πρωσσία ἀπέστειλαν στρατοὺς εἰς τὰ Γαλλικὰ σύνορα.

Ἡ συνέλευσις πρὸς ἀποτροπὴν τῶν κινδύνων τούτων ἐξέδωκε ψή-

φισμα, δι' οὗ ἐκηρύττοντο οἱ μετανάσται συνωμοταὶ κατὰ τῆς πατρίδος, καὶ ἄλλο, δι' οὗ οἱ ἀνώμοτοι κληρικοὶ ἐθεωροῦντο προδόται Τέλος ἐψήφισε τὴν σύστασιν στρατοῦ ἐθελοντικοῦ 70 χιλιάδων ἐθνοφυλάκων. Ἐπὶ τὴν βασιλεὺς ἠορνήθη νὰ ἐπικυρώσῃ ταῦτα. Τοῦτο κατέστησεν αὐτὸν ὑποπτον συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἐχθρῶν.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Αὐγούστου. Ἡ εἶδησις ὅτι οἱ Πρωσσοὶ καὶ Αὐστριακοὶ διέβησαν τὰ γαλλικὰ σύνορα προεκάλεσεν ἐξεγερσιν ἐν Παρισίοις (9 - 10 Αὐγούστου) καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Δημαρχεῖον ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις (Commune de Paris) ὑπὸ τὸν Danton. Ὁ λαὸς ἐβάδισε κατὰ τῶν ἀνακτόρων καὶ ἐκυρίευσεν αὐτά. Ὁ βασιλεὺς κατέφυγεν ὡς εἰς ἄσυλον εἰς τὴν συνέλευσιν.

Ἡ ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις. Ἡ βασιλεία εἶχεν ἀνατραπῆ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἐπομένως ἡ νομοθετικὴ ἐκάλεσε τὸν λαὸν εἰς ἐκλογὴν συνελεύσεως πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ πολιτεύματος (convention) καὶ διώρισεν ἐκτελεστικὸν συμβούλιον ὑπὸ τὸν Danton. Παρὰ τοῦτο ὅμως ἐξηκολούθει κυβερνῶσα ἡ Commune de Paris. Αὕτη δὲ ἐφυλάκισε τὸν βασιλέα εἰς τὸν Πύργον τοῦ Ναοῦ καὶ ἐπὶ τῇ εἰδήσει ὅτι οἱ Πρωσσοὶ πλησιάζουσιν εἰς Παρισίους προεκάλεσε τὰς σφαγὰς τοῦ Σεπτεμβρίου διὰ τοῦ Marat, καθ' ἃς ἐφονεύθησαν 1200 ἄνθρωποι ὡς ὑποπτοί. Τότε οἱ Γιρονδῖνοι ἀπεσπάρθησαν ὑπὸ τῶν Ἰακωβίνων. Τέλος (20 Σεπτεμβρίου) συνηλθεν ἡ Convention καὶ ἡ Νομοθετικὴ ἀπεχώρησεν. Συγχρόνως οἱ στρατηγοὶ Dumuriez καὶ Kellerman ἐσταμάτουν τοὺς Πρωσσοὺς.

4. Ἡ Δημοκρατία.

Ἡ ἀναθεωρητικὴ συνέλευσις (Convention). Ἐν αὐτῇ οἱ Κορδιέροι καὶ οἱ Ἰακωβῖνοι ἀπετέλεσαν τὸ κόμμα τῶν ὀρειῶν. Ἀντίπαλοι αὐτῶν ἦσαν οἱ Γιρονδῖνοι, δημοκρατικοὶ καὶ αὐτοί, ἀλλὰ διαφωνοῦντες ὡς πρὸς τὴν ἐπιρροὴν τῶν Παρισίων διὰ τὴν ὅλην Γαλλίαν καὶ ὡς πρὸς τὰ μέσα τῆς ἐνεργείας, καὶ φροντίζοντες διὰ τοὺς τύπους καὶ τὴν νομιμότητα. Τρίτον κόμμα ἀπετέλουν οἱ δικαστικοὶ καλούμενοι πεδινοί.

Ἡ ἀνακήρυξις τῆς δημοκρατίας (République) (21 Σεπτεμβρίου 1792) καὶ ἡ **θανάτωσις τοῦ Λουδοβίκου** (21 Ἰανουαρίου 1793) ὑπῆρξαν τὰ ἔργα τῆς Convention.

Οἱ ἐσωτερικοὶ καὶ ἐξωτερικοὶ κίνδυνοι τῆς Γαλλίας. Ἡ θανάτωσις τοῦ Λουδοβίκου ἠύξησε τοὺς κινδύνους τῆς Γαλλίας. Ὁλητὴ ἡ Εὐρώπη συνεμάχησε κατὰ τῆς Γαλλίας, 100.000 χωρικοὶ τῆς Βανδέας ἐπανεστάτησαν, ὁ Dumuriez ἠτύμοβλησε πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ἡ ἀναθεωρητικὴ διέταξε στρατολογίαν 300 χιλ. ἀνδρῶν, ἐσχημάτισεν ἐπιτροπείαν κοινῆς

ἀσφαλείας καὶ ἐπαναστατικὸν δικαστήριον διὰ τοὺς ὑπόπτους, καὶ ἐπιτροπείαν τῆς κοινῆς σωτηρίας διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν μέσων τῆς ἀμύνης ὑπὸ τὸν Danton. Συγχρόνως ἐψήφισε θάνατον κατὰ τῶν μεταναστῶν καὶ ἀνωμότων κληρικῶν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Γιρονδῖνοι ἀντέστησαν, ἐπεμβάσει τῆς Commune ἐθανατώθησαν 34 ἐξ αὐτῶν. Ἄλλὰ τοῦτο προέκάλεσεν ἐξέγερσιν εἰς πολλὰς μεγάλας πόλεις. Πρὸς κατάσβεισιν αὐτῆς οἱ ὄρεινοὶ ἐψήφισαν σύνταγμα, δι' οὗ ἐγκαθίστατο ἡ καθολικὴ ψηφοφορία καὶ τὰ ψηφίσματα τῆς Νομοθετικῆς ὑπέκειντο εἰς τὴν ἀπ' εὐθείας κύρωσιν τοῦ λαοῦ (1793). Ἄλλὰ οἱ ἐχθροὶ τῆς Γαλλίας παρεβίασαν ἤδη τὰ σύνορα αὐτῆς. Ὁ κίνδυνος ἀπεσοβήθη διὰ τῆς ἀναστολῆς τοῦ συντάγματος καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως δικτατορίας τῆς Convention.

Ἡ δικτατορία τῆς ἀναθεωρητικῆς (Convention). Ἡ Convention ἀντεπεξῆλθεν εἰς τὸν κίνδυνον διὰ τῆς ἰδρύσεως ἐπιτροπειῶν τῆς κυβερνήσεως καὶ ἰδίως τῆς ἐπιτροπείας τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἣτις ὑπὸ τὸν Robespierre συνεχέντρωσεν ὅλας τὰς ἐξουσίας μὲ ἰσχὺν δικτατορικὴν. Σπουδαιότερα μέλη αὐτῆς ἦσαν πλὴν τοῦ Robespierre, ὁ Cuthon, ὁ Saint-Just, ὁ Carnot, ὁ Camron. Ἡ ἐπιτροπεία ἀπεφάσισε ὁμαδικὴν στρατολογίαν, ἣτις ἀπέδωκεν 800 χιλ., δάνειον ἐπὶ τῶν πλουσίων ἰδιοκτητῶν καὶ τὸν νόμον τῶν ὑπόπτων, δι' οὗ οἱ μὴ ἐνεργήσαντές τι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐθεωροῦντο ὑποπτοὶ, ὠδηγοῦντο καθ' ὁμάδας εἰς τὰς φυλακὰς καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν λαιμητόμον (θύματα 12 χιλ., ἐν οἷς καὶ ἡ βασίλισσα Μαρία Ἀντιωνανέτα). Ἄλλ' οὕτω καὶ οἱ Αὐστριακοὶ καὶ Πρωσσοὶ ἀπωθήθησαν μακρὰν τῶν συνόρων καὶ αἱ ἐπαναστάσεις τῶν ἐπαρχικῶν συνετρίβησαν.

Δικτατορία τοῦ Robespierre. Μετὰ τὴν πάροδον τοῦ κινδύνου ὁμᾶς ὄρεινῶν ὑπὸ τὸν Danton ἐφρόνει ὅτι ἔπρεπε νὰ παύσῃ ἡ δικτατορία καὶ νὰ ἐπανέλθῃ τὸ κράτος τοῦ νόμου. Οὗτοι ἀπετέλεσαν τὸ κόμμα τῶν μετριοφρόνων. Τοῦναντίον οἱ ἀποτελοῦντες τὸ κόμμα τῶν Enragés ὑπὸ τὸν Hebert ἤθελον τὴν ἐξακολούθησιν τῆς τρομοκρατίας καὶ ἀντικατέστησαν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν διὰ τῆς θρησκείας τοῦ λογικοῦ. Ὁ Robespierre τῇ βοήθειᾳ τοῦ Cuthon καὶ τοῦ Saint-Just, ὑπεσκέλισε καὶ τὰ δύο κόμματα ἐνεργήσας τὴν θανάτωσιν τῶν ἀρχηγῶν, καὶ κατέστη δικτάτωρ ἐπὶ 4 μῆνας. Τότε ἤρχισεν ἡ μεγάλη τρομοκρατία. Εἰς 40 ἡμέρας ἐθανατώθησαν 1376.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Γαλλικὸς στρατὸς ἤρχισε τὴν κατάκτησιν τοῦ Βελγίου. Τότε ἐγινε συνωμοσία ἐξ ἀρχαίων φίλων τοῦ Hebert καὶ τοῦ Danton καὶ ὁ Robespierre κατηγορηθεὶς ὡς τύραννος ἐθανατώθη μετὰ τοῦ Saint-Just καὶ Cuthon.

Τὸ Σύνταγμα τῆς Δημοκρατίας. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Robes-

pierre ἢ Convention συμπληρωθεῖσα διὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Danton καὶ τῶν δραπετευσάντων Γιρονδίνων ἐψήφισε νέον Σύνταγμα (1795). Κατ' αὐτὸ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἔδει νὰ ἔχη πενταμελὲς διευθυντήριον, τὴν δὲ νομοθετικὴν δύο βουλαί, ἡ τῶν 250 καὶ τῶν 500. Οἱ βασιλικοὶ ἤγειραν στάσιν, ἀλλὰ κατεστάλη διὰ τοῦ στρατηγοῦ Ναπολέοντος Βοναπάρτου. Μετὰ τοῦτο ἡ Convention διελύθη. Ἐπ' αὐτῆς ἐχύθη πολὺ αἷμα, ἀλλ' ἡ Γαλλία καὶ ἡ δημοκρατία ἐσώθη.

Τὸ διευθυντήριον. Τοῦτο ἐγκατεστάθη τὴν 27 Ὀκτωβρίου 1795. Ἄλλ' ἐπεβουλευέτο καὶ ὑπὸ τῶν ἀνατρεπτικῶν Ἰακωβίνων καὶ ὑπὸ τῶν ἀντιδραστικῶν μοναρχικῶν. Μόνιμον κατάστασιν ἔμμελε νὰ φέρῃ ὁ ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ λαοῦ ἀποτελούμενος δαφνηφόρος στρατὸς διὰ τοῦ μεγαλυτέρου τέκνου του, τοῦ Ναπολέοντος Βοναπάρτου.

Ὁ Ναπολέον Βοναπάρτης. Οὗτος ἐγεννήθη τὸ 1769 ἐν Κορσικῇ. Ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ πυροβολικοῦ διεκρίθη εἰς Τουλῶν καὶ ἔγινεν ὑποστράτηγος. Αὐτὸς δὲ κατόπιν κατέστειλε τὴν κατὰ τῆς Convention στάσιν τῶν βασιλικῶν. Ἦδη γενόμενος ἀντιστράτηγος ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἰταλίας 27 ἐτῶν.

Ἡ ἐκστρατία τῆς Ἰταλίας. Ἡ Γαλλία εἶχεν εἰρηνεύσει μὲ τὴν Πρωσσίαν καὶ Ἰσπανίαν καὶ ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ τὴν Αὐστρίαν. Ἀπέστειλε κατ' αὐτῆς δύο στρατοὺς διὰ τῆς Γερμανίας, ἀλλ' οὗτοι ἀπέτυχον, καὶ ἓνα διὰ τῆς Ἰταλίας ὑπὸ τὸν Ναπολέοντα Βοναπάρτην. Οὗτος ἐντὸς ἐνὸς ἔτους (1796 - 1797) εἰς 18 μεγάλας μάχας (Λόδιον, Ἄρκολα) καὶ 65 μικράς, μὲ 36 χιλ. στρατὸν κατέστρεψε 5 αὐστριακοὺς στρατοὺς ἐξ 60 τοῦλάχιστον χιλ. ἕκαστον. Ἀποτέλεσμα τῆς ἐκστρατείας ὑπῆρξε ἡ συνθήκη τοῦ Καμποφορμίου, δι' ἧς ὁ Φραγκῖσκος Β' ἀνεγνώρισεν εἰς τὴν Γαλλίαν τὰ σύνορα τοῦ Ρήνου καὶ τὴν Βελγικὴν, ἐγκατέλειπε τὸ Μεδιόλανον καὶ ἀνεγνώρισεν τὰς ἐν Ἰταλίᾳ μεταρροθμίσεις τοῦ Βοναπάρτου, δηλ. τὴν Λιγυστικὴν δημοκρατίαν καὶ τὴν δημοκρατίαν τῶν Ἄλπεων, ἔλαβε δὲ τὴν Ἐνετίαν καὶ Δαλματίαν. Τὰς Ἰονίους νήσους ἐκράτησεν ὁ Ναπολέων.

Ἐκστρατεία Ναπολέοντος εἰς Αἴγυπτον. Πρὸς καταπολέμησιν τῆς Ἀγγλίας ὁ Ναπολέων ἐπρότεινεν εἰς τὸ Διευθυντήριον τὴν κατάκτησιν τῆς Αἰγύπτου. Μυστικῶς δὲ τὸν Μάιον τοῦ 1798 μὲ 300 πλοῖα καὶ 30 χιλ. στρατὸν ἀπέπλευσεν ἐκ Τουλῶν, κατέλαβε τὴν Μάλταν καὶ ἔπειτα ἀπεβιβάσθη ἐν Ἀβουκῆρ καὶ κατέλαβε τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Κατόπιν ἐνίκησε τοὺς Μαμελοῦκους παρὰ τὰς Πυραμίδας καὶ ἔγινε κύριος τοῦ Καΐρου. Ἀλλὰ τὴν 1ην Αὐγούστου ὁ γαλλικὸς στόλος καταστρέφεται ὑπὸ τοῦ Νέλσωνος εἰς Ἀβουκῆρ. Ἐν τούτοις ὁ Ναπολέων ὀργανώσας τὴν Αἴγυπτον, ἐτράπη πρὸς τὴν Συρίαν, ὅπου παρεσκευάζετο

ἐναντίον του τουρκικὸς στρατός. Ἐκυρίευσε τὴν Γάζαν, τὴν Ἰόππην καὶ κατέστρεψε τὸν τουρκικὸν στρατὸν παρὰ τὸ Θαβώρ. Ἀλλὰ τὴν Πτολεμαῖδα δὲν ἤδυνήθη νὰ κυριεύσῃ. Κατόπιν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἐνίκησε ἄλλον τουρκικὸν στρατὸν ἀποβιβασθέντα διὰ τοῦ Ἀγγλικῷ στόλου (1799). Τέλος προσκληθεὶς εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπὸ τοῦ Διευθυντηρίου ἐγκατέλειψε τὴν Αἴγυπτον εἰς τὸν στρατηγὸν Kleber, ὅστις κατόπιν ἐδολοφονήθη ἐν Καίρῳ. Οἱ Γάλλοι ἀπεχώρησαν τῆς Αἰγύπτου τὸ 1802.

Β. Ἡ Ὑπατεία.

Κατάστασις τῆς Γαλλίας κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ναπολέοντος. Ἡ Γαλλία κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ναπολέοντος εὐρίσκετο εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν. Ἐσωτερικῶς ἐπεκράτει ἀναρχία, πενία, ἀνηθικότης. Ἐξωτερικῶς συμμαχία Ἀγγλίας, Νεαπόλεως, Αὐστρίας, Ρωσίας καὶ Τουρκίας ἠπείλει εἰσβολὴν εἰς τὴν Γαλλίαν. Τότε ἐσχηματίσθη ὁμὰς πολιτῶν ὑπὸ τὸν Συέην φρονοῦσα ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ πολιτεύματος ἦτο ἀπαραίτητος, καὶ πρὸς τοῦτο ὁ Συέης γενόμενος διευθυντὴς ἐκάλεσε τὸν Ναπολέοντα.

Ἀνατροπὴ τοῦ Διευθυντηρίου. Ὁ Ναπολέων ἔγινε δεκτὸς θριαμβευτικῶς καὶ ἀμέσως τῇ συνεργασίᾳ τοῦ Συέη, ἔχων ὑπὲρ τῆς μεταβολῆς τρεῖς τῶν διευθυντῶν, τοὺς κυριωτέρους ὑπουργοὺς (Talleyrand) καὶ τὴν βουλὴν τῶν πρεσβυτέρων, καὶ διαλύσας διὰ τοῦ στρατοῦ τὴν βουλὴν τῶν 500 (πρόεδρος Λουκιανὸς) ἀντικατέστησε τὸ Διευθυντήριον διὰ 3 ὑπάτων (Ναπολέον, Sieyès, Roger Ducos) πρὸς μεταρρῦθμισιν τοῦ πολιτεύματος.

Ἐγκαθίδρουσις τῆς Ὑπατείας. Τὸ νέον σύνταγμα συνετάχθη ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Βοναπάρτου καὶ ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ δημοψηφίσματος (Δεκέμβριος 1799). Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία περιήρχετο εἰς 3 ὑπάτους κατὰ δεκαετίαν, ἀλλ' ἡ πραγματικὴ εἰς τὸν πρῶτον ὑπατον. Ἡ νομοθετικὴ εἰς τὸν πρῶτον ὑπατον καὶ τρία νομοθετικὰ συμβούλια. Φύλαξ τοῦ πολιτεύματος καὶ ἐκλογεὺς τῶν συμβουλίων ὠρίζετο 80μελὴς ἰσόβιος γεροῦσία. (Πρῶτοι ὑπατοι: Βοναπάρτης, Cambasérés, Lebrun, ἐκλέξαντες τὴν γεροῦσίαν). Οὕτω ἐγκατεστάθη ἡ δικτατορία τοῦ πρώτου ὑπάτου.

Ἐσωτερικὰ ἔργα τῆς Ὑπατείας. Τοιαῦτα ἦσαν: ἡ διοικητικὴ, δικαστικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀναδιοργάνωσις, ἡ ἐκδοσις ἀστικοῦ κώδικος κανονίζοντος τὰς σχέσεις τῶν ἰδιωτῶν ἐν τῇ νέᾳ κοινωνίᾳ, ἡ πλήρης θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ ἡ μετὰ τοῦ Πάπα concordat, δι' ἧς

οἱ ἐπίσκοποι διωρίζοντο ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπεκυροῦντο ὑπὸ τοῦ Πάπα, ἡ ἕδρασις Λυκείων, τοῦ τάγματος τοῦ λεγεῶνος τῆς τιμῆς, τῆς τραπέζης τῆς Γαλλίας, ἡ κατασκευὴ δημοσίων ἔργων.

Ἐξωτερικὰ ἔργα τῆς Ὑπατείας. Ὁ Βοναπάρτης ἐξίτησεν εἰρήνην, ἀλλ' ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γερμανία ἠρνήθησαν. Εἰς τὸν Ρῆνον λοιπὸν ἔστειλε τὸν Moreau, εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸν Massena, ἵνα κρατήσῃ τὴν Γένουαν μέχρι τῆς ἀφίξεώς του. Ἐκεῖ ἐλθὼν κατόπιν ὁ ἴδιος ἔκαμε τὴν μάχην τοῦ Μαρέγκου (1800). Καὶ ὁ Moreau ἐνίκησε τὴν τῆς Ὀελίνδης (1801). Κατόπιν τούτων συνήφθη ἡ μετὰ τῆς Αὐστρίας εἰρήνη τῆς Λινεβίλλης (1801), δι' ἧς ἐπεκυρώθη ἡ τοῦ Καμποφορμίου καὶ ἡ Ἰταλία ὅλη, πλὴν τῆς Βενετίας, περιῆλθεν ὑπὸ τὴν Γαλλίαν. Τότε καὶ ἡ Ἀγγλία συνῆψε τὴν εἰρήνην τῆς Ἀμιένης, δι' ἧς ἀνεγνώρισεν τὴν Γαλλικὴν Δημοκρατίαν καὶ ἀπέδωκε τὰς ἀρπαγείας ἀποικίας τῆς.

Μεταρρυθμίσεις τῆς Ὑπατείας. Ὁ Ναπολέων συνέλαβε κατὰ νοῦν νὰ δημιουργήσῃ ἰδίαν δυναστείαν. Πρὸς τοῦτο κατ' Αὐγουστον τοῦ 1802 ὠνομάσθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας ὕπατος δι' ἄλλα 10 ἔτη, ὑπὸ τοῦ λαοῦ δὲ διὰ δημοψηφίσματος ἰσόβιος. Κατόπιν δ' ἔπειτα συνωμοσίας κατὰ τῆς ζωῆς του, ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τῆς Γερουσίας κληρονομικὸς αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων ὡς Ναπολέων Α'. Ὁ λαὸς ἐπεκύρωσε τοῦτο διὰ δημοψηφίσματος. Ὁ Πάπας Πίος Ζ' ἔστειψεν αὐτὸν ἐν Παρισίοις (1804). Τὸ ἐπόμενον δὲ ἔτος μεταβάς εἰς Μεδιόλανον ἐστέφθη καὶ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας.

6. Ἡ αὐτοκρατορία

Μὲ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς αὐτοκρατορίας ἐπανῆλθεν ὁ ἀπολυταρχισμὸς καὶ οἱ τύποι τῆς παλαιᾶς Μοναρχίας καὶ ἐδημιουργήθη νέα εὐγένεια, ἡ αὐτοκρατορική. Τοῦτο δυσηρέστησε τοὺς μορφωμένους ἀστούς. Διτηρήθη ὅμως ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία καὶ ἡ ἰσότης, καὶ ὁ λαὸς ἦτο εὐχαριστημένος. Ἀλλὰ καὶ οὗτος κατόπιν ἐκ τῶν διαρκῶν στρατολογιῶν δυσηρεστήθη. Ἐξωτερικῶς ἡ περίοδος τῆς Αὐτοκρατορίας εἶναι πλήρης πολέμων.

Ἀκμὴ τῆς Ναπολεοντιέου Αὐτοκρατορίας (1804 - 1812) α)
Πόλεμος κατὰ Αὐστρίας καὶ Ρωσίας.—Εἰρήνη τοῦ Πρεσβούργου.
 Ὁ Ναπολέων παρεσκεύαζε στρατὸν ἐν Βολωνίᾳ διὰ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ὅτε ἔμαθεν ὅτι συνήφθη αὐστρορωσικὴ συμμαχία ἐναντίον του. Ἐπέρχεται ἀστραπιαίως καὶ μετὰ τὴν μάχην τοῦ Αουστερλίτς (1805), συνάπτει τὴν εἰρήνην τοῦ Πρεσβούργου, δι' ἧς

προσαρτῶνται εἰς τὴν Γαλλίαν Ἰστρία, Δαλματία καὶ Βενετία. Μετὰ τοῦτο (1806) ἀναγορεύει βασιλεῖς τοὺς συμμάχους τοῦ ἐκλέκτορα Βυρτεμβέργης καὶ Βαυαρίας, κάμνει τὸν ἀδελφόν του Ἰωσήφ βασιλέα τῆς Νεαπόλεως καὶ τὸν ἄλλον ἀδελφόν του Λουδοβίκον βασιλέα τῆς Ὀλλανδίας, μοιράζει φέουδα εἰς τοὺς συναγωνιστάς του, δίδει τὸ Ἀννόβερον εἰς τὴν Πρωσσίαν καὶ ἰδρύει τὴν ἑθνικὴν ἑμοσπονδίαν, δι' ἧς κατέλυσε τὴν γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν.

β) Πόλεμος κατὰ Πρωσσίας καὶ Ρωσίας. Εἰρήνη τοῦ Τιλισίτ.
 Ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας φοβηθεὶς διὰ τὸ Ἀννόβερον ὅπερ ὁ Ναπολέων ὑπέσχετο εἰς τὴν Ἀγγλίαν, συμμαχεῖ μετὰ Ῥωσίας καὶ Ἀγγλίας κατὰ τοῦ Ναπολέοντος. Ὁ Ναπολέων ἐπέρχεται κατὰ τῶν Πρώσσων νικᾷ εἰς τὴν Ἰέναν καὶ Ἀουρταϊδην (1806) καὶ κυριεύει τὸ Βερολίνον. Ἐπειτα νικᾷ τοὺς Ῥώσους εἰς Ἐϋλῶ καὶ Φρειδλιανδίαν (1806 - 1807) καὶ συνάπτει τὴν εἰρήνην τοῦ Τιλισίτ. Ὁ Ναπολέων ἔλαβε παρὰ τῆς Πρωσσίας τὸ Ἀννόβερον καὶ τὰς Πολωνικὰς ἐπαρχίας. Μὲ τὸν Τσάρον ἔκαμεν ἐπιθετικὴν συμμαχίαν κατὰ Ἀγγλίας καὶ Τουρκίας.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ναπολέων ἐσημάτισε τὸ βασίλειον τῆς Βεστφαλίας καὶ τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἰερώνυμον, ἔκαμε βασιλέα τὸν ἐκλέκτορα τῆς Σαξωνίας, εἰς ὃν ἔδωκε καὶ τὸ δουκάτον τῆς Βαρσοβίας.

γ) Ἡπειρωτικὸς ἀποκλεισμός. Πόλεμος κατὰ τῆς Ἰσπανίας.
 Πρὸς καταπολέμησιν τῆς Ἀγγλίας ὁ Ναπολέων ἐκίηρξε τὸν ἠπειρωτικὸν ἀποκλεισμόν, εἰς ὃν προσεχώρησαν κατὰ μικρὸν Ῥωσία, Ἀυστρία, Πρωσσία καὶ Δανία. Ἐπειτα προσήρτησεν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν τὴν Ὀλλανδίαν καὶ τὸ Παπικὸν κράτος. Τέλος ἠνάγκασε τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας νὰ παραιτηθῇ καὶ ἔκαμε βασιλέα τὸν ἀδελφόν του Ἰωσήφ, ἔδωκε δὲ τὴν Νεάπολιν εἰς τὸν γαμβρόν του Μυράτ. Ἀλλὰ τοῦτο προεκάλεσεν ἐξέγερσιν ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ οἱ Ἰσπανοὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Ἀγγλων ἤρχισαν πόλεμον ἔθνικόν κατὰ τῶν Γάλλων καὶ ὁ Ἰωσήφ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ. Ἀλλ' ἔλθὼν ὁ ἴδιος ὁ Ναπολέων ἀπέκρουσε τοὺς ἐπαναστάτας καὶ ἐγκατέστησε καὶ πάλιν αὐτὸν (1808).

δ) Πόλεμος κατὰ τῆς Αὐστρίας. Εἰρήνη τῆς Βιέννης. Αἱ ἐν Ἰσπανίᾳ δυσχέρειαι τῶν Γάλλων προεκάλεσαν τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Αὐστρίας ὅσην συμμαχίαν τῆς Εὐρώπης κατὰ τοῦ Ναπολέοντος (1809). Τὸν πόλεμον ἤρχισαν οἱ Αὐστριακοί. Ὁ Ναπολέων ἐπελθὼν νικᾷ αὐτοὺς εἰς τὴν Βαυαρίαν καὶ ἔπειτα εἰς τὴν Βαγράμην. Συνομολογεῖται δὲ κατόπιν ἡ εἰρήνη τῆς Βιέννης, δι' ἧς ἡ Αὐστρία ἔστερήθη

τῶν Πολωνικῶν τῆς ἑδαφῶν δοθέντων εἰς τὸ δουκᾶτον τῆς Βαρσοβίας καὶ εἰς τὸν Τσάρον, καὶ ἄλλων δοθέντων εἰς τὴν Βαυαρίαν.

Τὸ ἀπόγειον τῆς δυνάμεως τοῦ Ναπολέοντος. Ὁ Ναπολέων διὰ τῆς εἰρήνης τῆς Βιέννης ἔφθασεν εἰς τὸ ἀπόγειον τῆς δυνάμεώς του. Ἡ αὐτοκρατορία του ἔξετείνεται ἀπὸ Ρώμης μέχρις Ἀμβούργου. Ἀπ' εὐθείας δὲ καὶ διὰ τῶν ὑποτελῶν βασιλείων διώκει τὸ ἥμισυ τῆς Εὐρώπης, καὶ εἶχε συμμάχους ἐκόντας ἢ ἄκοντας Ρωσίαν, Αὐστρίαν, Πρωσσίαν, Δανίαν, Σουηδίαν (Bernadotte). Τότε διαζευχθεὶς τὴν Ἰωσηφίναν συνεξεύχθη τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Μαρίαν Λουίζαν, ἐξ ἧς ἐγεννήθη υἱὸς ὀνομασθεὶς βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας.

Ἡτῶσις Ναπολεοντείου Αὐτοκρατορίας (1812 - 1814)

α) Ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ρωσίας. Ἡ δύναμις τοῦ Ναπολέοντος ἦτο θεμελιωμένη ἐπὶ τῆς βίας. Οἱ ὑποτεταγμένοι λαοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι κατὰ νοῦν εἶχον τὴν ἐκδίκησιν. Μάλιστα δὲ ἡ Πρωσσία, ἣτις διαρκῶς παρεσκευάζετο, ἐγκολπωθεῖσα τὰς ιδέας τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Πρώτῃ ἀνενέωσε τὸν πόλεμον ἡ Ρωσία, ἣτις, ἀρνηθέντος εἰς αὐτὴν τοῦ Ναπολέοντος τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἦρε τὸν ἠπειρωτικὸν ἀποκλεισμόν. Ὁ Ναπολέων ἀπεφάσισε τὴν κατ' αὐτῆς ἐκστρατείαν (24 Ἰουνίου - 16 Δεκεμβρίου 1812) καὶ μὲ 350 χιλ., ὧν ἀνὰ 30 Πρωσσοὶ καὶ Αὐστριακοί, εἰσήλασεν εἰς Ρωσίαν. Ἄλλ' ὁ Τσάρος, ἀποφεύγων τὰς μεγάλας μάχας, ἄφινε τοὺς Γάλλους νὰ προχωροῦν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν πεποιθὼς ὅτι θὰ καταβληθοῦν ὑπὸ τῆς ἐρημίας καὶ τοῦ κλίματος, ὡντὼς οἱ Γάλλοι ἔφθασαν εἰς τὴν Μόσχαν καὶ μετὰ μικρὰν μάχην κατέλαβον αὐτὴν (14 Σεπτεμβρίου 1812). Ἀλλὰ τὴν ἐπομένην πυρπολεῖται ὑπὸ ἐναπομεινάντων τινῶν κατοίκων. Ὁ Ναπολέων ζητεῖ εἰρήνην, ἀλλὰ διαβουκολεῖται ἐπὶ 4 μῆνας καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐπιστρέψῃ. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν ὅμως ὄλος ὁ Γαλλικὸς στρατὸς καταστρέφεται ὑπὸ τῆς πείνης, τοῦ ψύχους καὶ τῶν παρενοχλούντων αὐτὸν Κοζάκων.

β) Ἡ ἐκστρατεία τῆς Γερμανίας. Τελικὴ ὑποχώρησις τῶν Γάλλων ὀπισθεν τοῦ Ρήνου. Ἡ ἐν Ρωσίᾳ καταστροφὴ συνήνωσε Πρωσσίαν, Ρωσίαν καὶ Ἀγγλίαν εἰς συμμαχίαν κατὰ τοῦ Ναπολέοντος. Οὗτος στρατολογήσας 300 χιλ. στρατὸν ἐκ νέων εἰσορμᾶ εἰς τὴν Γερμανίαν, ἀλλ' ἠττᾶται ὑπὸ τῶν συμμάχων, εἰς οὓς ἤδη προ-

σετέθη και ἡ Αὐστρία, εἰς τὴν μάχην τῆς Λειψίας (Ὀκτώβριος 1813) και ὑποχωρεῖ ὀπισθεν τοῦ Ρήνου. Συγχρόνως και οἱ Ἄγγλοι ἐκδιώκουν τοὺς Γάλλους εἰς τὴν Ἰσπανίαν πέραν τῶν Πυρηναίων.

γ) Εἰσβολὴ τῶν συμμάχων εἰς τὴν Γαλλίαν. Παραίτησις τοῦ Ναπολέοντος. Πρώτη συνθήκη τῶν Παρισίων. Οἱ σύμμαχοι παρὰ τὰς ἐλπίδας τοῦ Ναπολέοντος μὲ 250 χιλ. στρατὸν εἰσβάλλουν ἀμέσως εἰς τὴν Γαλλίαν. Ὁ Ναπολέων μὲ 80 χιλ. ἄνδρας ἀμφοισβητεῖ τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας ἐπὶ δύο μῆνας, ἀλλ' ἐπὶ τέλους κατέλαβον τοὺς Παρισίους. Ὁ Ναπολέων παρητήθη και ὑπεχρεώθη νὰ διαμένῃ εἰς τὴν νῆσον Ἐλβαν μὲ τὸν τίτλον του και μὲ τὴν φρουρὰν 700 ἀνδρῶν και μὲ ἐτήσιον εἰσόδημα 2 ἑκατ. φράγκων. Οἱ Βουρβῶναι ἀποκατεστάθησαν και ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ὁ Λουδοβίκος ΙΗ'. Διὰ τῆς συνθήκης δὲ τῶν Παρισίων ἡ Γαλλία ἐπανήρχετο εἰς τὰ σύνορα τοῦ 1792. Τὸ Βέλγιον προσηρτάτο εἰς τὴν Ὀλλανδίαν ἡ Ἐνετία και Λομβαρδία ἐδίδοντο εἰς τὴν Αὐστρίαν. Τὰ ἄλλα ζητήματα ὄρισθη νὰ κανονισθοῦν ὑπὸ συνεδρίου συνέροχόμενου ἐν Βιέννῃ.

γ. Ἡ αὐτοκρατορία τῶν 100 ἡμερῶν και ὀριστικὴ πτώσις τοῦ Ναπολέοντος.

Ἀντιδημοικίης τῶν Βουρβῶνων. Ἐπάνοδος τοῦ Ναπολέοντος. Οἱ Γάλλοι ἦσαν δυσηρεστημένοι κατὰ τῶν Βουρβῶνων, α) διότι ἐπανῆλθον κατόπιν ἡττης τῆς Γαλλίας, β) διότι ἐπανεφέρον τοὺς τύπους τῆς παλαιᾶς Μοναρχίας (ἐλέω Θεοῦ, ἄρνησιν συντάγματος, γερουσίας, παραχώρησις ἄλλου, ἀποβολὴ ἀξιοματικῶν, ἐπαναφορὰ μεταναστῶν μὲ βαθμούς). Ἐπεθύμουν δὲ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ναπολέοντος. Ὁ Ναπολέων ἐγνώριζε ταῦτα. Ὅτε δ' ἔμαθεν ὅτι τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης ἔμελλε νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτὸν εἰς τινὰ νῆσον τοῦ Ὠκεανοῦ, ἐγκατέλειπε τὴν Ἐλβαν και τὴν 1ην Μαρτίου ἀπεβίβαστο εἰς Κάννας. Πανταχοῦ μέχρι Παρισίων ἐγινε δεκτὸς θριαμβευτικῶς. Οἱ Βουρβῶναι ἐγκατέλειψαν τοὺς Παρισίους.

Ἡττα τοῦ Ναπολέοντος, ἐξορία αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγίαν Ἐλένην. Ὁ Ναπολέων ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους ἐγκατέστησε σύνταγμα φιλελευθέρωτερον και ἐδήλωσεν εἰς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης ὅτι ἐπεθύμει εἰρήνην. Ἄλλ' οὗτοι ἐκήρυξαν αὐτὸν ἐκτὸς νόμου και εἰσέβαλον εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἡ προφυλακὴ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὸν ἀγγλικὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν Οὐέλινγκτων και τὸν πρωσικὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν Βλῦχερ. Ὁ Ναπολέων ἐπεχείρησε νὰ τοὺς καταστρέψῃ χωριστά, ἀλλ' ἀπέτυχε, ἡττήθη δὲ ἐν Βατερλώ (18 Ἰουνίου). Μετὰ τοῦτο ὁ

Ναπολέον παρητήθη τοῦ θρόνου. Ἄλλ' οἱ σύμμαχοι ἐπροχώρησαν εἰς Παρισίους, κατέλαβον αὐτοὺς καὶ ἐγκατέστησαν καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν Λουδοβίκον. Τὴν 20 Φεβρουαρίου ὑπεγράφη ἡ δευτέρα συνθήκη τῶν Παρισίων, δι' ἧς ἡ Γαλλία ἐπανήρχετο εἰς τὰ σύνορα τοῦ 1790 καὶ ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρώσῃ ἀποζημιώσεις 700 ἑκατομ.

Ὁ Ναπολέον συλληφθεὶς, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ φύγῃ εἰς Ἀμερικήν, ἐνεκλείσθη εἰς Ἀγίαν Ἐλένην, ὅπου φυλαττόμενος ἀπέθανε μετὰ 10 ἔτη (5 Μαΐου 1821).

8. Ἡ παλινόρθωσις τῆς Εὐρώπης.

Τὸ συνέδριον τῆς Βιέννης (1814 - 1815). Τούτου σκοπὸς ἦτο ἡ τακτοποίησις τοῦ πολιτικοῦ χάρτου τῆς Εὐρώπης, ὑπῆρξε δὲ τὸ σπουδαιότερον μετὰ τὸ τῆς Βεσφαλίας. Τοῦτο ἀπεφάνισε τὰ ἑξῆς: Ἡ Γαλλία ἐπανήρχετο εἰς τὰ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως σύνορα. Ἡ Ἀγγλία ἔλαβε τὴν Μάλταν, τὰς Ἰονίους νήσους, καὶ ὅλας σχεδὸν τὰς γαλλικὰς ἀποικίας. Ἡ Πρωσία ἔλαβε μέρος τῆς Πολωνίας, τὸ τρίτον τῆς Σαξωνίας, τὴν Βεσφαλίαν καὶ τὰς ἀφαιρεθείσας ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ρήνου ὑπὸ τῆς Γαλλίας χώρας. Ἡ Αὐστρία τὸ Σαλτσβουργον, τὴν Λομβαρδίαν, τὴν Ἐνετίαν, τὴν Δαλματίαν. Ἡ Ρωσία ἔλαβε τὴν Φινλανδίαν, τὴν Βεσσαραβίαν καὶ τὴν Βαρσοβίαν. Περὶ τὴν Γαλλίαν ἰδρῦθη φραγμὸς κρατῶν ἐκ τοῦ Βασιλείου τῶν Κάτω Χωρῶν (Βελγίου καὶ Ὀλλανδίας), τῆς Ἑλβετικῆς δημοσπονδίας, τοῦ βασιλείου τῆς Σαρδηνίας. Εἰς τὴν Γερμανίαν διετηρήθησαν τὰ βασίλεια τῆς Βαυαρίας, τῆς Βυρτεμβέργης καὶ τῆς Σαξωνίας καὶ ἰδρῦθη τὸ τοῦ Ἀννοβέρου, ἐσχηματίσθη δὲ ἡ γερμανικὴ δημοσπονδία ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Αὐστρίας, μὲ πρωτεύουσαν τὴν Φραγκφούρτην. Ὁ Πάπας, οἱ βασιλεῖς Νεαπόλεως, Ἰσπανίας καὶ Πορτογαλλίας ἀπέκτησαν τὰ κράτη των. Ἡ Νορβηγία ἠνώθη μὲ τὴν Σουηδίαν.

Ἡ ἱερὰ συμμαχία. Τότε ἰδρῦθη καὶ ἡ ἱερὰ συμμαχία. Ταύτης ἀρχικὸς σκοπὸς ἦτο ἡ διατήρησις τῆς εἰρήνης, κατόπιν μετεβλήθη διὰ τοῦ Μέττερνιχ τῆς Αὐστρίας εἰς ἀμοιβαίαν βοήθειαν τῶν βασιλέων κατὰ τῆς ἐξεγέρσεως τῶν λαῶν, οἵτινες ὅλοι ἦσαν δυσαρεστημένοι. Ἀλλὰ ἡ ἱερὰ συμμαχία δὲν ἔζησε πολὺ. Πρώτη ἀπεχώρησε αὐτῆς ἡ Ἀγγλία, κατόπιν ἡ Ρωσία καὶ ἡ Γαλλία.

9. Ἡ σπουδαιότης τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις χαρακτηρεῖται ἔχει παγκόσμιον, διότι ἐπέφερε πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν μεταμόρφωσιν τῆς Εὐρώπης διὰ τῆς ἑξα-

πλώσεως τῶν ἰδεῶν αὐτῆς, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς κυριαρχίας τῶν λαῶν. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως προεκάλεσε μετὰ τὸ 1815 δύο κινήσεις εἰς ὅλα τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης, μίαν πρὸς ἀπόκτησιν συνταγμάτων καὶ τὴν ἄλλην πρὸς ἔνωσιν τῶν διαμελισμένων λαῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝ/ΠΟΛΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Κυριώτεροι χρονολογίαι.

Ἡ ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου 1571.— Α΄ πολιορκία τῆς Βιέννης ὑπὸ Τούρκων 1592.— Β΄ πολιορκία τῆς Βιέννης ὑπὸ Τούρκων 1683.— Ἀνατίναξις Παρθενῶνος 1687.— Εἰρήνη Καρλοβιτσίου 1699.— Α΄ πόλεμος Αἰκατερίνης κατὰ τῶν Τούρκων. Ἐπανάστασις ἐν Πελοποννήσῳ. Εἰρήνη Κιουτσούκ Καϊναρτζή 1768—1774.— Β΄ Πόλεμος Αἰκατερίνης κατὰ Τούρκων. Λάμπρος Κατσώνης. Εἰρήνη Ἰασιού 1787-1792.— Θάνατος τοῦ Ρήγα 1798.— Ἀγῶνες τοῦ Ἀλῆ κατὰ τοῦ Σουλίου 1791-1803.

1. Συμπλήρωσις τῆς κατακτήσεως τῆς Ἑλλ. Αὐτοκρατορίας. Τὰ πρῶτα ἐπαναστατικὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κῶν πόλεως οἱ Τούρκοι ἐκυρίευσαν ὅλην σχεδὸν τὴν Αὐτοκρατορίαν (1460 τὴν Πελοπόννησον πλὴν τῆς Κορώνης, Μεθώνης, Μονεμβασίας, Ναυπλίου καὶ Ἄργους κατεχομένων ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν, ὀλίγον πρότερον τὸ δουκάτον τῶν Ἀθηνῶν, 1461 τὴν Αὐτοκρατορίαν τῆς Τραπεζοῦτος, 1470 τὴν Λήμον, Εὐβοίαν καὶ Κρούϊαν). Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες ἀμέσως ἤρχισαν τὰς ἐπαναστάσεις. Τὸ πρῶτον κίνημα ὁργάνωθη εὐθὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν καὶ ἐσχεδιάσθη γενικόν, ἀλλὰ δὲν ἐξεδηλώθη. Δεύτερον ἔγινε τῇ ὑποκινήσει τῶν Ἐνετῶν τῷ 1463 τοῦτο περιορίσθη εἰς τὴν Πελοπόννησον (Ράλλης, Πέτρος Μπούας, Κροκόδειλος, Κλαδάς), Ὅτε ὅμως οἱ Ἑ-

νετοὶ ἔκαναν εἰρήνην μὲ τοὺς Τούρκους, οἱ Ἕλληνες ἐγκατελείφθησαν καὶ ἡ ἐπανάστασις κατεστάλη.

2. Βαγιαζήτ Β'. Τρίτον ἐπαναστατικὸν κίνημα. Πόλεμος Τούρκων καὶ Ἑνετῶν.

Τὸ τρίτον ἐπαναστατικὸν κίνημα ἔγινεν ἐπὶ Βαγιαζήτ Β' διαδόχου τοῦ Μωάμεθ. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Κάρολος Η' κυριεύσας τὴν Νεάπολιν ἤρχισε νὰ συνεννοῖται μὲ τοὺς Ἕλληνας τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἵνα ἐπαναστατήσουν, ἐνῶ αὐτὸς συγχρόνως θὰ ἐβάδιζε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀλλὰ οἱ Ἑνετοὶ, ὁ Πάπας καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀραγωνίας καὶ Καστιλλίας ἐξεδίωξαν τὸν Κάρολον ἐκ τῆς Ἰταλίας. Τὰ δ' ἐν Ἀνατολῇ σχέδια αὐτοῦ ἐπροδόθησαν εἰς τοὺς Τούρκους, ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, ἔγιναν δὲ παραίτια φοβερῶν ἐκδικήσεων κατὰ τῶν Ἑλλήνων (1496). Ὅτε ὁμοίως τὸ 1499 οἱ Τούρκοι περιήλθον εἰς πόλεμον μὲ τοὺς Ἑνετοὺς καὶ ἀφῆρσαν ἀπ' αὐτῶν Ναύπακτον, Κορώνην, Μεθώνην, Πύλον, Λευκάδα καὶ Δυρράχιον οἱ Ἕλληνες πάλιν ἐβοήθησαν τοὺς Ἑνετοὺς.

3. Ὑψίστη ἀκμὴ τῶν Τούρκων.

Ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Βαγιαζήτ Σελήμ τοῦ Α' (1512-1520) οἱ Τούρκοι ἐκυρίευσαν τὴν Ἀρμενίαν, Συρίαν, Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον (ἡ χαλιφία περιέρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὄσμάν). Εἰς ὑψίστην δὲ ἀκμὴν ἔφθασεν ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Σελήμ Σουλεϊμάν Β' τοῦ μεγαλοπρεποῦς (1520-1565). Οὗτος ἐκυρίευσε τὸ Βελιγράδιον ἀπὸ τοὺς Οὐγγυροὺς, ἔπειτα τὴν Ρόδον ἀπὸ τοὺς Φράγκους, ἔπειτα πάλιν ἀπὸ τοὺς Οὐγγυροὺς τὴν Βούδαν, ἔπειτα ἐξεδίωξε τοὺς Ἑνετοὺς ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐκυρίευσε τὰς Κυκλάδας καὶ τὰς νήσους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον καὶ οἱ κλέφτες προσελήφθησαν εἰς τὴν τουρκικὴν ὑπηρεσίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀρματωλοί.

Ὁ διαδεχθεὶς τὸν Σουλεϊμάν Σελήμ Β' (1566-1574) ἐκυρίευσε τὴν Κύπρον. Εἰς τὴν παρὰ τὴν Ναύπακτον ὁμοίως ναυμαχίαν (1571) ἠτᾶται ὑπὸ τῶν συμμαχησάντων Ἰσπανῶν, Ἑνετῶν, Πάπα καὶ Γερμανῶν. Μετ' αὐτὴν ἐξεργάγησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπαναστάσεις, ἀλλ' οἱ σύμμαχοι διαφωνήσαντες ἔκαμαν χωριστὰ εἰρήνην μὲ τοὺς Τούρκους καὶ ἐγκατέλειψαν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν ἐκδίκησιν τῶν Τούρκων.

4. Παρακμή τῶν Τούρκων.

Αὕτη ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σουλεϊμάν Β' (τρυφηλὸς βίος σουλτάνων, νόθευσις τάγματος Γενιτσάρων), ἐξεδηλώθη δὲ ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Σελήμ Μουράτ Γ'. Ἐκτοτε οἱ πόλεμοι τῶν Τούρκων εἶναι ἀμυντικοὶ κατὰ Ἑνετῶν, Οὐγγρων, Αὐστριακῶν, Ρώσων. Κατ' αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες καὶ πάλιν ἐπανεστάουν, ἀλλὰ πάντοτε ἐγκατελείποντο.

5. Πόλεμοι Τούρκων καὶ Ἑνετῶν.

Ὁ περὶ Κρήτης πόλεμος. Οὗτος διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1644 μέχρι τοῦ 1669 (συμμετοχὴ Κρητῶν ὑπὲρ Ἑνετῶν), ἐπὶ τέλους ὅμως οἱ Τούρκοι ἔγιναν κύριοι αὐτῆς (20ετῆς πολιορκία τοῦ Ἡρακλείου).

Ὁ περὶ τῆς Πελοποννήσου πόλεμος. Οἱ Ἑνετοὶ ἐκδικούμενοι (1682) ἐκστρατεύουν ὑπὸ τὸν Φραγκίσκον Μοροζίνη κατὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν Ἑλλήνων κυριεύουν αὐτὴν ὅλην. Ἐπειτα ἐκστρατεύουν καὶ εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ μετὰ πολιορκίαν, καθ' ἣν ἐκ βόμβας κατεστράφη ὁ Παρθενῶν (1687), κυριεύουν τὴν Ἀκρόπολιν. Ἀλλὰ κατόπιν ἐγκαταλείπουν τὴν Ἀττικὴν καὶ περιορίσθησαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὁποίαν ἐκράτησαν μέχρι τοῦ 1716.

6. Οἱ μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ Οὐγγαρίας πόλεμοι τῶν Τούρκων.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνος οἱ Τούρκοι ἐπὶ τῶν Κιουπριλιδῶν βεζυρῶν ἀνενέωσαν ἐπὶ μακρὸν τοὺς ἐπιθετικούς πολέμους κατὰ τῆς Εὐρώπης. Τὸ 1661 εἰσήλασαν εἰς Οὐγγαρίαν, Μοραβίαν καὶ Σιλεσίαν. Ἀλλὰ Γάλλοι καὶ Γερμανοὶ βοηθήσαντες τοὺς Αὐστριακοὺς νικοῦν τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς σταματοῦν (τὸ πλεῖστον τῆς Οὐγγαρίας μὲ τὴν Πέστην ἔμεινεν εἰς αὐτούς). Μετ' ὀλίγον οἱ Τούρκοι καὶ πάλιν ἐπετέθησαν κατὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἀπροχώρησαν μέχρι Βιέννης. Ἀλλὰ οἱ Αὐστριακοὶ τῇ βοηθείᾳ τῶν Πολωνῶν νικοῦν αὐτούς καὶ τοὺς ἐκδιώκουν τελείως ἐκ τῆς Οὐγγαρίας, ἣν μετὰ τῆς Τρανσυλβανίας ἐνώνουν μὲ τὴν Αὐστρίαν. Δύο μετ' ὀλίγα ἔτη ἀπόπειραι τῶν Τούρκων πρὸς κατάληψιν τῆς Οὐγγαρίας ἀποτυγχάνουν. Τέλος (1699) συνήφθη ἡ ἐν Καρλοβιτσίῳ εἰρήνη δι' ἧς ἡ Τουρκία παρητήθη τῆς Οὐγγαρίας καὶ Τρανσυλβανίας ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς Πελοποννήσου ὑπὲρ τῶν Ἑνετῶν. Μετ' ὀλί-

γον ὁμως οἱ Τούρκοι ἀνέκτησαν (1716) τὴν Πελοπόννησον, ὑπεχρεώθησαν ὁμως διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Πασσαροβιτοῦ νὰ παραχωρήσουν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὸ Βελιγράδιον καὶ μέρος τῆς Βοσνίας, Σερβίας καὶ Βλαχίας.

7. Οἱ μετὰ τῶν Ρώσων πόλεμοι τῶν Τούρκων.

Πρῶται ἐνέργειαι τῶν Ρώσων εἰς τὴν Ἀνατολήν. Μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου αἰῶνος οἱ Ἕλληνες διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν των ἤλπιζον εἰς τὴν Δύσιν. Ἐκτοτε, καὶ ἰδίως ἀφ' ὅτου ὁ Μέγας Πέτρος ἐπεδίωξε τὴν κατάκτησιν τῶν βορείων παραλίων τοῦ Εὐξείνου, ἐστράφησαν πρὸς τὴν ὁμόδοξον Ρωσίαν. Ὁ Πέτρος συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς δι' ἐπαναστάσεως τῶν Ἑλλήνων συντριβῆς τοῦ Τουρκικοῦ κράτους. Πρώτη δ' ἐνέργεια αὐτοῦ πρὸς ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων ἔγινε τὸ 1711. Οἱ Ἕλληνες ἐξηγέρθησαν, ἀλλὰ τὴν ἐξέγερσιν ἐσταμάτησεν ἡ ἦττα τοῦ Πέτρου παρὰ τὸν Προῦθον.

Ὁ ρωσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1768 καὶ ἡ σύγγκρησις ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Αἰκατερίνη ἡ Β' συνεχίζουσα τὰ σχέδια τοῦ Μ. Πέτρου ἀπὸ τὸ 1766 προσεπάθησε δι' ἀπεσταλμένων νὰ παρασκευάσῃ εἰς ἐπανάστασιν τὰ πνεύματα εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἑλλάδα (Παπάζογλους). Ἐκ τούτου οἱ Τούρκοι ἐκήρυξαν κατ' αὐτῆς τὸν πόλεμον καὶ ἤρχισαν καταδιώξεις τῶν χριστιανῶν. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ Ρῶσοι κυριεύουν Βεσσαραβίαν, Μολδαυίαν, Βλαχίαν καὶ Κριμαίαν καὶ στέλλουν στόλον 15 πλοίων ὑπὸ τὸν Ὅρλωφ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἣτις, ὡς καὶ ὅλη ἡ μεσημβρινὴ Ἑλλάς ἐξηγέρθη. Ἄλλ' ἔνεκα τῆς μικρότητος τῆς ρωσικῆς βοηθείας αἱ ἐπιχειρήσεις ἀπέτυχον, οἱ δ' ἐπελθόντες Ἀλβανοὶ ἐπνίξαν τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὸ αἶμα.

Ὁ ρωσικὸς στόλος κατόπιν κατέστρεψεν τὸν τουρκικὸν εἰς Τσεσμέν ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἡ Ρωσία ἔκαμε μὲ τοὺς Τούρκους τὴν ἐν Κιουτσουκ Καϊναρτζῆ συνθήκην δι' ἣς ἐκέρδισε τὴν Κριμαίαν καὶ ἔλαβε τὸ δικαίωμα τῆς προστασίας τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν (καταστροφαὶ Ἀλβανῶν ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκδίωξις αὐτῶν ἐκεῖθεν ὑπὸ Χασάν πασᾶ τῆ βοηθεία τῶν κλεφτῶν, καταστροφὴ καὶ τῶν κλεφτῶν).

Ὁ ρωσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1788. — Νέοι ἀγῶνες τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ Αἰκατερίνη μετ' ὀλίγον συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἐπανιδρύσῃ τὴν Ἑλληνικὴν Αὐτοκρατορίαν ὑπὸ τὸν ἕγγονόν της Κωνσταντῖνον. Πρὸς τοῦτο συνεννοήθη μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ

ἐκίηρξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας (1788). Οἱ Ἕλληνες καὶ πάλιν προτροπῇ τῆς Αἰκατερίνης ἐξηγέρθησαν. Ὁ Λάμπρος Κατσώνης δὲ καταρτίσας στόλον καὶ παραλαβὼν καὶ 500 κλέφτας ὑπὸ τὸν Ἀνδρουῖσον νικᾷ ἐπανειλημμένως τὸν τουρκικόν. Τὸ 1790 ὁ στόλος τοῦ Κατσώνη καταστρέφεται ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ μετὰ ἔνδοξον ἀγῶνα. Ἄλλ' ὁ Λάμπρος δὲν ἐγκαταλείπει τὸν ἀγῶνα, οὐδ' ὅταν τὸ 1792 ἡ Ρωσία ἔκαμεν εἰρήνην μὲ τὴν Τουρκίαν. Κατέλαβε τὸ Ταίναρον καὶ ἐκεῖθεν ἔκαμνεν ἐπιδρομάς. Ἐπὶ τέλους ὁμως προτροπῇ τῶν Μανιατῶν ἔφυγεν εἰς Ρωσίαν (κατορθώματα καὶ θάνατος τοῦ Ἀνδρουῖσου).

8. Ἡ Τουρκία καὶ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς.

Πρώτη ἀνάμιξις τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἐπιδράσῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἰδίως ὅταν ὁ Ναπολέων κατέλαβε τὰς Ἰονίους νήσους. Διὰ διαφόρων ἀποστόλων οὗτος ἐξήγειρε τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἀνακτίσεως τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας τῇ βοήθειᾳ τοῦ Ναπολέοντος κατέστη γενικῆ.

Ρήγας Φεραῶς. Ὁ Ρήγας ὡς γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Μαυρογένους, συνέλαβε τὸ σχέδιον τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τοῦτο ἦλθεν εἰς συνεννοήσεις μὲ ὅλους τοὺς προύχοντας, κλέφτας καὶ ἀρματωλοὺς καὶ συνέταξε ποιήματα πατριωτικὰ καὶ χάρτας. Ἐπειτα ἦλθεν εἰς Βιέννην καὶ συνεννοήθη μὲ τοὺς ἐκεῖ ὁμογενεῖς. Ἐκεῖθεν δὲ κατῆλθεν εἰς Τεργέστην, διὰ νὰ διαβῇ εἰς Ἰταλίαν καὶ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Ναπολέοντος. Ἐκεῖ ὁμως συνελήφθη ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν ἀρχῶν καὶ παρεδόθη μετὰ τῶν συντρόφων του εἰς τὸν πασᾶν τοῦ Βελιγραδίου, ὅστις τοὺς ἐφόβευσεν (1798).

Ἡ Ἐπιάνησος πρώτη αὐτόνομος Ἑλληνικὴ πολιτεία. Ὁ Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1806. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος, οἱ Τοῦρκοι συνεμάχησαν μετὰ τῶν Ρώσων, Αὐστριακῶν καὶ Ἀγγλων κατὰ τῆς Γαλλίας. Οἱ Γάλλοι ἐξεδιώχθησαν ἐκ τῆς Ἐπτανήσου, ἡ ὁποία ἐτέθη ὑπὸ Ρωσοτουρκικὴν προστασίαν (1800). Ἄλλ' αἱ ραδιοιουργίαι τῆς Ρωσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ αἱ ἐπιτυχίαι τοῦ Ναπολέοντος ἔκαμαν τὴν Τουρκίαν νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ρωσίας. Οἱ Τοῦρκοι καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ

κατὰ θάλασσαν ἠττῶνται ὑπὸ τῶν Ρώσων. Τοῦτο ἐξήγειρε στάσεις ἐσωτερικὰς ἐν Τουρκίᾳ, συνεπέῃα τῶν ὁποίων καθαιροῦνται ἀλληλοδιαδόχως οἱ Σουλτάνοι Σελήμ καὶ Μουσταφᾶς καὶ τοιοῦτος γίνεται ὁ Μαχμουτ Β', ὅστις μετὰ τὴν εἰρήνην τοῦ Τιλοῖτ συμμαχεῖ πάλιν μὲ τὴν Ἀγγλίαν (1809). Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ οἱ μεγάλοι πασᾶδες Βιδινίου, Ἰωαννίνων, Αἰγύπτου ἀποβαίνουν ἀνεξάρτητοι, οἱ δὲ Σέρβοι ἐπαναστατοῦν καὶ ἀποκτοῦν ἀνεξαρτησίαν τινά.

Ἐπιπέδωσις τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς κατορθώσας ἐκ τοῦ μηδενὸς νὰ γίνῃ πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ ἰδρῦσῃ κράτος ἴδιον, περιλαμβάνον ὅλην τὴν μεσημβρινὴν Ἑλλάδα. Κατὰ πρῶτον κατέβαλε τοὺς Σουλιώτας κατόπιν τριῶν πολέμων (1800) καὶ τοὺς ὑπεχρέωσε νὰ φύγουν εἰς Κέρκυραν. Ἐπειτα διὰ τοῦ Ναπολέοντος κατώρθωσε νὰ δοθῶν εἰς τοὺς υἱοὺς του Βελῆν καὶ Μουχτάρ τὰ πασαλίκια τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Ναυπάκτου. Ἐπειτα κατέβαλε διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ δόλου τοὺς ἀρματολούς τῆς Θεσσαλίας (στόλος τῆς Σμιάθου, ἐπαναστατικὸν κίνημα Βλαχάβα, Κατσαντωναῖοι).

Ἐπιπέδωσις τῆς Βουλγαρίας. Ἡ Ἑπτάνησος ὑπὸ Ἀγγλικὴν προστασίαν. Ὁ Μαχμουτ Β' ἐπεδίωξε τὴν ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερον μεταρρυθμίσειν τοῦ κράτους, ἐπικειμένης δὲ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ναπολέοντος εἰς Ρωσίαν, τῇ ἐπεμβάσει τῆς Ἀγγλίας συνῆψε μετὰ τῆς Ρωσίας τὴν ἐν Βουλγαρεσίῳ εἰρήνην, δι' ἧς ὄριον ὠρίσθη ὁ Προῦθος. Μετὰ τὴν πτώσειν δὲ τοῦ Ναπολέοντος αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ἀπετέλεσαν ἴδιαν αὐτόνομον πολιτείαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας.

Πώλησις τῆς Πάργου. Παρὰ τὴν συνθήκην τοῦ 1800 ἡ Πάργου δὲν εἶχε παραδοθῆ εἰς τοὺς Τούρκους οὔτε ὑπὸ τῶν Ρώσων οὔτε κατόπιν ὑπὸ τῶν Γάλλων. Ἦδη οἱ Ἀγγλοὶ κατ' ἀπαιτήσιν τῆς Τουρκίας τὴν παρεχώρησαν εἰς τὸν Ἀλῆν. Οἱ κάτοικοί της τότε ἠναγκάσθησαν νὰ φύγουν ὅλοι εἰς Κέρκυραν (1819).

Σύνγκρουσις τοῦ Ἀλῆ πρὸς τὴν Πύλην. Ὁ Ἀλῆ πασᾶς γινόμενος τώρα πολὺ ἰσχυρὸς ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ Σουλτάνου. Ἐκῆρuxeν αὐτὸν ἀποστάτην καὶ ἀπέστειλε κατ' αὐτοῦ τὸν ἐχθρὸν του Παχόμπεην. Ὁ Ἀλῆς ἠττηθεὶς καὶ προδοθεὶς καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν υἱῶν του ἐκλείσθη εἰς τὰ Ἰωάννινα. Οἱ Σουλιῶται ἦλθον ἐκ Κερκύρας ὑπὸ τὸν Μάρκον Βότσαρην καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὴν πο-

λορκίαν. Κατόπιν ὁμως συνεννοηθέντες μετὸν Ἀλῆν παρέλαβον τὸ Σοῦλι καὶ ἤρχισαν τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Παχόμπη. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Παχόμπης ἀντεκατεστάθη ὑπὸ τοῦ Χουρσίτ τῆς Πελοποννήσου, ὅστις ἐπὶ τέλος ἐν ἀρχῇ τοῦ 1822 κατέβαλε τὸν Ἀλῆν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

Ἡ ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Κυριώτεραι χρονολογίαι.

Ἰδρυσις τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας 1816.— Τὸ κίνημα τῶν ἡγεμονιῶν Φεβρουαρίου 1821.— Ἐκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἑλλάδι Μαρτίου 1821.— Ἀπαγχόνισις τοῦ Πατριάρχου 10 Ἀπριλίου 1821.— Θάνατος τοῦ Διάκου 27 Ἀπριλίου 1821.— Μάχη Γραβιάς 8 Μαΐου 1821.— Μάχη Βαλτετσίου 12 Μαΐου 1821.— Μάχη Δραγατσανίου 9 Ἰουνίου 1821.— Ἄλωσις Τριπόλεως 23 Σεπτεμβρίου 1821.— Ἀνατίναξις Τουρκικῆς ναυαρχίδος ἐν Χίῳ 6 Ἰουνίου 1822.— Ἡ ἐν Πέτρᾳ μάχη 4 Ἰουλίου 1822.— Καταστροφὴ τοῦ Δράμαλη 3 Ἰουλίου 1822.— Θάνατος Μάρκου Μπότσαρη 9 Αὐγούστου 1823.— Θάνατος Βύρωνος 7 Ἀπριλίου 1824.— Καταστροφὴ Ψαρῶν Ἰουνίου 1824.— Μάχη Μανικιῶν Μάϊου 1825.— Πτώσις Μεσολογγίου 10 Ἀπριλίου 1826.— Θάνατος Γ. Καραϊσκάκη 27 Ἀπριλίου 1826.— Ἡ ἐν Λογδίνῳ συνθήκη Ρωσίας, Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας Ἰουνίου 1827.— Ναυμαχία Ναυαρίνου 8 Ὀκτωβρίου 1827.— Ἀφίξις Καποδιστριαύτου εἰς Ἑλλάδα Ἰανουάριος 1829.— Νίκη Ἑλλήνων ἐν Πέτρᾳ τῆς Βοιωτίας 12 Σεπτεμβρίου 1829.— Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος 1828-1829.— Δολοφονία Καποδιστριαύτου 27 Σεπτεμβρίου 1831.

1. Τὰ προοίμια τῆς Ἐπαναστάσεως.

Χαρακτὴρ τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις διαφέρει τῶν ἐπαναστάσεων τῶν ἄλλων λαῶν, διότι δὲν προῆλθεν ἐκ πείσεων ἀφορήτων καὶ δυστυχίας, ἀλλ' ἐκ τῆς ὀριμάνσεως τῆς μεγάλης ἰδέας, τὴν ὁποίαν τὸ ἔθνος ἐσχημάτισεν ἅμα τῇ ἀλώσει. Διαφέρει δὲ καὶ τῶν προτέρων ἐπαναστατικῶν κινήματων διότι εἶχε καθολικὸν χαρακτῆρα προπαρασκευασθεῖσα διὰ τῆς Φιλικῆς ἑταιρείας.

Ἡ Φιλικὴ ἑταιρεία. Αὕτη ἰδρῦθη τὸ 1816 ὑπὸ τριῶν ἐμπόρων μὲν, ἀλλὰ φιλοπατρίδων καὶ ἐπιτηδείων ἀνθρώπων. Κατώρθωσε δὲ ὑπὸ τὸ προσωπεῖον ἀφανοῦς τινος ἀρχῆς νὰ ἐξαπλωθῇ εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ ἔθνους. Μετὰ τοῦτο ἐζήτησε νὰ θέσῃ ἐπὶ κεφαλῆς ἀν-

δρα πλησιάζοντα πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Ρωσίας. Κατὰ πρῶτον ἀπειτάνθη εἰς τὸν Καποδίστριαν. Ἐπειδὴ ὁμως οὗτος ἐδίστασε, προσέφερε τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην.

Ἡ ἐπανάστασις ἐν Μολδαυίᾳ καὶ Βλαχίᾳ. Ὁ Ὑψηλάντης ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν κατήλθεν εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ρωσίαν καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν διεπέρασε περὶ τὰ τέλη Φεβρουαρίου 1821 εἰς τὰς παραδουναβίους ἐπαρχίας καὶ ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασιν. Περὶ αὐτὸν συνήχθησαν ἀρκετοὶ πολεμισταὶ Ἕλληνες καὶ ἐγγχώριοι. Ἀλλ' ἀφ' ἐνὸς ἢ δυσμενῆς τῶν ἐγχωρίων διάθεσις πρὸς τὴν ἐπανάστασιν, ἀφ' ἐτέρου ἢ ἀποκήρυξις τοῦ κινήματος ὑπὸ τοῦ Τσάρου, ἀπεθάρρυναν τὸν Ὑψηλάντην. Ὅθεν, ὅτε ὁ τουρκικὸς στρατὸς εἰσέβαλεν εἰς τὰς ἡγεμονίας, ὁ Ὑψηλάντης, μετὰ ἤτταν ἐν Δραγατσάνῳ (ἱερὸς λόχος), ἐγκατέλειπε τὸν ἀγῶνα καὶ ἀπεσύρθη εἰς Αὐστρίαν, ὅπου συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη. Ἐν τούτοις ἡ ἐπανάστασις τῆς Μολδοβλαχίας ἀπέβη ὠφέλιμος, διότι διέγειρε τὰς ὑπονοίας τῶν Τούρκων κατὰ τῆς Ρωσίας καὶ ἔδωκε καιρὸν εἰς τὴν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἑλλάδι νὰ ἐνισχυθῇ.

Αἱ σφαγαὶ καὶ ὁ φόνος τοῦ Πατριάρχου. Ὁ Σουλτάνος αἰσθανθεὶς ὅτι εὗρισκετο πρὸς καθολικῆς ἐξεγέρσεως τοῦ Ἔθνους ἐφοβήθη καὶ ἐξέχυσε τὴν ὀργὴν του κατὰ τῶν ἀπανταχοῦ τοῦ Κράτους προκρίτων λαϊκῶν καὶ κληρικῶν καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἔθνους Πατριάρχου Γρηγορίου Ε', ὃν ἐκρέμασε κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα (10 Ἀπριλίου). Διὰ τῶν σφαγῶν ὁμως ἡ ἐπανάστασις ὄχι μόνον δὲν κατεστάλη, ἀλλὰ καὶ ὠφελήθη, διότι καὶ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα ἐξηγέρθη καὶ θρησκευτικὸς χαρακτήρ εἰς αὐτὴν ἐδόθη καὶ αἱ συμπάθειαι τῆς Εὐρώπης ὑπὲρ αὐτῆς προεκλήθησαν.

2. Ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἑλλάδα.

Αἱ περιστάσεις ὑφ' ἃς ἤρχισεν ἡ ἐπανάστασις. Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἑλλάδα ἐξεργάγη ὑπὸ περιστάσεις εὐνοϊκάς. Ἐν Πελοποννήσῳ ὑπῆρχε καὶ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἀριστοκρατία ἰκανή. Ἐν τῇ Στερεῇ Ἑλλάδι ὑπῆρχον πολλοὶ ἠσοκλήμενοι πολεμισταί. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ἀλῆ καὶ τὰς ἐν Πελοποννήσῳ στρατιωτικὰς δυνάμεις τῆς Τουρκίας ἠλάττωσε καὶ συνετέλεσεν εἰς τὴν κατ' ἀρχὰς ὑποτίμησιν τῆς Ἑλληνικῆς. Τέλος αἱ νῆσοι μὲ τοὺς θαρραλέους ναύτας των καθίστων τὸ Αἶγαῖον Ἑλληνικὴν θάλασσαν. Μ' ὅλα ταῦτα ἡ ἐπανάστασις ἐναντίον ὀλοκλήρου αὐτοκρατορίας ἦτο ἔργον γιγάντιον καὶ ἐπέτυχε διότι ἐστηρίζετο εἰς τὴν μεγάλην ἐθνικὴν

ιδεάν και εἰς τὸν φόβον παντελοῦς καταστροφῆς ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας.

Ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Πελοποννήσῳ. Αὕτη προῆλθεν ἐκ δύο τυχαίων γεγονότων, μιᾶς προπόσεως τοῦ γηραιοῦ Ἀσσημάκη Ζαΐμη και μιᾶς ἐπιθέσεως δύο κλεφτῶν ἐναντίον Τούρκου εἰσπράκτορος. Οἱ Τούρκοι προαισθανθέντες τὸν κίνδυνον κατέλιπον τὴν ὑπαιθρον χώραν, και ὅλη ἡ Πελοπόννησος εὐρέθη ἐπὶ ποδός. Οἱ Μανιάται ὑπὸ τὸν Πετρόμπετην και Καλοκοτρώνην κυριεύουν τὰς Καλάμας. Ὁ Π. Πατρῶν Γερμανός, ὁ Ζαΐμης και ὁ Λόντος κυριεύουν τὰς Πάτρας και πολιορκοῦν τὴν Ἀκρόπολιν. Ἄλλοι πολιορκοῦν τὴν Κόρινθον και ἄλλοι τὸ Ναυαρίνον. Τέλος ὁ Κολοκοτρώνης κατόπιν μυρίων δυσχερειῶν συγκεντρώνει στρατόν, πείθει και τοὺς ἄλλους δισταζοντας ἀρχηγούς και πολιορκεῖ τὴν Τρίπολιν. Οἱ πολιορκούμενοι ἐνισχυθέντες δι' ἐπικουριῶν ἐκ μέρους τοῦ Χουρσίτ ἐπιτίθενται (12 Μαΐου) κατὰ τῶν πολιορκητῶν, ἀλλ' ἠττῶνται εἰς τὸ Βαλτέτσι. Τότε (26 Μαΐου) οἱ Πελοποννήσιοι πρόκριτοι ἐν τῇ Μονῇ τῶν Καλτεζῶν συνεκρότησαν εἰς τὴν Πελοποννησιακὴν Γερουσίαν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον κοταφθάνει ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, ὡς ἐπίτροπος τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀλεξάνδρου, και ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν μετὰ τοὺς προκρίτους, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ. Μόνον τοὺς στρατιωτικούς κατώρθωσε κατ' ἀρχὰς νὰ προσελκύσῃ ἔνεκα τῆς ἀντιπαθείας των πρὸς τοὺς προκρίτους. Διὰ τούτων δὲ και τῆς ἀπειλῆς ἀναχωρήσεώς του ἀνεγνωρίσθη ὡς ἀρχιστρατήγος. Μετ' ὅλας τὰς ἔριδας ἡ ἄφιξις τοῦ Ὑψηλάντου ὡς ἀρχηγοῦ κατέβαλε τὸ θάρρος τῶν Τούρκων. Ἡ Μονεμβασία και τὸ Ναυαρίνον παρεδόθησαν εἰς τοὺς Ἕλληνας και τὴν 23 Σεπτεμβρίου ἔπεσε ἡ Τρίπολις, οὕτω δὲ ἡ ἐπανάστασις ἀπέκτησεν κέντρον πολιτικὸν και στρατιωτικόν.

Ἡ ἔκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Ἀ. Στερεὰν Ἑλλάδα. Αὕτη ἐγένετο διὰ τοῦ Πανουργιᾶ εἰς τὰ Σάλωνα, τοῦ Ἀθανασίου Διάκου εἰς τὴν Λεβιάδειαν και τοῦ Δυοβουνιώτου εἰς τὴν Βουδουνίτσαν. Οἱ τρεῖς οὗτοι συνενωθέντες προσπαθοῦν νὰ ἐμποδίσουν εἰς τὰς Θερμοπύλας τοὺς ἐπερχομένους Τούρκους ὑπὸ τοῦ Κιοσσὲ Μεχμέτ και Ὁμέρ Βουώνη (ἡρωϊκὸς θάνατος τοῦ Διάκου). Τὸ αὐτὸ ἐπιχειρεῖ κατόπιν και ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς. Ἀλλ' εἰς μάτην. Οἱ Τούρκοι προχωρήσαντες καταλαμβάνουν τὴν Λεβιάδειαν και καταστέλλουν τὰς ἐν Εὐβοίᾳ και Ἀττικῇ ἐπαναστάσεις. Ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησαν νὰ προχωρήσων εἰς τὴν Πελοπόννησον. Τέλος μετὰ τὴν μάχην τῶν Βασιλικῶν καθ' ἣν ἠττήθη ὑπὸ τῶν ὀπλαρχηγῶν

νέος κατερχόμενος τουρκικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν Βαυρὰν, ὑπεχώρησαν εἰς Ἡπειρον.

Ἡ Ἐκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ἡ ἐπανάστασις ἤρχισε περὶ τὰ μέσα Μαΐου. Οἱ Ἕλληνες ἐξεδίωξαν τοὺς Τούρκους ἐκ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Αἰτωλικοῦ, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκ τοῦ Ἁγρινίου καὶ κατέλαβον τὸ Μακρυνόρος. Βορείως ὅμως αὐτοῦ ὅλα τὰ κινήματα κατεστάλησαν καὶ ἡ ἐπανάστασις ὑπῆρχε μόνον εἰς τὸ Σοῦλι.

Διοικητικὴ ὀργάνωσις τῆς ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Κατ' ἐντολὴν τοῦ Ὑψηλάντου τὴν διοργάνωσιν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀνέλαβε ὁ Μαυροκορδάτος. Οὗτος δὲ ἀνέθεσε μὲν τὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Θεόδ. Νέγγρον, αὐτὸς δὲ ἀνέλαβε τὴν τῆς Δυτικῆς. Ἀμφότεροι ἐκάλεσαν συνελεύσεις καὶ εἰς μὲν τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα κατηρτίσθη γερούσια δεκαμελὴς ἐκ προκρίτων καὶ ὀπλαρχηγῶν, εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν ἐψηφίσθη ὀλόκληρον συνταγματικὸν πολίτευμα καὶ ἡ κυβέρνησις ἀνετέθη εἰς δωδεκαμελῆ Ἄρειον Πάγον.

Ἐκρηξις τῆς ἐπαναστάσεως εἰς Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν. Εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἡ ἐπανάστασις περιορίσθη εἰς τὰ περὶ τὸ Πήλιον (Ἄνθιμος Γαζῆς), κατεστάλη ὅμως ἀμέσως. Εἰς τὴν Μακεδονίαν τὸ 1821 ἐξηγέρθη μόνον ἡ Χαλκιδική. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προώδευσεν ἀρκετά, κατόπιν ὅμως κατεστάλη, οἱ δὲ μοναχοὶ τοῦ Ἄθω ἐσυνθηκολόγησαν.

Ἡ ἔναρξις τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὰς νήσους Σπέτσας, Ψαρὰ καὶ Ὑδραν. Θυσίαι καὶ δημοφροσύνη αὐτῶν. Λάζαρος Κουντουριώτης. Ἐκ τῶν νήσων πρώτη ἐξηγέρθη ἡ τῶν Σπετσῶν (10 Ἀπριλίου), ἔπειτα τὰ Ψαρὰ καὶ τελευταία ἡ Ὑδρα λόγῳ βαθείας συνειδήσεως τοῦ μεγέθους τοῦ ἔργου. Ὅχι δὲ ἀδίκως ἐδίστασε, διότι αἱ ἀπαιτηθεῖσαι θυσίαι ὑπῆρξαν μέγισται (πλοῖα, χρήματα). Ὡς πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐπιχειρήσεων, μολονότι ἐκάστη ἦτο ἀνεξάρτητος ἀνεγνώριζον τὴν ὑπεροχὴν τῆς Ὑδρας. Ἐπειδὴ δ' ἐν αὐτῇ πάλιν ἐξεῖχεν ὁ οἶκος τῶν Κουντουριωτῶν, ὁ ἀρχηγὸς αὐτοῦ Λάζαρος ἀνέλαβε σιωπηρῶς τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν αὐτῶν. Καὶ δικαίως, διότι οὗτος εἶχε τὴν ἀρετὴν νὰ γνωρίζῃ τι δύναται καὶ τι δὲν δύναται νὰ πράξῃ.

Συμμετοχὴ εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν λοιπῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. Τὸ πρῶτον ναυτικὸν κατορθῶμα τῶν Ἑλλήνων. Τὰς νήσους ἠκολούθησαν τάχιστα ἡ Δωδεκάνησος, πλὴν τῆς Ρόδου, αἱ Κυκλάδες

καὶ ἡ Σάμος. Ὁ τουρκικὸς στόλος ἐτόλμησε νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Ἑλλησπόντου, ἀλλὰ πυρποληθεῖσής μιᾶς φεργάτας του ὑπὸ τοῦ Παπανικολῆ διὰ πυρπολικοῦ, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Ἑλλησπόντον.

Καταστροφαὶ Κυδωνιῶν, Σμύρνης καὶ ἄλλων παραλίων ἐλληνικῶν πόλεων. Τὰ ναυτικὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων προεκάλεσαν σφαγὰς καὶ ἀρπαγὰς τῶν Τούρκων εἰς τὰς Κυδωνίας, εἰς τὴν Σμύρνην, εἰς τὴν Νέον Ἐφεσον, καὶ εἰς τὰς νήσους Κῶν, Ρόδον, Κύπρον καὶ Κρήτην.

Ἡ ἐν Κρήτῃ ἐπανάστασις. Αἱ περιστάσεις εἰς τὴν Κρήτην λόγῳ τοῦ ἴσου πληθυσμοῦ καὶ τῆς ἐλλείψεως ἀρκετῶν πολεμοφοδίων δὲν ἦσαν εὐνοικαὶ δι' ἐπανάστασιν. Ἀλλὰ σφαγαὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄλλαι βαρβαρότητες εἰς Χανιά ἐξήγειραν τοὺς Κρήτας καὶ ἰδίως τοὺς Σφακιανούς. Οἱ Τούρκοι τῶν Χανίων καὶ τοῦ Ῥεθύμνου ἐπῆλθον κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ἠττήθησαν καὶ ἐκλείσθησαν ἐντὸς τῶν πόλεων τῶν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ πασάδες Ῥεθύμνου καὶ Ἡρακλείου λύουν τὴν πολιορκίαν τῶν Χανίων καὶ ἔπειτα οἱ τρεῖς πασάδες ἐκστρατεύουν εἰς Σφακιά, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Τότε ἐστάλη κατ' αἴτησιν τῶν Κρητῶν ὡς ἀρχηγὸς ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου ὁ Μιχαὴλ Κομνηνὸς Ἀφεντούλης. Οὗτος ὁμως ἦτο μᾶλλον καλὸς διοικητὴς ἢ στρατηγός.

Ἡ πρώτη ἐθνικὴ συνέλευσις. Ὁ Ὑψηλάντης κατὰ μικρὸν εἶχεν ἀπολέσει τὴν ἐπιρροήν του ὄχι μόνον παρὰ τοῖς προκρίτοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς στρατιωτικοῖς. Πρὸς ἀνάγκησιν αὐτῆς συνεκάλεσεν ἐθνικὴν συνέλευσιν. Δυστυχῶς καὶ εἰς ταύτην δὲν εἶχε τὴν πλειοψηφίαν. Βαρυνθεὶς λοιπὸν τὰς κομματικὰς ἑαδικοῦς, ἀπεχώρησεν εἰς τὸ παρὰ τὴν Κόρινθον στρατόπεδον. Ἡ ἐθνοσυνέλευσις τότε συνῆλθεν εἰς Ἐπίδαυρον ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μαυροκορδάτου καὶ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1822 ἐψήφισε τὸ πρῶτον σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος. Κατηρτίσθησαν δύο ἐνιαύσια σώματα, τὸ ἐκτελεστικὸν ἐκ 5 μελῶν, τοῦ ὁποῦ προέεδρος ἔγινεν ὁ Μαυροκορδάτος καὶ τὸ βουλευτικόν, τοῦ ὁποῦ ἡ προεδρία ἀνετέθη εἰς τὸν Ὑψηλάντην. Τότε ὠρίσθη ὡς σημαία ἡ κυανόλευκος, ἡ ὁποία καὶ ὑψώθη εἰς τὸν συγχρόνως κυριευθέντα Ἀκροκόρινθον. Τέλος ἡ συνέλευσις διὰ προκηρῦξεως εἰς τὴν Εὐρώπην ἐχαρκτήρισε τὸν ἀγῶνα ὡς γινόμενον πρὸς ἀνάγκησιν τῶν φυσικῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων.

3. Ἀμυντικοὶ ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων (1822-1824).

Ἡ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1822. Κατὰ τὴν λήξιν τοῦ α' ἔτους ἡ ἐπανάστασις εὐρίσκειτο περιορισμένη νοτίως τῆς Ὄθρου καὶ τοῦ Σουλίου, ἀλλ' εἶχεν ἐνότητα καὶ κυβέρνησιν. Ἔργον αὐτῆς ἤδη ἦτο νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ κτήθην καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ αὐτό. Ἀλλ' αἱ ἐνέργειαι τῆς Κυβερνήσεως δὲν ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας. Εὐτυχῶς ὅμως ἡ Ἑλλὰς ἐσώθη διὰ τῆς ἀτομικῆς πρωτοβολίας τῶν ἡρώων τῆς.

Πολεμικὸν σχέδιον τῶν Τούρκων κατὰ τὸ β' ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως. Ὀλέθριοι ξηρίδες Ἀρσίου Πάγου καὶ ὀπλαρχηγῶν. Ἡ καταστροφὴ τοῦ Πέτα. Ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἠτοιμάζετο νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ δύο στρατιῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν μία θὰ ὑπέτασσε τὴν Α., ἡ δὲ ἄλλη τὴν Δ. Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ κατόπιν καὶ αἱ δύο θὰ διεκπεραιοῦντο εἰς Πελοπόννησον.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Α. Ἑλλάδος ἔνεκα διχογνωμίας τοῦ Ἀρσίου Πάγου καὶ ὀπλαρχηγῶν οὔτε τὴν γραμμὴν τῆς Ὄθρου κατορθῶνουν νὰ κρατήσουν, οὔτε τὴν τότε ἐκραγεῖσαν ἐν Ναούσῃ καὶ Ὀλύμπῳ ἐπανάστασιν νὰ βοηθήσουν, ἥτις καὶ κατεπνίγη εἰς τὸ αἰμά τῆς.

Καὶ εἰς τὴν Δ. Ἑλλάδα τὰ πράγματα ἀπέβησαν κακῶς. Ὁ Χουρσίτ ἐπολιορκήσε στενῶς τὸ Σοῦλι. Ὁ Μαυροκορδάτος ἐξεστράτευσε μετὰ στρατοῦ 4 χιλ. πρὸς βοήθειάν του. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Κυριακούλῃν σταλὲν εἰς Φανάρι ἀπόσπασμα κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὁ λοιπὸς ὑπὸ τὸν Μαυροκορδάτον στρατός, εἰς τὸν ὁποῖον περιελαμβάνετο τὸ τάγμα τῶν φιλελλήνων, ἠττηθεὶς εἰς Πέτα κατεστράφη. Μετὰ τοῦτο τὸ Σοῦλι ἔπεσεν, ὁ δὲ Μαυροκορδάτος ἡσχολήθη εἰς τὴν ὀχύρωσιν τοῦ Μεσολογγίου.

Ἐκστρατεία καὶ καταστροφὴ τοῦ Δράμαλη. Ἡ διὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεία δὲν ἀνετέθη εἰς τὸν Χουρσίτ, ἀλλ' εἰς τὸν Μαχμουτ πασᾶν Δράμαλην. Οὗτος μὲ 30 χιλ. στρατὸν διέρχεται ἀκωλύτως τὴν Α. Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ κυριεύει τὴν Κόρινθον. Οἱ Ἕλληνες καταπλαγέντες τρέπονται εἰς φυγὴν. Τὴν ἐπανάστασιν ἔσωσε τότε ὁ Δημ. Ὑψηλάντης καὶ πρὸ πάντων ὁ Κολοκοτρώνης. Κατὰ τὸ συμφωνηθὲν σχέδιον ὁ Ὑψηλάντης κλείεται εἰς τὸ Ἄργος, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης παραγγείλας τὴν ἐρήμωσιν τῆς Ἀργολίδος συναθροίζει στρατὸν καὶ ἔρχεται εἰς Μύλους. Ἐν τῷ μεταξῷ ὁ Δράμαλης

εὐρών ἀντίστασιν εἰς τὸ Ἄργος καταναλίσκει τὰς προμηθείας του καὶ ἀναγκάζεται νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἄλλ' ὁ Κολοκοτρώνης καταλαβὼν τὰ πρὸς τὴν Κόρινθον στενὰ ἐπιφέρει εἰς αὐτὸν δεινὴν καταστροφὴν (Ἰούλιος). Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν Κόρινθον ἔλθὼν ὁ στρατὸς του δεκαίττειται ὑπὸ τῶν ἐπιδημιῶν καὶ ὁ ἴδιος ἀποθνήσκει. Τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του ἐπιχειρήσαντα νὰ φύγουν εἰς Πάτρας καταστρέφονται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τότε οἱ Ἑλληνες ἐκυρίευσαν καὶ τὸ Ναύπλιον.

Πρώτη πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου. Ὁ διὰ τῆς Δ. Ἑλλάδος ἐπελθὼν στρατὸς ὑπὸ τὸν Κιουταχῆν καὶ τὸν Ὅμερ Βρουώνην προελάσας ἐπολιορκήσῃ τὸ Μεσολόγγιον. Εἰς τὸ Μεσολόγγιον εὐρίσκειτο ὁ Μαυροκορδάτος καὶ ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης μὲ ὀλίγας δυνάμεις. Μετ' ὀλίγον ὅμως ὁ Ὑδραϊκὸς στόλος διασπάσας τὸν κατὰ θάλασσαν ἀποκλεισμόν, ἐνισχύει αὐτοὺς μὲ 1000 Πελοποννησίους. Ὁ Κιουταχῆς περιῆλθεν εἰς δυσχερῆ θέσιν, μετὰ τελευταίαν δὲ ματαίαν ἔφοδον (25 Δεκεμ.) ἐγκατέλειψε τὸ Μεσολόγγιον.

Ἡ καταστροφὴ τῆς Χίου. Κατορθώματα τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου. Ἡ Χίος μετὰ τὸ β' ἔτος ἐπανεστάτησε διὰ τοῦ Λυκούργου Λογοθέτου ἔλθόντος ἐκ Σάμου μὲ ὀλίγους ἄνδρας. Ἄλλὰ τότε τουρκικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Καρᾶ Ἀλῆν καταπλεύσας, ὄχι μόνον κατέσβεσε τὴν ἐπανάστασιν, ἀλλὰ καὶ κατέστρεψε τὴν νῆσον, τοὺς δὲ πλείστους κατοίκους ἐφόνευσεν ἢ ἐξηνδραπόδισεν. Ἡ καταστροφὴ ὅμως τῆς Χίου ἐξήγειρε τὰς συμπαθείας τῆς Εὐρώπης.

Ὁ ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Μιαούλην δὲν ἐπρόφθασε νὰ σώσῃ τὴν Χίον. Περισυνέλεξε μόνον πολλοὺς φυγάδας καὶ ἔπλευσεν εἰς τὰ Ψαρά. Ἐκεῖθεν δύο πυρποληταὶ ὁ Κανάρης καὶ ὁ Πιπῖνος (6 Ἰουνίου) ἔπλευσαν νύκτα κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Καὶ τὸ μὲν πυρπολικὸν τοῦ Πιπίνου ἀπέτυχε, τὸ τοῦ Κανάρη ὅμως ἀνετίναξεν εἰς τὸν ἄερα τὴν ναυαρχίδα μετὰ τῶν ἐπ' αὐτῆς ἀνδρῶν. Αὐτὸς ὁ Καρᾶ Ἀλῆς ἐφονεύθη. Ὁ τουρκικὸς στόλος ἔφυγε εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Καὶ ἐξῆλθε μὲν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου καὶ πάλιν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσεν οὐδὲ νὰ τροφοδοτήσῃ τὸν στρατὸν τοῦ Δράμαλη καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ἀφοῦ ἔχασε τὴν ὑποναυαρχίδα του πυρποληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κανάρη παρὰ τὴν Τένεδον.

Ἐσκιρατεῖα τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1823. Καὶ κατὰ τὸ γ' ἔτος οἱ Τούρκοι ἠκολούθησαν τὸ αὐτὸ σχέδιον. Ἄλλὰ καὶ ὁ εἰς τὴν Α. Ἑλλάδα εἰσβαλὼν στρατὸς ἀπέτυχεν οἰκτρῶς καὶ ὁ εἰς τὴν Δυ-

τικὴν (Μᾶρκος Μπότσαρης) εἰς μάτην ἐπὶ δίμηνον ἐπολιόρησε τὸ Αἰτωλικόν.

Ὁ ἐν Κρήτῃ ἀγὼν κατὰ τὰ ἔτη 1822 καὶ 1823. Κατὰ τὸ 1822 ἡ ἐπανάστασις ἐν Κρήτῃ δὲν ἔκαμε μεγάλας προόδους ἕνεκα τῆς διχονοίας τῆς Κρήτης. Ὅταν μάλιστα ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς τῆς Αἰγύπτου κατ' αἰτήσιν τοῦ Σουλτάνου ἀπέστειλεν ἐκεῖ Αἰγυπτιακὸν στρατόν, οἱ ἐπαναστάται ἠττηθέντες περιορίσθησαν εἰς τὰ ὄρη.

Τὸ 1823 ἦλθεν εἰς Κρήτην ἄλλος διοικητής, ὁ Ἐμμανουὴλ Τομπάζης μὲ 2 χιλ. στρατόν καὶ ἔδωσε νέαν ζωὴν εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Ἀλλὰ νέος στρατὸς ἐξ Αἰγύπτου ὑπὸ τὸν Χουσεῖν κατέβαλε τὴν ἐπανάστασιν καὶ τὴν περιώρισεν εἰς τὰ Σφακιά.

Ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1822. Κατὰ τὸ β' ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως ἐπεκράτησαν οἱ στρατιωτικοί. Ἀλλ' ὅταν (Μάρτιος 1823) συνῆλθεν ἡ β' ἐθνικὴ συνέλευσις, ἐπεκράτησαν οἱ πρόκριτοι, καὶ πρόεδρος τοῦ ἐκτελεστικοῦ ἐξελέγη ὁ Πετρόμπεης. Ὁ Κολοκοτρώνης ὅμως, ἐκλεχθεὶς καὶ αὐτὸς μέλος τοῦ ἐκτελεστικοῦ, προσελκύει καὶ αὐτὸν καὶ τὰ ἄλλα μέλη. Τότε ἐκτελεστικὸν καὶ βουλευτικὸν ἔρχονται εἰς σύγκρουσιν, τὸ δὲ βουλευτικὸν ὑπὸ τὸν Μανροκορδάτον ἀποχωρῆσαν εἰς Ἐρμιόνην ἐκλέγει ἄλλο ἐκτελεστικὸν μὲ πρόεδρον τὸν Γεώργιον Κουντουριώτην. Αἱ δύο Κυβερνήσεις ἦλθον εἰς σύγκρουσιν. Ὁ Κολοκοτρώνης δ' ἠττηθεὶς ἀμνηστεύεται. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα προσελκύει τοὺς περιφρονηθέντας Πελοποννησίους προκρίτους καὶ ἀρχίζει νέον ἐμφύλιον πόλεμον. Εἰς τοῦτον ὁ Κολοκοτρώνης καὶ πάλιν ἠττήθη διὰ τῶν ῥουμελιωτικῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποια ἔφερον ὁ Κωλέτης, καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ. Μὲ 14 δὲ προκρίτους ἐφυλακίσθη εἰς Ὑδραν. Τὰ ῥουμελιωτικὰ στρατεύματα ἐρημώνουν τὴν Πελοπόννησον. Τὰ δὲ χρήματα τοῦ πρώτου ἀγγλικοῦ δανείου κατασπαταλῶνται. Τότε ὁ Ὀδυσσεὺς περιφρονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κουντουριώτου ἤρχισε συνεννοήσεις μὲ τοὺς Τούρκους. Ἡ Κυβέρνησις δὲ ἀπέστειλε ἐναντίον του τὸν Γκούραν, ὅστις συλλαβὼν αὐτὸν τὸν ἐφυλάκισεν εἰς τὸν Ἐνετικὸν Πύργον τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπου ἐστραγγαλίσθη κατὰ διαταγὴν τοῦ Γκούρα.

Ὁ φιλελληνισμός. Ὁ φιλελληνισμὸς ἐν Εὐρώπῃ ἤρχισεν εὐθύς μὲ τὴν ἑναρξιν τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ ὅπου ἐλατήριον ἔσχε τὸν θαυμασμὸν πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ κατόπιν ἐν Γαλλίᾳ ὅπου ἐκτὸς τοῦ κλασσικοῦ ἐλατηρίου ἔσχε καὶ τὸ θρησκευτικόν. Εἰς τὴν Ρωσίαν ὁ φιλελληνισμὸς ἦτο μόνον θρησκευτικὸς. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὅμως ἀνεπτύχθη ὁ πραγματικὸς φιλελληνι-

σμός, στηριχθείς εἰς τὸ φιλελεύθερον φρόνημα τῶν Ἑγγλων, τὸ ὁποῖον, μὲ ὄλον τὸν φιλοτουρκισμόν τῆς Ἑγγλικῆς Κυβερνήσεως, ἐξηγέρθη ἐκ τοῦ ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον διεξῆγε μικρὸν ἔθνος πρὸς ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ ἀγρίου κατακτητοῦ. Ὁ Ἑγγλικὸς φιλελληνισμὸς ἐκορυφώθη, ὅταν εἰς τὸν ἐκεῖ φιλελληνικὸν σύλλογον προσετέθη ὁ λόρδος Βύρων, ὅστις καὶ ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ κατήλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπέθανεν ἐν Μεσολογγίῳ (7 Ἀπριλίου 1823).

4. Ἀμυντικοὶ ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων κατὰ Γούρκων καὶ Αἰγυπτίων (1824—1827).

Ὁ Μεχμέτ Ἀλῆς τῆς Αἰγύπτου. Ὁ Σουλτᾶνος μὴ δυνηθεὶς ἕως τῶρα νὰ κατασβέσῃ τὴν ἐπανάστασιν, ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ πασᾶ τῆς Αἰγύπτου, ὅστις εἶχε στρατὸν εὐρωπαϊκῶς κατηρτισμένον. Ὁ Μεχμέτ ἐδέχθη ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ λάβῃ τὴν Κρήτην, τὴν Κύπρον καὶ τὴν Πελοπόννησον. Ἐσχεδιάσθη δὲ πρὸ τῆς ἐκστρατείας εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὴν ὁποίαν ἔμελλε ν' ἀναλάβῃ ὁ θετὸς υἱὸς τοῦ Μεχμέτ Ἰμβραῖμ, ὁ μὲν τουρκικὸς στόλος νὰ καταστρέψῃ τὰ Ψαρά, ὁ δὲ Αἰγυπτιακὸς τὴν Κρήτην καὶ τὴν Κάσσον, καὶ ἔπειτα συνηνωμένοι οἱ δύο στόλοι τὴν Σάμον, τὴν Ὑδραν καὶ τὰς Σπέτσας.

Κατάσβεσις τῆς ἐν Κρήτῃ ἐπαναστάσεως. Καταστροφή τῆς Κάσσου καὶ τῶν Ψαρῶν. Πρῶτοι οἱ Αἰγύπτιοι ἀποστείλαντες νέον στρατὸν καὶ στόλον κατέπνιξαν ἐντελῶς τὴν ἐν Κρήτῃ ἐπανάστασιν καὶ κατέστρεψαν τὴν παρακειμένην νήσον Κάσσον. Ὀλίγον δὲ κατόπιν καὶ ὁ τουρκικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Χοσρέφ κατέστρεψε τὰ Ψαρά, πρὶν προφθάσῃ ὁ ἑλληνικὸς νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν των. Ἐκ τῶν 30 χιλιάδων κατοίκων τῆς νήσου μόλις ἐσώθησαν 3 χιλιάδες Ψαριανοὶ καὶ 6 χιλιάδες ξένοι (Παλαιόκαστρον),

Αἱ περὶ τὴν Σάμον καὶ Κῶν ναυμαχίαι. Μετὰ τὴν καταστροφήν τῶν Ψαρῶν ὁ Χοσρέφ ἐπῆλθε κατὰ τῆς Σάμου. Ἄλλ' ἤδη ὁ ἑλληνικὸς στόλος μὴ προφθάσας νὰ σώσῃ τὰ Ψαρά, ἔσπευσεν εἰς τὴν Σάμον καὶ ἔσωσεν αὐτήν. Μετὰ τοῦτο ὁ τουρκικὸς στόλος ἔπλευσεν εἰς Ἀλικαρνασσὸν καὶ συνηνώθη μετὰ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ, ὅστις ὑπὸ τὸν Ἰμβραῖμ εἶχε συγκεντρωθῆ ἐκεῖ. Ἐκεῖ συγκεντρωθέντος καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπὸ τὸν Μιαούλην παρὰ τὴν Πάτμον περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου συνήφθησαν ἀξιωμανημόνευτοι ναυμαχίαι, εἰς αἷς ἀνεδείχθη ἡ ναυτικὴ ἰκανότης τοῦ Μιαούλη. Κατὰ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου ὁ τουρκο-

αιγυπτιακὸς στόλος ἀπεπειράθη νὰ καταλάβῃ τὴν Σάμον, ἀλλ' ἤμποδίσθη ὑπὸ τοῦ Μιαούλη. Τέλος ὁ μὲν Χοσεφ ἀπῆλθεν εἰς Ἑλλάσποντον, ὁ δὲ Ἰμβραῖμ εἰς Ἀλικαρνασσόν. Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου πολλὰ πλοῖα λόγῳ τοῦ χειμῶνος ἀπῆλθον οἴκαδε. Ἐν τούτοις ὁ Μιαούλης μὲ 30 πλοῖα κατώρθωσε νὰ διασκορπίσῃ τὸν Αἰγυπτιακὸν στόλον ἀποπειραθέντα περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου νὰ πλεύσῃ εἰς Κρήτην. Ἦδη καὶ ὁ Μιαούλης ἔνεκα τῆς κακῆς καταστάσεως τῶν πλοίων ἀπέπλευσεν εἰς Ὑδραν, ὁ δὲ Ἰμβραῖμ ἐπωφεληθεὶς κατέπλευσε περὶ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου εἰς Σούδαν.

Ὁ Ἰμβραῖμ εἰς Πελοπόννησον. Ὁ Ἰμβραῖμ συμπληρώσας ἐν Κρήτῃ τὰς προπαρασκευάς του καὶ ἐπωφεληθεὶς ἐκ τοῦ χειμῶνος, ἀποβιβάζεται εἰς τὴν Μεθώνην τῆς Πελοποννήσου κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1825, κυριεῦει τὴν Μεθώνην καὶ Κορώνην καὶ στρέφεται εἰς τὸ Ναυαρίνον. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐνισχύει τὸ φρούριον καὶ ἐπιχειρεῖ ἐκστρατεῖαν κατὰ τοῦ Ἰμβραῖμ ὑπὸ τὸν Σκούρτην, ὅστις ὁμοῦς ἠττᾶται παρὰ τὸ Κρεμμύδι. Ὁ Ἰμβραῖμ μετὰ τοῦτο κυριεῦει τὴν Σφακιερίαν, μεθ' ὃ τὰ φρούρια τοῦ Ναυαρίνου παραδίδονται. Εἰς μάτην ὁ ἑλληνικὸς στόλος κάμνει κατορθώματα κατὰ θάλασσαν. Ὁ Ἰμβραῖμ ἀτάραχος ἀσφαλίζεται εἰς τὴν δυτικὴν Πελοπόννησον. Εἰς μάτην ὁ Παπαφλέσσας ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, ἔξεστράτευσεν μὲ 1000 Ρουμελιώτας κατὰ τοῦ Ἰμβραῖμ. Ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν περισσοτέρων ἠττᾶται εἰς Μανιάκι καὶ πίπτει μαχόμενος γενναίως. Τότε πλέον ἡ κυβέρνησις πιεζομένη ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης ἀπελευθερώνει τὸν Κολοκοτρώνη καὶ τοὺς ἄλλους δεσμώτας. Ὁ Κολοκοτρώνης ἐνθαρρύνει τοὺς Πελοποννησίους καὶ συγκεντρώνει ἄπειρα σίφη περὶ ἑαυτὸν εἰς Τρίπολιν. Ἀλλὰ δὲν κατορθώνει νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Ἰμβραῖμ, ὅστις ἤδη διῆλθεν ἀκωλύτως τὴν Μεσσηνίαν καὶ τὴν Λακωνικὴν, ἀπὸ τοῦ νὰ κυριεύσῃ τὴν Τρίπολιν καὶ νὰ σπεύσῃ εἰς τὴν Ἀργολίδα. Εἰδυχῶς εἰς τοὺς Μύλους ὁ Ἰμβραῖμ ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου. Ἐπομένως περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ πυρπολήσῃ τὸ Ἄργος. Ὁ Ἰμβραῖμ εἶναι κύριος ὄλης τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ μόνον στρατιωτικῶς. Ὁ Κολοκοτρώνης διὰ κλεφτοπολέμου διαρκῶς παρενοχλεῖ αὐτόν.

Δευτέρα πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου. Οἱ Τοῦρκοι τὸ 1824 εἶχον στείλει κατὰ τῆς Στερεᾶς τρεῖς στρατοὺς, ἀλλ' ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι. Τὸ 1825 ἀνετέθη ἡ ἀρχηστρατηγία εἰς τὸν Κιουταχῆν. Οὗτος κατῆλθεν ἄνευ ἀντιστάσεως εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ ἐπολιορκήσεν αὐτὸ (Ἀπρίλιον). Ἀλλὰ ὅλαι αἱ ἔφοδοι αὐτοῦ ἀπεκρούσθησαν, κατὰ θάλασσαν δὲ ὁ ἑλληνικὸς στόλος διέσπα τὸν ἀποκλεισμόν

καὶ ἐτροφοδότην τὴν πόλιν. Ὁ Κιουταχῆς περιῆλθεν εἰς δυσχερῆ θέσιν καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰς ὑπωγείας τοῦ Ζυγοῦ. Ὁ Σουλτᾶνός μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Κιουταχῆ ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τῶν Αἰγυπτίων καὶ ὁ Ἰμβραῖμ (Ἰανουάριος 1826) ἤλθε πρὸ τοῦ Μεσολογγίου. Μετὰ τινὰς ματαίας ἐφόδους κατὰ ξηράν, ἐπετέθησαν δι' ἄβαθῶν πλοιαρίων καὶ ἐκυρίευσαν ὅλας τὰς νησίδας τοῦ πελάγους (Κλείσοβα). Οὕτω ἀπέκλεισαν αὐτὸ καὶ κατὰ θάλασσαν. Οἱ ἐν Μεσολογγίῳ περιῆλθον εἰς ἀπελπιστικὴν θέσιν. Ἐν τούτοις ἀπέρριψαν προτάσεις περὶ παροδόσεως. Ὅτε δὲ τὰ τρόφιμα ἔλειψαν τελείως, ἀπεφάσισαν τὴν περιφνημον ἔξοδον. Τὴν νύκτα τῆς 10 Ἀπριλίου διήλασαν ξιφῆρεις διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τῶν γυναικοπαίδων. Καὶ ἔδεκατίσθησαν μὲν, ἀλλὰ καὶ δισώθησαν πολλοὶ εἰς τὰ ὄρη. Ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὸ Μεσολόγγιον, ὅπου ἐπέστρεψαν οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ὀπισθοφυλακίην, διεδραματίσθησαν σκηναὶ φοβεραὶ (Χρῖστος Καψάλης). Τὸ Μεσολόγγιον μετεβλήθη εἰς σωροὺς ἐρειπίων, ἀλλ' ὁ ἥρωϊσμός καὶ ἡ καταστροφή αὐτοῦ συνεκίνησαν τὴν Εὐρώπην καὶ παρέσυραν αὐτὴν εἰς ἐπέμβασιν.

Ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀναζωπυρήσεως τοῦ φιλελληνισμοῦ βοήθεια. Ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου ἐσαρώθη ἡ κῆρυξ Κουντουριώτη, ἀνικατεστάθη δὲ ὑπὸ τῆς γ' ἐθνοσυνελεύσεως διὰ τοῦ Ζαΐμη. Ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἦτο ἀπελπιστικὴ Χρῆματα δὲν ὑπῆρχον, οἱ στρατιῶται ἐστασίαζον, αἱ δὲ ἐλεύθεροι ἐπαρχίαι εὐρίσκοντο εἰς ἐμφυλίους ταραχάς. Ἡ Ἑλλὰς τότε ἐσώθη διὰ τοῦ ἀναζωπυρηθέντος φιλελληνισμοῦ (Chateaubriand, Eynard). Διὰ τῶν συνεισφορῶν αὐτοῦ συνετηρήθη ἡ ἐπανάστασις μέχρι τῆς ἐπεμβάσεως τῶν δυνάμεων Ὁ Μιαούλης κλείει τὸν τουρκικὸν στόλον εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης ἐπαναλαμβάνει τὸν κλεφτοπόλεμον κατὰ τοῦ Ἰμβραῖμ, ὅστις ἐξακολουθεῖ τὰς καταστρεπτικὰς τοῦ ἐπιδρομᾶς εἰς τὴν Πελοπόννησον.

Ἐκστρατεία τοῦ Κιουταχῆ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Ὁ Κιουταχῆς μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου ἐτράπη εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, ἐκυρίευσεν αὐτὴν ὅλην καὶ ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ Ὁμέρ τῆς Εὐβοίας ἔρχεται κατὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ πολιορκεῖ τὴν Ἀκρόπολιν.

Πολεμικὰ ἔργα τοῦ Καραϊσκάκη. Ὁ Καραϊσκάκης, μέχρι τοῦδε κοινὸς ὄπλαρχηγός, ἤδη ἐμφανίζεται μεγαλοφυῆς στρατηγός. Διορισθεὶς ἀρχιστράτηγος σπεύδει (Ἰούλιος 1826) εἰς Ἐλευσίνα

ἔπου συγκεντροῦνται 3.500 ἄνδρες, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ τακτικοὶ ὑπὸ τὸν Φαβιέρον. Ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Κριεζώτου ἐνισχύει κατ' Ὀκτώβριον τὴν φρουρὰν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ συλλαμβάνει τὸ σχέδιον νὰ καταλάβῃ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἀποκλείσῃ τὸν Κιουταῆν ἐν Ἀττικῇ. Καὶ τὸ σχέδιον τοῦτο ἐπραγματοποίησε μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἀραχώβης (Νοέμβριος 1826), καθ' ἣν κατέστρεψε 2 χιλ. Ἀλβανούς. Ἐν τούτοις ὁ Κιουταῆς ἐπέμενε εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως, τὴν ὁποίαν ὁ Φαβιέρος τὴν 1ην Δεκεμβρίου ἐνίσχυσεν μὲ 50 ἄνδρας. Τότε ἡ Κυβέρνησις Ζαΐμη ἀπεφάσισε νὰ προσβάλλῃ ἀμέσως τὸν Κιουταῆν. Ὁ Ἄγγλος Γόρδων καταλαμβάνει τὴν Μουνιχίαν μὲ 2.500 ἄνδρας, ἀλλὰ ὁ Βάσσος καὶ ὁ Βούρβαχης ἠτῶνται εἰς τὸ Καματερόν. Ἡ κυβέρνησις τότε ἐκάλεσε τὸν Καραϊσκάκη, ὅστις κατέλαβε τὸ Κερασίτιον καὶ ἀπέκρουσε ἐπανειλημένως τὰς προσβολὰς τοῦ Κιουταῆ.

Αἱ ἐν Ἑλλάδι πολιτικαὶ μερίδες.— Δ' Ἐθνικὴ Συνέλευσις.

Αἱ φιλελληνικαὶ προσπάθειαι τῶν λαῶν καὶ τῶν κυβερνήσεων τῆς Εὐρώπης διήρσαν τοὺς Ἑλληνας εἰς 3 κόμματα, Ἀγγλικόν, Γαλλικόν καὶ Ρωσικόν, ἐρίζοντα μεταξὺ τῶν. Εὐτυχῶς συνεφιλώσαν αὐτοὺς οἱ τότε κατελθόντες εἰς Ἑλλάδα Ἀγγλοὶ Κόχραν καὶ Τζώρτζ. Συνῆλθε λοιπὸν ἡ Ἐθνικὴ Συνέλευσις, ἡ ὁποία ἐξέλεξε στρατηγὸν μὲν τὸν Τζώρτζ, ναύαρχον δὲ τὸν Κόχραν καὶ κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος τὸν Ἰωάν. Καποδίστριαν, κατόπιν δὲ ἐψήφισε νέον Σύνταγμα διὰ τὴν χώραν.

Ὁ Κόχραν καὶ ὁ Τζώρτζ εἰς Ἀττικὴν. Πανωλεθρία τῶν Ἑλλήνων. Ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κόχραν καὶ Τζώρτζ νέος στρατὸς ἐτοιμασθεὶς ἔρχεται εἰς Ἀττικὴν. Εἰς συνέντευξιν τῶν Ἀγγλων μετὰ τοῦ Καραϊσκάκη συνεφώνησαν εἰς τὸ νὰ ἐκδιώξουν τοὺς Τούρκους ἀπὸ τὰς μεταξὺ Κερασιτίου καὶ Φαλήρου ὀχυρὰς θέσεις. Τούτου γενομένου παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Καραϊσκάκη, ταχθέντος ὑπὲρ τοῦ βραδέως ἀποκλεισμοῦ, ἀπεφασίσθη κατὰ τὴν γνώμην τῶν Ἀγγλων ἄμεσος ἐπίθεσις διὰ τὴν 23ην Ἀπριλίου. Δυστυχῶς ἐν τινὶ ἀψιμαχίᾳ τὴν προηγουμένην ἐφονεύθη ὁ Καραϊσκάκης. Ἡ ἐπίθεσις ἀνεβλήθη διὰ τὴν 24, ἀλλ' ἐκλιπόντος τοῦ Καραϊσκάκη οἱ Ἕλληνες ὠδηγήθησαν ἄνευ σχεδίου εἰς τὴν μάχην καὶ ἐφονεύθησαν σχεδὸν ὅλοι. Μετὰ τὴν πανωλεθρίαν τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον διελύθη καὶ ἡ Ἀκρόπολις παρεδόθη. Ἡ ἐπανάστασις πλέον ἔπνεε τὰ λοιθία. Εὐτυχῶς ἔσωσεν αὐτὴν ἡ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων.

B. Ἡ ἐπέμβασις τῶν Δυνάμεων καὶ ἡ πολιτικὴ ἀποκατάστασις τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ πολιτικὴ τῶν Δυνάμεων μέχρι τοῦ 1827. Αἱ Εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις κατ' ἀρχὰς διετέθησαν δυσμενῶς πρὸς τὴν ἐπανάστασιν. Αὐτὴ ἡ Ρωσία πρὸς ἄρσιν τῶν ὑπονοιῶν ὅτι τὸ κίνημα ὑποθάλλεται ὑπ' αὐτῆς ἀπεκίρηνεν αὐτό. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ Πατριάρχου ὄμφος καὶ τὰς ἄλλας σφαγὰς ἡ Ρωσία ἐπρότεινεν εἰς τὰς δυνάμεις τὴν ἔνοπλον ἐπέμβασιν, ἀλλ' αἱ δυνάμεις περιορίσθησαν εἰς συστάσεις πρὸς τὴν Τουρκίαν, αἵτινες δὲν ἠμποδίσαν τὴν ἀναγκαστικὴν τοῦ Ρώσου πρεσβευτοῦ ἐκ Κων)πόλεως. Ἐν τούτοις ὁ Τσάρος δὲν ἐτόλμα τὸν πόλεμον ἄνευ συναίνεσεως τῶν συμμάχων του καὶ τὸ 1822 περιορίσε τὰς ἀξιώσεις του εἰς σεβασμὸν τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς καὶ περιουσίας των. Ἄλλ' ἡ καταστροφὴ τοῦ Δράμαλι, τὰ ναυτικὰ κατορθώματα τοῦ 1822 καὶ ἡ σφαγὴ τῆς Χίου ἐξήγειραν τὰς συμπαθείας τῆς Εὐρώπης. Ὁ δὲ νέος ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν Γεώργιος Κάνιγγ μετήλλαξε τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν. Τότε ἡ Ρωσία ἐπρότεινε τὴν ἴδρυσιν 3 Ἑλληνικῶν ἡγεμονιῶν ὑποτελῶν ἐκ τῶν ἐπαναστατησασῶν χωρῶν. Ἄλλ' ἡ Ἀγγλία δὲν ἐδέχθη, Τέλος προτάσει τῆς Ἀγγλίας συνήφθη τὸν Μάρτιον τοῦ 1826 ἐν Πετροῦπόλει μυστικὴ συμφωνία Ἀγγλίας καὶ Ρωσίας πρὸς ἴδρυσιν κράτους Ἑλληνικοῦ. Εἰς τὸ πρωτόκολλον τῆς Πετροῦπόλεως προσεχώρησε κατόπιν καὶ ἡ Γαλλία παρασυρθεῖσα ὑπὸ τοῦ φιλελληνισμοῦ καὶ ἔγινεν ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου τοῦ 1827, ἧς πρῶτος ὄρος ἦτο ἡ ἐπιβολὴ ἀνακωχῆς εἰς τοὺς διαμαχομένους, ἡ δὲ ἐκτέλεσις αὐτῆς ἀνετέθη εἰς τοὺς ἐν Μεσογείῳ ναυάρχους των.

Ἡ ἐν Ναυαρίῳ ναυμαχία. Ὁ τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος ἦτο συγκεντρωμένος εἰς τὸ Ναυαρίνον. Ἐκεῖ κατέπλευσεν ὁ Ἀγγλικὸς ὑπὸ τὸν Κοδριγκτῶνα καὶ ἐπέβαλεν εἰς τὸν Ἰμβραῖμ νὰ παύσῃ τὰς ἐχθροπραξίας. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Ἕλληνες πρὸς ἐπέκτασιν τῆς ἐπαναστάσεως ἔκαμνον ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν Δυτικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα, ὃ δὲ Ἀστιγξ μὲ τὴν Καρτεριάν καὶ 5 ἄλλα πλοῖα κατέστρεψαν 7 Τουρκικὰ πλοῖα εἰς τὸν λιμένα τῆς Ἀμφίσσης. Ὁ Ἰμβραῖμ ἐπροχώρησε νὰ πλεύσῃ πρὸς τιμωρίαν τοῦ Ἀστιγξ, ἀλλ' ἠμποδίσθη ὑπὸ τοῦ Κόδριγκτων καὶ ἐπιδίδεται εἰς ἐρήμωσιν τῆς Πελοποννήσου. Τότε ὁ Ἀγγλικὸς στόλος μὲ τοὺς καταπλεύσαντας Γαλλικὸν καὶ Ρωσικὸν εἰσέρχεται εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ναυα-

ρίνου πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἀνακωχῆς. Δοθείσης ἀφορμῆς ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου, οἱ τρεῖς σύμμαχοι στόλοι (27 πλοῖα) καταστρέφουν τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν (82 πλοῖα) ἐντὺς 2 ὥρῶν, (8 Ὀκτωβρίου 1827).

Ἀποτελέσματα τῆς ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχίας. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Ναυαρίνου οἱ πρόσβεις τῶν δυνάμεων ἐγκατέλιπον τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ Ρωσία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἀγγλογαλλικὸς στόλος ἐκύκλωσε τὴν Πελοπόννησον. Γαλλικὸς στρατὸς δ' ἀπεστάλη ὑπὸ τὸν Μαιζῶνα πρὸς ἐκδίωξιν ἐξ αὐτῆς τοῦ Ἰμβραΐμ.

Ἡ Καποδίστριας ἐν Ἑλλάδι. Ὁ Καποδίστριας μετὰ περιοδείαν εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς κατέπλευσε τὴν 6ην Ἰανουαρίου 1828 εἰς Ναύπλιον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Αἴγινα καὶ ἀνέλαβε τὴν κυβένησιν τῆς χώρας. Αὕτη εὐρίσκετο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, ἀλλ' ὁ Καποδίστριας δὲν ἀπηλπίσθη. Διὰ τῆς φιλοπατρίας του, τῶν ἐπιχαρίτων τρόπων του, τῆς ἐγκρατείας του καὶ τῆς ἐνεργητικότητός του ἐπεβλήθη εἰς ὄλους καὶ ἤρχισεν ἐργαζόμενος πρὸς καταρτισμὸν τοῦ κράτους. Δυστυχῶς ἐκ τῆς ἐλλείψεως προσόντων στρατιωτικῶν καὶ τοῦ δεσποτικοῦ χαρακτῆρός του ἐπροκάλεσε δυσανεκείας πολλάς. Ἐγκαθίδρυσε συγκεκαλυμμένην τυραννίδα συγκεντρῶσας εἰς ἑαυτὸν πᾶσαν ἐξουσίαν. Ἰδρυσεν ἐθνικὴν τράπεζαν ἐκδώσασαν χαρτονομίσματα, ἧτις ταχέως ἀπώλεσε τὴν πίστιν τῆς. Εἰς τὴν διοργάνωσιν τῶν στρατιωτικῶν προσείλκυσε μὲν τὸν Κολοκοτρῶνην, τὸν Νικήταν, τὸν Κανάρην καὶ ἄλλους, ἀλλὰ καὶ δυσηρέστησε τὸν Φαβιέρον καὶ ἄλλους, ὡς καὶ τοὺς πρόκρίτους τῆς Ὑδρας. Εἰς τὴν διοίκησιν δὲ διὰ τῆς συγκεντρώσεως ἐξησθένησε τὰς κοινότητας. Ἄλλ' εἰς τὸν τὸν λαὸν διὰ τῶν φιλανθρώπων μέτρων του (Πρόνοια Ναυπλίου, ἱερατικὴ, στρατιωτικὴ, ναυτικὴ, γεωργικαὶ σχολαί), ἔγινεν ἀγαπητός.

Ἀπαλλαγὴ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων. Ὁ Καποδίστριας ἤθελε νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ὄρια τῆς ἐπαναστατημένης Ἑλλάδος. Ἀλλὰ αἱ ἐκστρατεῖαι εἰς Κρήτην, Χίον καὶ Θεσσαλίαν ἀπέτυχον, ὁ δὲ Τζῶρτζ εἰς τὴν Δυτικὴν καὶ ὁ Ὑψηλάντης εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, δὲν ἐτόλμων νὰ προελάσουν ἐφ' ὅσον ὁ Ἰμβραΐμ ἦτο εἰς τὰ νῶτά των. Εὐτυχῶς ἡ συνθήκη τοῦ Κόδριγκτων μὲ τὸν Μεχτέτ καὶ ἡ ἀπόβασις τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Μαιζῶν ἠνάγκασαν τὸν Ἰμβραΐμ νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτήν. Τότε καὶ ὁ Τζῶρτζ ἐξεδίωξε τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς Δυτικῆς

καὶ ὁ Ὑψηλάντης ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ἀφ' οὗ συγῆψεν ἐν Πέτρᾳ τῆς Βοιωτίας τὴν τελευταίαν μάχην τῆς Ἐπαναστάσεως (12 Σεπτεμβρίου 1829). Εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων ἔμενε μόνον ἡ Ἀκρόπολις.

Ἀναγνώρισις τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος. Κατόπιν πολλῶν συνεννοήσεων αἱ Δυνάμεις διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου (10 Μαρτίου 1829) ἀπεφάσισαν νὰ κάμουν τὴν Ἑλλάδα ἡγεμονίαν ὑποτελῆ μὲ ὄρια τὸν Παγασητικὸν καὶ τὸν Ἀμβρακικόν. Ἡ Πύλη ἠττηθεῖσα ὑπὸ τῆς Ρωσίας ἐδέχθη τοῦτο διὰ τῆς συνθήκης τῆς Ἀδριανουπόλεως. Κατόπιν ὁμως τῆ ἑνεργείᾳ τῆς Ἀγγλίας ἀνεγνωρίσθη (3 Φεβρουαρίου 1830) ἡ Ἑλλὰς ἀνεξάρτητος, ἀλλὰ περιορίσθησαν τὰ σύνορά της εἰς τὸν Σπερχειὸν καὶ τὸν Ἀχελῷον. Ὁ ἐκλεχθεὶς ἡγεμὼν Λεοπόλδος κατ' ἀρχὰς ἐδέχθη τὸ προσφερόμεν εἰς αὐτὸν στέμμα.

Ἐσωτερικὴ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ Καποδιστριαίου Δολοφονία αὐτοῦ. Σύμφωνανα μὲ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ ὁ Καποδίστριας συνεκάλεσεν ἐθνικὴν συνέλευσιν εἰς τὸ Ἄργος (Ἰούλιος 1829). Αὕτη παρέσχεν εἰς αὐτὸν πλήρη ἐξουσίαν νὰ διαπραγματευθῆ μὲ τὰς δυνάμεις τὸ ζήτημα τῶν ὁρίων. Ἀλλὰ τότε ἤρχισε καὶ ἡ σφοδρὰ κατ' αὐτοῦ ἀντιπολιτευσις ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῶν πρέσβειων Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Αὕτη ἐπετάθη, ὅταν ὁ Λεοπόλδος διὰ τῶν ῥαδιοῦργιῶν τοῦ Καποδιστριαίου παρητήθη τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου. Κέντρα τῆς ἀντιπολιτεύσεως κατέστησαν ἡ Ὑδρα καὶ ἡ Μάνη, τῶν ὁποίων οἱ πρόκριτοι ἦσαν δυσῆρεστημένοι διὰ τὴν δεσποτικὴν συμπεριφορὰν τοῦ κυβερνήτου. Ὅτε δὲ εἰς τὴν Μάνην ἐξερράγη ἐπανάστασις, ὁ Πετρόμπεης ἐφυλακίσθη ὑπὸ τοῦ Καποδιστριαίου εἰς τὸ Ναύπλιον. Τότε ἀπανεστάτησε φανερὰ καὶ ἡ Ὑδρα, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχον συγκεντρωθῆ οἱ κορυφαῖοι τῆς ἀντιπολιτεύσεως. Ὁ δὲ Μιαοῦλης διὰ νὰ προλάβῃ ἐπιθεῖν κατὰ τῆς Ὑδρας, ἔκαυσε τὸν Ἑλληνικὸν στόλον εἰς τὸν Πόρον. Τέλος εἰς τὴν περιπλοκὴν τοῦ Καποδιστριαίου ἔθηκε τέρμα ἡ δολοφονία αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Κ. καὶ Γ. Μαυρομιχάλη (27 Σεπτεμβρίου 1831) ἐκδικουμένων καὶ τὴν οἰκογενειακὴν ὕβριν καὶ τὸν τύραννον τῆς πατρίδος.

Ἰδρυσις τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου. Μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καποδιστριαίου ἤρχισε πάλιν ἐν Ἑλλάδι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος (Καποδιστριακοί, Αὐγουστίνος καὶ Κολοκοτρώνης ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν Ρώσων ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου Συνταγματικοί, Κωλέτης μὲ Στερεοελλαδίτας καὶ Ὑδραῖοι). Εὐτυχῶς ἡ συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου ἐπεκτείνασα τὰ ὄρια τοῦ βασιλείου εἰς τὸν Παγασητικὸν καὶ

Ἀμβρακικὸν ἐξέλεξε βασιλέα τῆς Ἑλλάδος τὸν 17ετῆ υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου Ὁθωνα. Ἡ κάθοδος αὐτοῦ εἰς Ἑλλάδα (25 Ἰανουαρίου 1833) ἔπαυσε τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. (Οἱ συνταγματικοὶ ἐπελθόντες ὑπὸ τὸν Κωλέτην εἶχον θριαμβεύσει καὶ ὁ Αὐγουστῖνος εἶχε φύγει). Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὑπεδέχθη τὸν Ὁθωνα ὡς σωτῆρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Ἡ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 19^{ον} ΑΙΩΝΑ

Κυριώτεραι χρονολογίαι.

Ἰουλιανὴ ἐπανάστασις ἐν Γαλλίᾳ 1830. Ἀνεξαρτησία Βελγίου 1830.— Φεβρουαρινὴ ἐπανάστασις 1848.—Λουδοβίνος Ναπολέον αὐτοκράτωρ 1852.—Κριμαϊκὸς 1854 - 1856. Ἐνωσις τῆς Ἰταλίας 1859.—Αὐстро-πρωσικὸς πόλεμος 1866.—Ἰδρυσις βορειογερμανικῆς ὀμοσπονδίας 1867.—Γαλλογερμανικὸς πόλεμος καὶ ἀναστάσις Γερμ. αὐτοκρατορίας 1870. — Γ' Γαλλικὴ Δημοκρατία 1870.

1. Τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν ἐθνικοτήτων.

Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος εἶναι ἡ ἐπικράτησις τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ἐθνικοτήτων.

Τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα. Μετὰ τὸ 1815 ἔγινεν ἐν Εὐρώπῃ ἡ παλινόρθωσις τῆς ἀπολύτου μοναρχίας. Ἐκτοτε ὁμως εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης ἐσχηματίσθησαν δύο κόμματα οἱ ἀπολυταρχικοὶ καὶ οἱ συνταγματικοὶ ἢ φιλελεύθεροι. Οἱ ἀπολυταρχικοὶ ἐφρόνουν, ὅτι ἡ κυριαρχία ἀνήκειν εἰς τὸν ἡγεμόνα, οἱ φιλελεύθεροι ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν λαὸν καὶ ἐπεζήτουν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ὀμιλεῖν, τοῦ γράφειν, τοῦ συνέρχεσθαι. Εἰς τὸ πρῶτον ἀνήκον οἱ εὐγενεῖς, οἱ ὑπάλληλοι, ὁ κληρὸς καὶ οἱ ἀγρόται. Εἰς τὸ δεῦτερον οἱ ἄστοί, οἱ ἐργάται καὶ οἱ ἐπιστήμονες. Οἱ μοναρχικοὶ πιέζουν τοὺς φιλελευθέρους, οἵτινες ἀμύνονται διὰ μυστικῶν ἐταιρειῶν, συνωμοσιῶν καὶ ἐπαναστάσεων.

Ἡ ἀρχὴ τῶν ἐθνικοτήτων. Καὶ αὕτη προῆλθεν ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς κυριαρχίας τοῦ ἔθνους, κατ' αὐτὴν δὲ πᾶν ἔθνος (βάσις θέλησις αὐτοῦ, ὄχι καταγωγῆ) ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀποτελῆ κράτος, δὲν ἐπιτρέπεται δὲ ἔθνος τι οὔτε νὰ ὑπάγεται ὑπὸ ἄλλο (ὡς ἐν Τουρκίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ) οὔτε νὰ εἶναι διαμελισμένον (ὡς ἡ Γερμανία καὶ Ἰταλία). Ἐσχηματίσθησαν λοιπὸν τὰ λεγόμενα ἐθνικὰ κόμματα. Ταῦτα συννωθέντα μὲ τοὺς φιλελευθέρους ἤρχισαν τὰς ἐπαναστάσεις, διὰ τῶν ὁποίων ἐπὶ τέλους σχεδὸν πανταχοῦ ἐπεκράτησαν.

Περὶ τὰ δύο ταῦτα χαρακτηριστικὰ στρέφεται ἡ ἱστορία τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα.

2. Τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα ἐν Ἀγγλίᾳ.

Τοῦτο ἦτο ἐνταῦθα ἐγκατεστημένον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 18ου αἰῶνος, ἀλλ' ὄχι γραπτῶς, ἀλλὰ διὰ τῆς ἔξεως. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1760 οἱ ἐπικρατήσαντες Τόρνες ἄφινον τὸν βασιλέα νὰ διευθύνῃ τὴν πολιτικὴν. Ἀπὸ τοῦ 1815 ὅμως οἱ ἐπικρατήσαντες Οὐίγιοι ἀνύψωσαν τὸ κοινοβούλιον καὶ τέλος ἀπὸ τοῦ 1837 ἐπανῆλθεν ὁ κοινοβουλευτισμός. Κατὰ τοῦτο οἱ ὑπουργοὶ πρέπει νὰ ἔχουν τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων, ἐπομένως τὴν κυβέρνησιν ἔχουν οἱ ἔχοντες τὴν πλειοψηφίαν ἐν αὐτῇ. Μόλις χάσουν αὐτήν, ὑποχρεοῦνται νὰ παραιτηθοῦν.

3. Τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα ἐν Γαλλίᾳ.

Αἱ ἐπαναστάσεις τοῦ 1830 καὶ 1848.

Τὸ σύνταγμα τοῦ 1814. Μετὰ τὸ 1814 ὁ κοινωνικὸς καὶ διοικητικὸς ὀργανισμὸς τῆς ἐπαναστάσεως παρέμεινε, διότι εἶχε ζυμωθῆ πλεόν μὲ τὸν γαλλικὸν βίον. Ὁ κυβερνητικὸς ὅμως ὀργανισμὸς μόλις διεμορφώθη μέχρι τοῦ 1875. Ὁ Λουβόβικος ΙΗ' μὴ θέλων νὰ δεχθῆ ὅτι τὸν θρόνον κατέχει θελήσει τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ κληρονομικῶ δικαίωματι καὶ ἐλέφ Θεοῦ, δὲν ἐδέχθη τὸ ὑπὸ τῆς Γερουσίας καταρισθὲν σύνταγμα, ἀλλὰ παρεχώρησεν αὐτὸς τοιοῦτο, τὸν χάρτην. Κατὰ τοῦτον ὑπῆρχον μὲν δύο βουλαί, τῶν δημοτίμων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων, ἀλλ' οἱ ὑπουργοὶ ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀσχέτως πρὸς τὴν πλειοψηφίαν καὶ ἐκλογεῖς ἦσαν οἱ πληρώνοντες ἀμέσους φόρους ὑπὲρ τὰ 300 φρ. Τότε ἐν Γαλλίᾳ ἐσχηματίσθησαν τρία κόμματα: οἱ ὑπερβασιλικοί, οἱ φιλελευθέροι καὶ οἱ σύνταγματικοί.

Ἡ ὀλη ἡ βασιλεία τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ' καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Καρόλου Ι' εἶναι πλήρης τῶν ἀγῶνων ὑπερβασιλικῶν καὶ φιλελευθέρων. Ἐπὶ τέλους ὁ λαὸς ἐξεγερθεὶς τὸ 1830 ἠνάγκασε τὸν Κάρολον νὰ παραιτηθῆ καὶ νὰ φύγῃ. (Ἐπὶ Καρόλου ἔγινε ἡ προσάρτησις τῆς Ἀλγερίας καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Μαιζὼν εἰς Πελοπόννησον).

Τὸ σύνταγμα τοῦ 1830 Βασιλεὺς ἐξελέχθη ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος δούξ τῆς Αὐρηλίας ὡς ὑποκρινόμενος δημοκρατικὰ φρονήματα. Διὰ τοῦ νέου δὲ συντάγματος ἀνεγνωρίζετο ἡ κυριαρχία τοῦ λαοῦ καὶ ἠϋξάνοντο τὰ δικαιώματα τοῦ κοινοβουλίου. Ἐκλέκτορες ὅμως ἦσαν οἱ πληρώνοντες φόρους ὑπὲρ τὰ 200 φράγκα. Ἀλλὰ καὶ οὗτος διὰ δολίων μέσων κατορθῶνων νὰ ἔχη τὴν πλειοψηφίαν τῆς βουλῆς, ἐκυβέρινα ὅπως ἤθελεν.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀντιπολίτευσις ἐξήγειρε τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν τὸν Φεβρουάριον 1848. Εἰς αὐτὴν συνετέλεσαν οἱ ἐργάται τῶν Παρισίων, οἵτινες λόγῳ τῶν ἐφευρέσεων δὲν εἶχον ἐργασίας καὶ ἠσπάσθησαν τὰς σοσιαλιστικὰς ἰδέας (Louis Blanc). Ὁ Λουδοβίκος παρητήθη καὶ ἔφυγε, ἀνεκηρύχθη ἡ δημοκρατία καὶ ἐγκατεστάθη ἡ καθολικὴ ψηφοφορία.

Ἡ δευτέρα δημοκρατία. Συντακτικὴ συνέλευσις συνελοῦσα τὴν 4 Μαΐου κατήρτισε τὸ νέον σύνταγμα. Κατὰ τοῦτο τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἔχει μία βουλὴ ἐκλεγομένη διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας, τὴν ἐκτελεστικὴν εἰς πρόεδρος ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλεγόμενος διὰ 4 ἔτη, ὑπεύθυνος ἐνώπιον τῆς βουλῆς, διορίζων καὶ παύων τοὺς ὑπουργούς. Πρόεδρος ἐξελέχθη ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων Βοναπάρτης.

Ἡ δευτέρα αὐτοκρατορία. Ὁ Λουδοβίκος Ναπολέων ἐκ διαφωνίας μετὰ τῆς βουλῆς μετερρῦθμισε τὸ πολίτευμα καὶ γενόμενος πρόεδρος ἐπὶ 10ετίαν συνεχέντρωσεν ὅλην τὴν ἐξουσίαν. Τέλος δὲ προκαλέσας ψήφισμα ἐκ μέρους τῶν ἐπαρχιῶν ἀνεκηρύχθη αὐτοκράτωρ ὡς Ναπολέων Γ' (1852).

4. Τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα ἐν ταῖς Κάτω Χώραις καὶ τῇ Ἰβηρικῇ χερσονήσῳ.

Εἰς τὸ βασίλειον τῶν Κάτω Χωρῶν (Βέλγιον καὶ Ὁλλανδία) ἐγκατεστάθη σύνταγμα μὲ ὑπουργεῖον ἀνεύθυνον πρὸς τῆς βουλῆς. Τὸ 1830 ὅμως τὸ Βέλγιον ἐξεγερθὲν ἀπετέλεσεν ἴδιον βασίλειον συνταγματικὸν μὲ ὑπουργεῖον ὑπεύθυνον πρὸς τῆς βουλῆς.

Ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Πορτογαλίᾳ τῷ 1814 εἶχε ἐγκατασταθῆ ἡ ἀπόλυτος μοναρχία. Ἄλλ' ἐξέγερσις τῶν φιλελευθέρων τὸ 1820 ἐπέτυχε τὴν ἐγκαθίδρυσιν συντάγματος. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα καὶ πάλιν ἐπεκράτησαν οἱ ἀπολυταρχικοὶ, μέχρις οὗ τὸ 1834 εἰσῆχθη ὀριστικῶς τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας, ἀλλὰ μὲ ὑπουργοὺς ὄχι ὑπευθύνους, πρὸ τῆς βουλῆς.

Β. Ἡ Ἰταλικὴ ἐνότης.

Ἡ Ἰταλία μέχρι τοῦ 1848. Ἡ Ἰταλία ἦτο διαμελισμένη εἰς 7 κράτη, τὸ βασιλεῖον τῆς Σαρδηνίας, τὸ Λομβαρδοβενετικόν, τὰ δουκάτα Πάρμης, Μοδένης, Τοσκάνης, τὸ κράτος τοῦ Πάπα καὶ τὸ βασιλεῖον τῆς Νεαπόλεως. Εἰς ὅλα ἐπεκράτει ὁ ἀπολυταρχισμὸς. Ἡ Αὐστρία δὲ ἦτο κυρία τοῦ Λομβαρδοβενετικοῦ βασιλείου καὶ 3 δουκῶν καὶ εἶχεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς τὸν Πάπαν καὶ τὸν βασιλέα τῆς Νεαπόλεως. Φοβερὰ δὲ ληστεία ἐπεκράτει εἰς αὐτήν. Τὸ 1820 εἰς τὴν Νεάπολιν καὶ τὴν Σαρδηνίαν καὶ τὸ 1831 εἰς τὰ λοιπὰ κράτη ἔγιναν ἐξεγέρσεις τῶν φιλελευθέρων, ἀλλὰ κατεστάλησαν ὑπὸ τῆς Αὐστρίας.

Ἡ ἐξέγερσις τοῦ 1848. Μετὰ τὴν καταστολὴν τῶν φιλελευθέρων κινημάτων παρουσιάζονται δύο τάσεις, ἡ μία ὑπὸ τὸν Mazzini θέλει νὰ ἐνώσῃ ὅλην τὴν Ἰταλίαν εἰς μίαν δημοκρατίαν, ἡ ἄλλη θέλει τὴν ὁμοσπονδιακὴν ἔνωσιν ὅλων τῶν κρατῶν γινομένων συνταγματικῶν, καὶ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Αὐστριακῶν. Εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην προσεχώρησαν οἱ βασιλεῖς Σαρδηνίας καὶ Νεαπόλεως, ὁ δούξ τῆς Τοσκάνης καὶ ὁ Πάπας καὶ ἐκηρύχθη ὁ ἐθνικὸς τῆς Ἰταλίας πόλεμος τὸ 1848, ἐνῶ ἡ Αὐστρία ἦτο ἀπησχολημένη εἰς ἐξεγέρσεις τῶν ὑπ' αὐτὴν λαῶν. Ἄλλ' ὁ πόλεμος ἀπέτυχεν ἐκ τῆς ἀντιδράσεως τῶν δημοκρατικῶν. Παντοῦ ἐπανῆλθεν ὁ ἀπολυταρχισμὸς πλὴν τῆς Σαρδηνίας.

Ἡ ἐπίτευξις τῆς ἐνώσεως τῆς Ἰταλίας. Αὕτη ἔγινε διὰ τοῦ Καβούρ, πρωθυπουργοῦ τῆς Σαρδηνίας, ὅστις κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸν Ναπολέοντα νὰ βοηθήσῃ τὴν Ἰταλικὴν ὑπόθεσιν διὰ πολέμου, λαμβάνων ὡς ἀντάλλαγμα τὴν Σαβοΐαν καὶ τὴν Νίκαιαν. Τὸ 1859 ὁ Ναπολέων κηρύξας τὸν πόλεμον ἐξεδίωξε τοὺς Αὐστριακοὺς ἐκ τῆς Λομβαρδίας καὶ προσήρτησεν αὐτήν καὶ τὴν Σαρδηνίαν. Συγχρόνως ἐνέκρινε τὴν προσάρτησιν Τοσκάνης, Πάρμης καὶ Μοδένης εἰς τὴν Σαρδηνίαν κατόπιν δημοψηφίσματος τῶν κατοίκων. Συγχρόνως ὁ

Γαριβάλδης κατακτᾷ τὸ βασίλειον τῆς Σικελίας καὶ ἐπέρχεται κατὰ τοῦ Πάπα. Ἐκ τούτου ἐπωφεληθεὶς ὁ Σαρδηνικὸς στρατὸς καταλαμβάνει τὰς ἐπαρχίας τοῦ παπικοῦ κράτους πλὴν τῆς Ρώμης. Ὅλαι δὲ αἱ χώραι αὗται κατόπιν δημοψηφίσματος προσαρτῶνται εἰς τὴν Σαρδηνίαν. Τὸ 1861 ἀνοίγει εἰς Τουρῖνον τὸ πρῶτον Ἰταλικὸν κοινοβούλιον καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Σαρδηνίας Βίκτωρ Ἐμμανουήλ ἀνακηρύττεται βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας. Πρὸς πλήρη ἔνωσιν τῆς Ἰταλίας ἔμενεν ἡ Ἐνετία καὶ ἡ Ρώμη. Ἡ Ἐνετία προσηρτήθη κατόπιν τοῦ Αὐστροπρωσικοῦ πολέμου τὸ 1866. Ἡ Ρώμη κατὰ τὸν Γαλλογερμανικὸν πόλεμον.

6. Ἡ Γερμανικὴ ἐνότης.

Ἡ Γερμανία μέχρι τοῦ 1860. Ἐν Γερμανίᾳ μετὰ τὸ 1814 διετηρήθη ὁ ἀπολυταρχισμὸς εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ Πρωσίαν. Εἰς τὰ ἄλλα κράτη ἔγιναν παραχωρήσεις ἢ συντάγματα, ἀλλὰ μόνον φαινομενικά. Οἱ λαοὶ λοιπὸν ἦσαν δυσηρεστημένοι καὶ πανταχοῦ ἐσηματίσθησαν φιλελεύθερα κόμματα. Παρὰ τὴν κίνησιν τῶν φιλελευθέρων ἐσηματίσθη καὶ ἄλλη, ἡ ἐνωτικὴ, διότι ἡ ὑπάρχουσα διὰ τῆς συνελύσεως τῆς Φραγκφοῦρτης ἔνωσις ἦτο πολὺ χαλαρά. Ἡ ἰδέα τῆς ἐνότητος ἐνισχύθη διὰ τῆς τελωνειακῆς ἐνώσεως τῆς γενομένης τὸ 1814. Ὅτε δὲ ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις τὸ 1848 προεκάλεσε φιλελευθέρους ἐξεγέρσεις καὶ οἱ ἡγεμόνες παρεχώρησαν συντάγματα, οἱ ἐνωτικοὶ κατώρθωσαν νὰ συγκληθῇ ἐν Φραγκφοῦρτῃ συνταγματικὴ συνέλευσις ἐξ ἀντιπροσώπων ὅλης τῆς Γερμανίας. Αὕτη συνέταξε σύνταγμα, δι' οὗ ὅλα τὰ γερμανικὰ κράτη συνηνοῦντο εἰς μίαν Αὐτοκρατορίαν μὲ νομοθετικὴν συνέλευσιν ἐκλεγομένην διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας καὶ μὲ ἓνα κληρονομικὸν Αὐτοκράτορα. Τοιοῦτος δὲ ἐξελέχθη ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ'. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον τῆς Αὐτοκρατορίας ἐναυάγησεν ἔνεκα τῆς ἀντιδράσεως τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐν γένει. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας ἐπεχείρησε νὰ ἰδρύσῃ ὁμοσπονδίαν τῶν βορείων κρατῶν, ἀλλ' ἀπειληθεὶς διὰ πολέμου ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας ὑπεχώρησε καὶ ἀποκατεστάθη ἡ παλαιὰ ὁμοσπονδία. Τὸ ζήτημα θὰ ἔκανονίζετο μόνον κατόπιν τῆς ἐπικειμένης συγκρούσεως Αὐστρίας καὶ Πρωσίας. Ἐκ τούτων ἡ πρώτη φαινομενικῶς ἦτο ἰσχυροτέρα, πραγματικῶς ὅμως ἦτο ἡ Πρωσία, λόγῳ

τῆς τελείας ὀργανώσεώς της, τῆς διοικητικῆς, οἰκονομικῆς καὶ στρατιωτικῆς.

Πόλεμος Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας. Τὰς δεούσας παρασκευὰς εἶχε κάμει ἐν Πρωσσίᾳ ὁ Βίσμαρκ. Ἐνίσχυσε τὸν πρωσσικὸν στρατὸν καὶ ἐξησφάλισε τὴν συμμαχίαν καὶ οὐδετερότητα τῶν Εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων. Ἀφορμὴν δὲ ἔδωκεν ἢ κατάληψις τοῦ Σλέσβιγ καὶ Ὀλστὰϊν ὑπὸ τῆς Πρωσσίας, τὰ ὁποῖα ἀπὸ κοινοῦ Αὐστρία καὶ Πρωσσία εἶχον ἀφαιρέσει ἀπὸ τῆς Δανίας. Τὰ γερμανικὰ κράτη ὅλα σχεδὸν ἐτάχθησαν μετὰ τὴν Αὐστρίαν. Ἄλλ' ὁ πόλεμος ἐκρίθη διὰ τῆς μάχης τῆς Σαδόβας (1866) ὑπὲρ τῆς Πρωσσίας. Ἡ Αὐστρία διὰ τῆς εἰρήνης τῆς Πράγας παρητήθη τῆς ὁμοσπονδίας. Ἡ δὲ Πρωσσία προσήρτησε τὸ Σλέσβιγ καὶ Ὀλστὰϊν καὶ προσέτι τὸ Ἀννόβερον, τὴν Ἔσσην καὶ τὴν Φραγκφούρτην. Ἡ Ἰταλία ἔλαβε τὴν Ἑνετίαν. Ἀποτέλεσμα ὅμως τοῦ πολέμου τούτου ὑπῆρξεν ὅτι α') ὁ Αὐτοκράτωρ ἀνεγνώρισε τὴν Οὐγγαρίαν ἰδιαίτερον συνταγματικὸν βασιλείον καὶ παρεχώρησε σύνταγμα εἰς τὴν Αὐστρίαν. β') Ἡ Πρωσσία ὠργάνωσε τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν βορείων γερμανικῶν κρατῶν. Κατὰ τὸ σύνταγμα αὐτῆς ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἐδίεδετο κληρονομικῶς εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πρωσσίας, ἡ δὲ νομοθετικὴ εἰς δύο συνελεύσεις, τὸ ὁμοσπονδιακὸν συμβούλιον ἐξ ἀντιπροσώπων τῆς κυβερνήσεως καὶ τὸ Reichstag ἐξ ἀντιπροσώπων ἐκλεγομένων ὑφ' ὅλων τῶν λαῶν. Ἐκαστὸν κράτος αὐτοδιοικεῖται. Κοινὰ ἔχουν τὸν στρατὸν καὶ στόλον, τὰς διεθνεῖς σχέσεις καὶ τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας.

Ὁ Γαλλογερμανικὸς πόλεμος. Ἡ κοινὴ γνώμη ἐν Γαλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἦσαν ὑπὲρ τοῦ πολέμου, οἱ ἡγεμόνες ὅμως κατ' αὐτοῦ. Προεκλήθη δὲ ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ πρίγκηπος Λεοπόλδου ἐξαδέλφου τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσσίας ὡς βασιλέως τῆς Ἰσπανίας. Ὁ πόλεμος ἐκηρύχθη τὴν 19ην Ἰουλίου 1870. Ἡ Αὐστρία δὲν ἦτο ἔτοιμος πρὸς συμμετοχὴν. Ἡ Ἰταλία ἐζήτησε τὴν Ρώμην, ὅπερ ὁ Ναπολέων δὲν ἐδέχθη. Ἡ ἄλλη Εὐρώπη ἔμεινε οὐδετέρα. Ἄλλ' αἱ δυνάμεις τῶν ἀντιπάλων ἦσαν ἄνισοι. Καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν ὁ γερμανικὸς στρατὸς ὑπερεῖχε (500 χιλ. ἀπέναντι 210) καὶ ὡς πρὸς τὸν ὅπλισμὸν (κανόνια Krupp) καὶ τὴν ἐπιμελητείαν. Οἱ Γερμανοὶ ἐνίκησαν ἀλλεπαλλήλως τοὺς Γάλλους (παράδοσις Ναπολέοντος εἰς Σεδάν) καὶ ἔπειτα προήλασαν εἰς Παρισίους καὶ ἐπολιορκήσαν αὐτούς. Ἐνταῦθα τότε ἡ αὐτοκρατορία κατελύθη καὶ ἐγκατεστάθη προσωρινὴ κυβέρνησις. Αἱ ἀπόπειραι τοῦ Γαμβέτα νὰ κτυπήσῃ τοὺς Γερμανοὺς διὰ γενικῆς στρατολογίας ἀπέτυχον. Ἐπομένως οἱ

Γάλλοι υπέγραψαν προκαταρκτικὴν εἰρήνην (Thiers) γενομένην ὀριστικὴν ἐν Φραγκφούρτῃ. Ἡ Γαλλία παρεχώρησε τὴν Ἀλσατίαν καὶ μέρος τῆς Λωρραίνης καὶ ἐπλήρωσεν ἀποζημίωσιν 5 δισεκατομμύρια.

Ἀνασύστασις τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πολιορκίας τῶν Παρισίων συνεπληρώθη ἡ ἐνότις τῆς Γερμανίας. Τὰ νότια γερμανικὰ κράτη εἰσῆλθον εἰς τὴν ὁμοσπονδίαν τῶν βορείων καὶ ἀπετέλεσαν τὴν Γερμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, ἡ δὲ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας ἀνυποχρεώθη ἐν Βερσαλλίαις Γερμανὸς Αὐτοκράτωρ (1874).

Ἡ τρίτη Γαλλικὴ Δημοκρατία. Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐγκατέστησε τὴν Δημοκρατίαν μὲ συνταγματικὴν μορφήν. Ἀντὶ δηλ. βασιλέως ἔχει πρόεδρον δημοκρατίας ἐκλεγόμενον ἀνὰ 7 ἔτη ὑπὸ τῆς βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας. Τὸ ὑπουργεῖον εἶναι ὑπεύθυνον ἐνώπιον τῆς βουλῆς ἐκλεγομένης διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας.

7. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ κοινοβουλευτικοῦ συστήματος ἐν Ἐυρώπῃ καὶ αἱ διάφοροι μορφαὶ αὐτοῦ.

Τὸ 1815 εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Ἐυρώπῃ ἐπεκράτει τὸ ἀπολυταρχικὸν σύστημα. Ἐκτοτε κατὰ μικρὸν ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὸ κοινοβουλευτικόν. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848 ἐκλόνησεν ὅλας τὰς ἀπολυταρχικὰς χώρας πλὴν τῆς Ρωσίας καὶ συνεπεῖα ἐξεγέρσεων οἱ ἡγεμόνες ὑπεσχέθησαν συντάγματα, ἀλλ' οἱ πλείστοι τὰ ἀπέσυραν. Ἀπὸ τοῦ 1860 ὅμως τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα κάμνει πάλιν ταχείας προόδους καὶ ἐκτείνεται εἰς ὅλας τὰς χώρας.

Κατὰ τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα ὁ βασιλεὺς (ἢ πρόεδρος δημοκρατίας) διορίζει τὴν κυβέρνησιν, ἀλλ' εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἀναθέτῃ αὐτὴν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀντιπροσώπων πλειοψηφίας, ἐνώπιον τῆς ὁποίας εἶναι καὶ ὑπεύθυνος, διότι κυρίαρχος εἶναι ὁ λαός. Μόνον εἰς τὴν Γερμανικὴν Αὐτοκρατορίαν κυρίαρχος εἶναι ὁ αὐτοκράτωρ, ἀλλὰ μετὰ τὸν πανευρωπαϊκὸν πόλεμον καὶ ἐντεῦθεν, ἀνακηρυχθεῖσης Δημοκρατίας, ἡ κυριαρχία περιῆλθεν εἰς τὸ Reichstag. Μετὰ τὸν πανευρωπαϊκὸν πόλεμον ἐπεσεν ἡ ἀπολυταρχία καὶ ἐν Ρωσίᾳ ὅπου ἐγκατεστάθη κυβέρνησις ἐργατικῆ. Εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἔχει ὁ πρόεδρος ἐκλεγόμενος ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ διαλύσῃ τὴν βουλὴν. Ἐνεφανίσθη καὶ ἄλλη μορφή κοινοβουλευτικοῦ συστήματος,

ἢ ἀπ' εὐθείας διὰ τοῦ λαοῦ κυβέρνησις διὰ δημοψηφισμάτων, καὶ ἐφηρομόσθη ἐν Ἑλβετία. Ἐνταῦθα ἐφηρομόσθη καὶ τὸ σύστημα τῆς ἀντιπροσωπεύσεως τῆς μειονοψηφίας.

8. Ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐπέκτασις.

Αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Αὗται κατὰ τὸ ἀ' ἡμῖς τοῦ 19ου αἰῶνος ἐξετάθησαν ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέχρι τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν ἠῤῥήθη εἰς 24 ἑκατομμύρια μεταναστῶν ἐξ Εὐρώπης. Τὸ 1861-1865 ἐξερράγη ἐμφύλιος πόλεμος ἐκ τῆς καταργήσεως τῆς δουλείας. Ἄλλ' ἔκτοτε κατέστη μία τῶν μεγαλυτέρων δυνάμεων τοῦ κόσμου.

Αἱ Ἰσπανικαὶ ἀποικίαι τῆς Ἀμερικῆς. Αὗται ἐκυβερνῶντο ὡς κατακτηθεῖσαι χῶραι. Ἀλλὰ μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἰσπανίας ὑπὸ τῶν Γάλλων (1808) οἱ κρεολοὶ ἐξήτησαν συνέλευσιν ἀντιπροσώπων καὶ ἴσα μὲ τοὺς Ἰσπανοὺς δικαιώματα. Ἐξηγέρθησαν καὶ ὠργάνωσαν δημοκρατίας, ἀλλ' ὑπετάχθησαν. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1820 ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἠνάγκασαν τὸν βασιλέα τῆς Ἰσπανίας νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν των (πλὴν τῆς Κούβας). Τοῦτο ἐπετεύχθη ἐπεμβάσει τῆς Ἀγγλίας καὶ Β. Ἀμερικῆς (δόγμα Μονρόε). Οὕτως ἐσηματίσθησαν διάφορα κράτη ἀνεξάρτητα. Κατ' ἀρχὰς ἐξήτησαν νὰ ἐνωθοῦν εἰς ὁμοσπονδίαν καὶ διῆλθον περίοδον ἐμφυλίων πολέμων. Ἐπὶ τέλους ἀπὸ τοῦ 1870 ὅλα ὠργανώθησαν μὲ δύο βουλὰς καὶ πρόεδρον, κατηργήθη ἡ δουλεία καὶ ἐπετράπη ἐλευθερία θρησκείας.

Ἡ Βραζιλία. Αὕτη ἀνῆκεν εἰς τὴν Πορτογαλίαν καὶ ἐνταῦθα κατέφυγεν ἡ βασιλικὴ οἰκογένεια αὐτῆς ἐκδιωχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος. Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ὅμως τοῦ Βασιλέως εἰς Πορτογαλίαν, ἐν Βραζιλίᾳ ἐγένινεν ἐπανάστασις καὶ ἀνεκρούχθη ἀνεξάρτητος μὲ σύνταγμα καὶ μὲ αὐτοκράτορα τὸν ἀντιβασιλέα Πέτρον, τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Πορτογαλλίας. Τέλος τὸ 1889 ἀνετράπη ἡ αὐτοκρατορία καὶ ἀνεκρούχθη ἡ δημοκρατία.

Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 18ου αἰῶνος τοῦτο περιελάμβανε τὸν Καναδᾶν, νήσους τινὰς τῶν Ἀντιλλῶν, εἰς τὴν Ἰνδικὴν τὴν Βεγγάλην καὶ μέρος τῆς ἀκτῆς τοῦ Δεκαν, εἰς τὴν Ὠκεανίαν μέρος τῆς ἀκτῆς τῆς ἀνατολικῆς Αὐστραλίας. Ἀπὸ τοῦ 1792—1815 κατέκτησεν εἰς τὴν νότιον Ἀμερικὴν μέρος τῆς Γουϊάνας, εἰς τὰς Ἀντίλλας τὴν Tobago καὶ Trinité, εἰς Ἀφρικὴν τὸ Cap, εἰς τὸν Ἰνδικὸν τὰς νήσους Μαυρίκιον καὶ Κεϋλάνην, εἰς τὴν

Μεσόγειον τὴν Μάλταν καὶ τέλος νέας χώρας εἰς τὴν Ἰνδικήν. Μετὰ τὸ 1815 τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Ἀγγλίας ἀνεπτύχθη ἢ διὰ κατακτήσεως ἢ δι' εἰρηλικῆς ἐπεκτάσεως. Διὰ κατακτήσεως ἡ Ἀγγλία ἀπέκτησεν ἐν Ἀσίᾳ τὴν Ἰνδικὴν κατακτηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἀγγλικῆς Ἐταιρείας δι' ἀναμείξεως εἰς τὰς ἔθιδας τῶν ἐγγχωρίων. Μετὰ τὴν ἐπανόστασιν ὁμως τῶν Ἰνδιῶν τοῦ 1857 ἡ ἔταιρεία κατηργήθη καὶ ἡ Ἰνδικὴ ἔγινε ἀποικία τοῦ Στέμματος καὶ ἀνεκηρύχθη αὐτοκρατορία. Ἐκτοτε οἱ Ἀγγλοὶ κατέλαβον τὸ Ἀφγανιστάν, τὸ Βελουχιστάν καὶ τὴν Βιρμανίαν. Ἐν Ἀφρικῇ ἡ Ἀγγλία κατέκτησε τὴν Αἴγυπτον κατόπιν στάσεως ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (1882), καθ' ἣν ἐφονεύθησαν πολλοὶ Εὐρωπαῖοι, τὸ Αἰγυπτιακὸν Σουδάν, τὸ Νατάλ, τὴν Ὁράγγην καὶ τὸ Τράνσβααλ. Ἐν Ὠκεανίᾳ τέλος κατέκτησε τὴν Νέαν Ζηλανδίαν. Δι' εἰρηλικῆς δὲ ἐπεκτάσεως ἡ Ἀγγλία ἐγκατεστάθη εἰς τὰς Β. τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν χώρας καὶ ἐδημιούργησε τὴν Καναδικὴν δημοσπονδίαν (1867—1871). Καὶ ἐν Ὠκεανίᾳ ἴδρυσε ἀποικίας καὶ ἐσχημάτισε τὴν Αὐστραλιανὴν δημοσπονδίαν.

Εἰς ὅλας τὰς ἀποικίας τῆς ἡ Ἀγγλία ἔχει ἀφήσει διοικητικὴν αὐτονομίαν. Πρὸς ἐξασφάλισιν δὲ αὐτῶν κατέχει ἐπίκαιρα σημεῖα (Γιβραλτάρ, Μάλταν, Σιγγαπόρην, Μαλάκαν, Ἀδεν). Ἐν γένει ἡ Ἀγγλία εἶναι κράτος ἐκτάσεως 30 ἑκατομ. τετραγωνικῶν χιλιομέτρων ($\frac{1}{5}$ τῆς γῆς) μὲ κατοίκους πλέον τῶν 370 ἑκατομ. ($\frac{1}{4}$ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς).

Τὸ ἀποικιακὸν κράτος τῆς Γαλλίας. Ἡ Γαλλία κατὰ τὴν Γαλλ. ἐπανάστασιν εἶχε χάσει ὅλας σχεδὸν τὰς ἀποικίας τῆς. Σήμερον τὸ ἀποικιακὸν κράτος αὐτῆς περιλαμβάνει 10 ἑκατομ. τετραγωνικὰ χιλιομέτρα μὲ 40 ἑκατομ. κατοίκους. Ὁ σχηματισμὸς αὐτοῦ ἤρχισε ἀπὸ τοῦ 1830, ὅτε ἤρχισεν ἡ κατάκτησις τοῦ Ἀλγερίου συντελεσθεῖσα τὸ 1857. Ἐπὶ Λουδοβίκου Φιλίππου κατελήφθησαν πολλαὶ νῆσοι τοῦ Εἰρηλικοῦ ὠκεανοῦ. Ἐπὶ Ναπολέοντος Γ' κατελήφθη ἡ Νέα Καληδονία καὶ ἤρχισεν ἡ κατάκτησις τῆς Ἰνδοκίνας, εἰς τὴν Ἀφρικὴν δὲ ἤρχισεν ἡ κατάκτησις τοῦ δυτικοῦ Σουδάν. Ἐπὶ τῆς Γ' τέλος Δημοκρατίας κατεκτήθησαν ἡ Τύνις καὶ τὸ δυτικὸν Σουδάν, ἡ Δαχομή, τὸ Κόγκον, ἡ Τσάδη, ἡ Μαδαγασκάρη, τὸ Τογκίνον, τὸ Ἀννάμ, τὸ Μαρόκον. Ὅλαι αἱ Γαλλικαὶ ἀποικίαι κυβερνῶνται ὡς γαλλικαὶ ἐπαρχίαι. Καὶ ἡ μὲν Ἀλγερία καὶ ἡ Τύνις εἶναι ἀποικίαι πρὸς ἀποικισμὸν. Ὅλαι αἱ ἄλλαι, λόγῳ τοῦ κλίματος, ἀποικίαι μόνον ἐκμεταλλεύσεως.

Ἡ μετανάστευσις καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς Γερμανίας. Ἡ με-

γάλη αύξησης τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου ὤθησαν τοὺς Γερμανοὺς εἰς τὴν μετανάστευσιν εἰς ξένας χώρας ἰδίως τὴν Ἀμερικὴν, ὅπου ἴδρουν ἀποικίας διαδιδούσας τὸ γερμανικὸν ἐμπόριον. Ἐπεδόθησαν ὁμως καὶ εἰς τὴν ἀπόκτησιν ἀποικιῶν ἰδικῶν των καὶ κατέλαβον εἰς τὴν Ἀφρικὴν τὸ Κόγκον καὶ τὸ Καμερόν, τὴν Ν.Δ. Ἀφρικὴν καὶ τὴν Α. Γερμανικὴν Ἀφρικὴν, εἰς τὴν Ὠκεανίαν τὴν Νέαν Γουινέαν, τὰς Καρολίνας καὶ Μαριάννας, εἰς τὴν Ἀσίαν τὸ Κιᾶου-Τσάου, δηλαδὴ 3 ἑκατομ. τετρ. χιλ. μὲ πληθ. 12 1/2 ἑκατομ. Ἄλλ' ὅλαι αὗται εἶναι μόνον πρὸς ἐκμετάλλευσιν καὶ ὄχι πρὸς ἀποικισμόν.

Ἄλλ' ἰδίως οἱ Γερμανοὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν καὶ ὠνειρεύοντο νὰ ἐπεκταθοῦν εἰς ὅλην τὴν κεντρικὴν βόρειον Εὐρώπην καὶ ὅλην τὴν Ἀσίαν. Ἀλλὰ τὰ ὄνειρα ταῦτα ἐσβέσθησαν κατόπιν τοῦ τελευταίου πολέμου, ὅτε καὶ τὰς ἀποικίας των ἔχασαν, καταληφθεῖσας ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἡ χώρα τῶν ἐκολοβώθη.

Ἡ Ἰταλικὴ ἐπέκτασις. Ἡ Ἰταλία θέλουσα νὰ ἀποκτήσῃ καὶ αὐτὴ ἀποικίας κατέλαβε τὸν λιμένα τῆς Μασσαουάχ ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ ἤρχισε νὰ ἐπεκτείνεται. Ἀλλὰ περιελθοῦσα εἰς πόλεμον μὲ τὴν Ἀβυσσηνίαν καὶ ἠττηθεῖσα περιορίσθη εἰς μικρὰν παραλιακὴν λωρίδα. Κατόπιν ἐσκέφθη νὰ προσαρτήσῃ τὴν Τριπολίτιδα καὶ περιῆλθεν εἰς πόλεμον μὲ τὴν Τουρκίαν, ἣτις ἐσυνθηκολόγησε μόνον κατόπιν τῆς ἐκρήξεως τοῦ βαλκανικοῦ πολέμου (1912). Κατ' αὐτὸν οἱ Ἰταλοὶ κατέλαβον τὰς Δωδεκανήσους ἅς, παρ' ὅλας τὰς συμφωνίας, ἐξακολουθοῦν κρατοῦντες.

Ἡ Ρωσικὴ ἐπέκτασις. Ἡ Ρωσία δεσπόζει τῆς κεντρικῆς καὶ βορείου Ἀσίας διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Σιβηρίας τὸν 17^{ον} αἰῶνα καὶ τοῦ Τουρκεστάν τὸ 1884 (Ἐπερκασιανὸς καὶ ὑπερσιβηρικὸς σιδηροδρόμος).

Ἡ Ἀπὸ Ἀνατολῆς. Ἡ Κίνα καὶ ἡ Ἰαπωνία ἐπὶ αἰῶνας ἦσαν κλεισμένοι εἰς τοὺς ξένους. Ἡ Ἰαπωνία ἀνοιχθεῖσα τὸ 1866 μετορφώθη εἰς κράτος Εὐρωπαϊκόν. Ἡ Κίνα ἠνοιχθῆ ἔν μέρει, ἀλλ' ἀνθίσταται εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἐπιρροήν. Τὸ 1904 οἱ Ρῶσοι ἔνεκα τῆς Ματζουρίας περιῆλθον εἰς πόλεμον μὲ τοὺς Ἰάπωνας, ἀλλ' ἠττήθησαν. Ἐκτοτε ἡ Ἰαπωνία κατετάχθη εἰς τὴν τάξιν τῶν μεγάλων δυνάμεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

**1. Κοινωνική, στρατιωτική, πνευματική και
οικονομική κατάστασις τῆς Εὐρώπης κατὰ
τὸν 19^{ον} αἰῶνα.**

Αἱ δημοκρατικαὶ ἰδέαι. Κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ὅλαι αἱ κοινω-
νίαι τῆς Εὐρώπης ἦσαν ἀριστοκρατικάι. Ἀπὸ τοῦ 18^{ου} αἰῶνος ὁ ὀρ-
γανισμὸς τῆς κοινωνίας προσεβλήθη ὑπὸ τῶν συγγραφέων καὶ ἤρχισε
νὰ μορφώνεται εἰς ὅλας τὰς χώρας τὸ δημοκρατικὸν αἶσθημα. Ἀπὸ
δὲ τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως κατὰ μικρὸν ὅλαι αἱ κοινωνίαι ἔγιναν
δημοκρατικάι (κατάργησις δουλοπαροικίας, ἰσότης πρὸ τοῦ νόμου,
προσωπικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἐλευθερία, κατάργησις βασιανιστηρίων,
ἰσότης ἡθῶν, ἐκπαίδευσις ὑποχρεωτικὴ).

Ἡ χειραφεσία τῆς γυναικός. Τὸ δημοκρατικὸν αἶσθημα ἔφερε
καὶ κίνησιν πρὸς χειραφεσίαν τῶν γυναικῶν. Πανταχοῦ σχεδὸν ἔχει
ἐπικρατήσει ἡ ἀστικὴ ἰσότης αὐτῶν, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ.

Ἡ σοσιαλισμὸς. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας κατὰ τὸν 19^{ον}
αἰῶνα ἐσχημάτισε τάξιν ἐργατῶν (προλετάριοι) ἀποζώντων ἐκ τοῦ ἡμε-
ρομισθίου των· Ἐκτοτε ἐμορφώθησαν οἱ σοσιαλισταί, οἱ ὅποιοι φρο-
νοῦν ὅτι ὁ πλοῦτος εἶναι κακῶς διανεμημένος.

Οἱ Γάλλοι σοσιαλισταί. Ἀρχηγοὶ αὐτῶν μετὰ τὸν Babeuf τῆς
ἐπαναστάσεως εἶναι ὁ Simon καὶ ὁ Fourier. Οὗτοι προσβάλλουν τὴν
ιδιοκτησίαν καὶ προτείνουν τὴν ἴδρυσιν νέας κοινωνίας, εἰς τὴν ὁποίαν
κατὰ τὸν πρῶτον μὲν, ἕκαστος θὰ κερδίῃ κατὰ τὴν ἰκανότητά του καὶ
τὰ ἔργα του, κατὰ τὸν δεύτερον δέ, ἕκαστος κατὰ τὰς ἀνάγκας του.
Ἄλλ' ἀμφοτέροι εἶναι οὐτοπισταί.

Ἡ σοσιαλισμὸς ἐν Γερμανίᾳ. Ἐνταῦθα ἴδρυσται αὐτοῦ εἶναι ὁ
Karl Marx καὶ ὁ Engels. Ὁ Marx ὁρμᾶται ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ
πλοῦτος εἶναι προῖδον τῆς ἐργασίας καὶ καταλήγει ὅτι τὰ εισοδή-
ματα τῆς βιομηχανίας πρέπει νὰ διανεμῶνται εἰς τοὺς ἐργάτας, τὸ
δὲ κεφάλαιον νὰ ὑπηρετῇ αὐτούς. Οἱ μαρξισταὶ κατόπιν ὠργάνωσαν
τὸ σοσιαλδημοκρατικὸν κόμμα καὶ ἐξήτουν τὰ ὄργανα τῆς ἐργασίας νὰ
καταστοῦν ἰδιοκτησία ἐργατικῶν συλλόγων, τὸ δὲ κράτος νὰ δανείζῃ
αὐτούς (collectivistes).

Οἱ ἀναρχισταί. Ἀρχηγὸς αὐτῶν ὑπῆρξεν ὁ ρῶσος Βακουνῖνος.

Οὗτοι θέλουν νὰ καταστρέψουν τὰ πάντα (νόμους καὶ ἥθη θρησκευτικούς, πολιτικούς, δικαστικούς, κοινωνικούς κλπ.), ἵνα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀποβῶσιν ἐλεύθεροι, ἀδιαφοροῦν δὲ περὶ τοῦ τί θὰ θέσουν εἰς τὴν θέσιν αὐτῶν. Ἐν Ρωσίᾳ οὗτοι ἐκλήθησαν μηδενισταί.

Ἡ σύγχρονος σοσιαλισμός. Οὗτος ἐμπνέεται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Marx καὶ ἐπιδιώκει τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας εἰς τὰ κράτη καὶ συγχρόνως τὴν ψήφισιν φιλεργατικῶν νόμων. Μόνον ὅμως ἐν Ρωσίᾳ κατώρθωσε νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ νὰ ἐγκαταστήσῃ κυβέρνησιν ἐργατικὴν (Σοβιέτ).

Κοινωνικαὶ μεταρρυθμίσεις. Ἡ σοσιαλιστικὴ κίνησις ἐπέφερε τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τοῦ ἐργάτου. Ἀπηγορεύθη ἡ ἐργασία εἰς τοὺς παῖδας. Ἀναπαύονται οἱ ἐργάται μίαν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος. Ἰδρύθησαν φιλανθρωπικὰ καταστήματα ὑπὲρ αὐτῶν. Ἰδρύθησαν προάστεια ἐργατικά, ταμεῖα συντάξεως.

2. Τὰ γράμματα, αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι κατὰ τὸν 19^{ον} αἰῶνα.

Αἱ λογοτεχνικαὶ σχολαί. Παρὰ τὴν κλασικὴν σχολὴν τῆς Ἀναγεννήσεως, τὴν λαμβάνουσαν τὰ θέματά της ἐκ τῆς ἀρχαιότητος καὶ ἐπιδιώκουσαν τὴν τελειότητα τῆς μορφῆς, ἀναπτύσσεται κατὰ πρῶτον (τέλος τοῦ 18^{ου} αἰῶνος) ἐν Γερμανίᾳ διὰ τοῦ Lessing καὶ Goethe καὶ Schiller ἡ ρωμαντικὴ, λαμβάνουσα τὰ θέματά της ἐκ τοῦ ἱπποτικῆς μεσαιῶνος καὶ τῶν λαϊκῶν παραδόσεων καὶ ἐπιδιώκουσα νὰ κινήσῃ βίαια αἰσθήματα. Ρωμαντικὴ κατόπιν σχολὴ ἐμορφώθη καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ (Σέλλεϋ, Βύρων, Οὐάλλτερ Σκῶττ) καὶ ἐν Γαλλίᾳ (Chateaubriand, Staël, Victor Hugo). Ἀπὸ τοῦ 1848 ὅμως ἐμφανίζεται ἐν Γαλλίᾳ καὶ νέα σχολὴ ἡ πραγματικὴ, λαμβάνουσα τὰ θέματά της ἐκ τοῦ συγχρόνου βίου καὶ ἐπιδιώκουσα τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ πραγματικοῦ. Ἡ σχολὴ αὕτη ἐπικρατεῖ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ρωσίᾳ, ἐμφανίζεται δὲ καὶ ἐν Γερμανίᾳ.

Τὰ εἶδη τῆς λογοτεχνίας. Τὰ μᾶλλον ἀναπτυχθέντα εἶδη τῆς λογοτεχνίας εἶναι ἡ λυρική ποίησις, τὸ δράμα καὶ τὸ μυθιστόρημα.

Ἡ λυρική ποίησις ἀναγεννηθεῖσα διὰ τοῦ Γκαίτε καὶ Σίλλερ, κατέστη τὸ εὐνοούμενον εἶδος τῆς ρωμαντικῆς σχολῆς. Ἀπὸ τοῦ 1770—1830 ὅλοι οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς ἐν Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ εἶναι λυρικοὶ ποιηταί. Τὸ δράμα διαιρεῖται εἰς τὸ ἱστορικὸν

καὶ τὸ ἠθικόν. Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ εὐνοούμενον τοῦ ρωμαντισμοῦ, τὸ δευτέρου τοῦ πραγματισμοῦ.

Ὅμοίως καὶ τὸ μυθιστόρημα. Τὸ ἱστορικὸν ἀνήκει εἰς τοὺς ρωμαντικούς, τὸ ἠθικὸν εἰς τοὺς πραγματιστάς.

Αἱ καλαὶ τέχναι. Ἡ **ζωγραφικὴ** διήλθε διὰ τῶν τριῶν σχολῶν τῆς φιλολογίας. Ὁ 19ος αἰὼν ἀρχίζει μὲ τὴν κλασσικὴν (ἀρχηγὸς Δαυίδ, θέματα ἐκ τῆς ἀρχαιότητος). Τὸ 1820 ἀρχίζει ὁ ρωμαντισμὸς (θέματα ἐκ τῆς μεσαίωνος καὶ τῆς ἀνατολῆς). Ἀπὸ δὲ τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος ἀρχίζει ὁ πραγματισμὸς (θέματα ἐκ τοῦ πραγματικοῦ). Τὰ εἶδη αὐτοῦ εἶναι 3 : ἡ *reinture de genre*, ἡ ζωγραφικὴ τοῦ τοπίου καὶ ἡ προσωπογραφία.

Ἡ γλυπτικὴ κατ' ἀρχὰς ἔχει ὡς πρότυπα τοὺς ἀρχαίους, ἀπὸ τοῦ 1848 ὅμως ἐστράφη εἰς τὸν πραγματισμόν.

Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος ἀναπαραστῆ πιστῶς τοὺς τύπους τῶν ἀρχαίων οἰκοδομημάτων, ἐν Γαλλίᾳ τῶν ρωμαντικῶν, ἐν Γερμανίᾳ τῶν ἑλληνικῶν (κλασσικὴ σχολή). Μετὰ ταῦτα ὅμως ἀρχίζει ἡ ρωμαντικὴ σχολή, ἥτις λαμβάνει ὡς πρότυπα τὸν ρωμαντικὸν καὶ γοτθικὸν ρυθμόν. Τέλος ἐσχάτως κατασκευάζει οἰκοδομήματα προσαρμοζόμενα εἰς τὰς σημερινὰς συνθήκας τοῦ βίου.

Ἡ μουσικὴ. Ὁ 19ος αἰὼν παρήγαγε τοὺς μεγαλυτέρους μουσικούς (Beethoven). Κατὰ τὸ πρῶτον ἤμισυ διακρίνονται δύο σχολαί, ἡ Γερμανικὴ διὰ τὴν ὀρχήστραν καὶ τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ ἡ Ἰταλικὴ διὰ τὸ θέατρον. Ἡ Γαλλικὴ τοῦ μελοδράματος εἶναι μέση τῶν δύο σχολῶν. Βραδύτερον ὁ Wagner ἐδημιούργησε τὸ μουσικὸν δράμα. Ἐσχάτως ἀνεκαλύφθη νέα πηγὴ μουσικῆς εἰς τὴν λαϊκὴν μελωδίαν.

Αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι. Αὗται κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα προώδευσαν τεραστίως.

Εἰς τὴν φυσικὴν ἀνεκαλύφθη ὁ ἠλεκτρομαγνητισμὸς καὶ τὸ φασματοσκόπιον. Ἡ ἀστρονομία ἐξήγησε τὸν σχηματισμὸν τοῦ ἡλίου, τῆς γῆς καὶ τῆς σελήνης καὶ ἰδρῦθη ἡ χημεία. Ἡ ζωολογία, ἡ φυτολογία, ἡ γεωλογία, ἡ παλαιοντολογία, ἡ φυσιολογία ἀπετέλεσαν ἐπιστήμας, καὶ ὑπῆχθησαν εἰς σύστημα διὰ τῆς θεωρίας τῆς ἐξελίξεως.

Αἱ πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι. Καὶ αὗται προώδευσαν πολὺ. Ἰδρῦθησαν ἡ Γλωσσικὴ καὶ ἡ Συγκριτικὴ μυθολογία. Ἡ ἱστορία ἐτελειοποιήθη. Ἡ φιλοσοφία παρήγαγε δύο μεγάλας σχολάς, τὴν Γερμανικὴν (Kant, Fichte, Schelling, Hegel, Schopenhauer) καὶ τὴν Ἀγγλικὴν (Stuart Mill, Bain, Herbert Spencer).

3. Ἡ βιομηχανία, ἡ γεωργία καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἐπιστημῶν. Αἱ πρόοδοι τῶν ἐπιστημῶν ἐφηρομόσθησαν εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἡ γονιμοτέρα ἀνακύλιψις εἶναι ἡ τοῦ ἀτμοῦ, ἐφαρμοσθεῖσα εἰς τὰς ἀτμομηχανάς, τὰ ἀτμόπλοια καὶ τοὺς σιδηροδρόμους. Ὁ ἠλεκτρισμὸς ἐφηρομόσθη περὶ τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνος.

Αἱ πρόοδοι τῆς γεωργίας. Ἡ γεωργία ἐτελειοποιήθη διὰ τῆς μηχανικῆς καὶ τῆς χημείας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς Ζωολογίας καὶ τῆς Βοτανικῆς, περισσότερον ὅμως διὰ τῆς προόδου τοῦ ἐμπορίου, ἀυξηθέντων τῶν μέσων μεταφορᾶς.

Αἱ πρόοδοι τῆς βιομηχανίας. Καὶ αὕτη ὠφελήθη πολὺ ἐκ τῆς προόδου τῆς μηχανικῆς καὶ τῆς χημείας. Αἱ παλαιαὶ βιομηχανίαι ἐτελειοποιήθησαν, πολλὰ δὲ νέαι (χημικαὶ τροφαί, ζάχαρις, ἀεριόφως, πετρέλαιον, καουτσούκ κλπ.) ἐδημιουργήθησαν.

Αἱ πρόοδοι τοῦ ἐμπορίου. Τὸ ἐμπόριον ἔκαμεν ἀρκετὰς προόδους διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν μέσων τῆς μεταφορᾶς (ἀτμόπλοια, λιμένες, τομὴ ἰσθμῶν, σιδηροδρόμοι, ὁδοὶ) καὶ τῆς ἐπικοινωνίας (ταχυδρομεῖα, τηλέγραφοι, τηλέφωνα).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ἡ Ἑλλάς καὶ τὰ ἀνατολικά ζητήματα ἀπὸ τῆς ἀπελευθέρωσης μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰῶνος

Κυριώτεραι χρονολογίαι.

*Αφίξις τοῦ Ὀθωνος εἰς τὴν Ἑλλάδα 1833.—*Ανακήρυξις τοῦ Συντάγματος 1848.—*Ἐνωσις Μολδαβίας καὶ Βλαχίας 1859.—*Ἐξωσις Ὀθωνος 1862.—*Ἐκλογὴ Γεωργίου 1863.—*Ἐνωσις Ἰονίων νήσων 1864.—Κρητικὴ ἀπανάστασις 1866.—Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος 1877.—Προσάρτησις Θεσσαλίας καὶ μέρους τῆς Ἡπείρου 1881.—Βουλγαρικὸν πραξικόπημα 1885.—Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος 1897.—Ἐπανάστασις Νεοτούρκων 1908.

1. Ἡ ἐπὶ Ὀθωνος ἀπολυταρχία ἐν Ἑλλάδι.

Αἱ ἐλπίδες τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τὸν Ὀθωνα διεψεύσθησαν

ἔνεκα τῶν σφαλμάτων τῆς ἀντιβασιλείας. Τοιαῦτα ἦσαν· α) ἡ ἀποπομπὴ τῶν παλαιμάχων Ἑλλήνων, β) ἡ ἐφαρμογὴ πολὺ συγκεντρωτικοῦ συστήματος, γ) ὁ θεωρητικὸς δικαστικὸς καὶ ἐκπαιδευτικὸς ὄργανισμὸς. Πλὴν τούτων τὰ μέλη τῆς ἀντιβασιλείας διεφώνουν καὶ διήρσαν τὸν λαὸν πάλιν εἰς κόμματα, Ἑλληνικόν, Γαλλικόν, Ρωσικόν (συνωμοσία Κολοκοτρώνη, καταδίκη αὐτοῦ καὶ τοῦ Πλαπούτα, στάσεις ἐν Μάνη, Ἀρκαδία καὶ Μεσσηνία).

Ἄλλὰ καὶ ὁ Ὀθων ἐνηλικιωθεὶς κατέστη ἀντιδημοτικὸς ὡς διοικῶν αὐταρχικῶς καὶ δίδων τὰ ἀξιώματα εἰς Βαυαροὺς. Ἐκ τούτου προεκλήθη ἡ ἐπανάστασις τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1843. Ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ συγκαλέσῃ τὴν Α' ἐν Ἀθήναις ἐθνικὴν συνέλευσιν, ἣτις ἐψήφισε συνταγματικὸν πολίτευμα ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς συνταγματικῆς μοναρχίας.

2. Ἡ συνταγματικὴ βασιλεία τοῦ Ὀθωνος καὶ ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος.

Ὁ Ὀθων καὶ μετὰ τὸ Σύνταγμα ἐξακολουθεῖ νὰ κυβερνᾷ αὐταρχικῶς διὰ παραβιάσεως τῶν ἐκλογῶν, ἔχων εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ γαλλικὸν κόμμα. Τοῦτο συνετέλει εἰς τὴν ἐξέγερσιν τῆς κοινῆς γνώμης κατ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀγγλία πάντοτε ἠνόχλει καὶ ἐταπείνου αὐτόν.

Μετ' ὀλίγον (1853) ἐξεργράγη ὁ Κριμαϊκὸς πόλεμος ἐξ ἀφορμῆς τῶν προσκνημάτων τῶν ἁγίων τόπων. Ἡ Ρωσία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἡ δὲ Ἀγγλία καὶ Γαλλία βοηθοῦσαι τὴν Τουρκίαν ἔστειλαν στρατοὺς καὶ στόλους εἰς τὴν Κριμαίαν καὶ μετὰ μακρὰν πολιορκίαν ἐκυρίευσαν τὴν Σεβαστούπολιν. Τέλος συνωμολογήθη ἡ συνθήκη τῶν Παρισίων, δι' ἧς ἡ ἀκεραιότης τῆς Τουρκίας ἐτίθετο ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν Δυνάμεων, ὁ Εὐξείνιος ἕθερωεῖτο οὐδέτερος, ἡ ναυσιπλοΐα τοῦ Δουνάβεως ἀφίνετο ἐλευθέρᾳ ὑπὸ διεθνῆ ἐπιτροπὴν, αἱ ρουμανικαὶ ἡγεμονίαι ἐγίνοντο αὐτόνομοι.

Κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ὁ Ὀθων ἀκολουθῶν τὴν λαϊκὴν θέλησιν παρεσκευάζετο δι' ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἄλλ' ἐματαίωσαν αὐτὴν Ἀγγλογάλλοι καταλαβόντες τὸν Πειραιᾶ (χολέρα). Οἱ Ἀγγλογάλλοι διὰ τῶν ἐνοχλήσεών των κατέστησαν τὸν Ὀθωνα ὅπως δῆποτε δημοφιλῆ.

3. Ἡ ἔξωσις τοῦ Ὀθωνος

Ἡ δημοτικότητα τοῦ Ὀθωνος ἔπεσε κατὰ τὸν Αὐστροῦταλικὸν πόλεμον λόγῳ τῶν συμπαθειῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν Αὐστροίαν. Τότε καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις τῶν νέων, οἵτινες ἐνεπνέοντο ὑπὸ τῶν ἀντιδυναστικῶν ἀρχῶν τοῦ 1848, ἠῤῥησε. Τὴν ἀντιπάθειαν κατὰ τοῦ Ὀθωνος ἠῤῥησε καὶ ἡ ἔλλειψις διαδόχου ὀρθοδόξου καὶ αἱ παραβιάσεις τοῦ συντάγματος. Ἐπαναστάσεις λοιπὸν ἤρχισαν πανταχοῦ. Ὅτε δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν 1ην Ὀκτωβρίου 1862 ἐπεχείρησε περιοδεῖαν εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἐξεργάγη καὶ ἐν Ἀθήναις ἐπανάστασις τοῦ στρατοῦ καὶ ἐσχηματίσθη προσωρινὴ κυβέρνησις (Βούλγαρης, Κανάρης, Ροῦφος). Ὁ βασιλεὺς καταπλεύσας εἰς Πειραιᾶ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ καὶ νὰ φύγῃ.

4. Ἡ β' ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὴ συνέλευσις. Ἀναγόρευσις τοῦ βασιλέως Γεωργίου.

Μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ὀθωνος συνήλθεν ἐν Ἀθήναις ἡ β' Ἐθνικὴ συνέλευσις, ἣτις καὶ ἐξέλεξε βασιλέα τὸν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας ὑποδειχθέντα πρίγκηπα τῆς Δανίας Γεώργιον. Ἡ Ἀγγλία τότε παρεχώρησε τὰς Ἰονίους νήσους εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἀφίξις τοῦ Γεωργίου (18 Ὀκτωβρίου 1863) κατέπαυσε τὸν ἐν τῷ μεταξὺ ἐκραγέντα ἐμφύλιον πόλεμον, ἡ δὲ προσέλευσις τῶν Ἰονίων ἀντιπροσώπων ἔδωκε πλειονοψηφίαν εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ κατέστησε δυνατὴν τὴν ψήφισιν τοῦ νέου συντάγματος. Τοῦτο καθιέρωσε τὴν κυριαρχίαν τοῦ λαοῦ καὶ τὸν κοινοβουλευτισμὸν. Ὁ βασιλεὺς ἐτήρησεν αὐτὸ πιστῶς.

5. Ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις.

Πρὸ τοῦ 1866 ἡ Κρήτη εἶχεν ἐπαναστατήσῃ καὶ τὸ 1841 καὶ τὸ 1858. Ἡ ἐπανάστασις ὅμως τοῦ 1866 ἦτο πολὺ σπουδαιότερα. Ἡ ἐλευθέρω Ἑλλάς συνεκινήθη μὲν, ἀλλὰ ἐξησθενημένη ἐκ τῆς μεταπολιτεύσεως περιορίσθη εἰς παθητικὴν στάσιν ἀπέναντι τῶν ἐθελοντῶν, τῶν συρρεόντων εἰς τὴν νῆσον. Οἱ ἐπαναστάται ἠττήθησαν εἰς Βαφέ, ἀλλ' ἡ θυσία τοῦ Ἀρκαδίου ἐνίσχυσεν αὐτοὺς καὶ ἐσωτερικῶς καὶ εἰς τὴν ἐλευθέρω Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Οἱ Τοῦρκοι εἰς μάτην προσπαθοῦν νὰ καταβάλουν τὴν ἐπανάστασιν. Οἱ ἐπαναστάται ἀντέ-

χουν. Τὸ δὲ Ἀρκάδιον καὶ κατόπιν ἡ Ἐνωσις μεταφέρουν διαρκῶς ἐθελοντὰς καὶ πολεμοφόδια. Ὁ Σουλτάνος ἀπειλεῖ πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ σχέσεις διακόπτονται. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους συνέδριον ἐν Βερολίῳ περιορίζει τοὺς Ἕλληνας καὶ ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις ἐκπνέει ἐγκαταλειφθεῖσα.

6. Τὰ Βαλκανικὰ κράτη καὶ ὁ ρωσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1877.

Οἱ Σέρβοι. Οὗτοι ἦσαν γεωργοὶ καὶ ποιμένες. Τὸ πρῶτον ἐπανεστάτησαν τὸ 1804 ὑπὸ τὸν Καραγεώργην, πρῶην αὐστριακὸν ὑπαξιωματικόν, ἐκ τῶν πιέσεων τῶν Γενιτσάρων. Κατ' ἀρχὰς βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Ρώσων ἐνίκησαν, κατόπιν ὅμως τὸ 1812 εἰρηνευσάντων τῶν Ρώσων ὑπετάχθησαν καὶ ὁ Καραγεώργης κατέφυγεν εἰς Αὐστροίαν. Τὸ 1815 ἐπανεστάτησαν πάλιν ὑπὸ τὸν Μιλοῦ Ὀβρένοβιτς, ἔμπορον χόιρων. Οἱ Τοῦρκοι τώρα ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ὡς ἀρχηγὸν τῶν Σέρβων. Τὸ 1830 βοηθεία τῶν Ρώσων ἡ Σερβία ἀνεγνωρίσθη αὐτόνομος ἡγεμονία ὑποτελής. Ἄλλ' ὁ Μιλοῦ ὡς αὐταρχικὸς ἔγινε δυσάρεστος καὶ ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ. Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνήλικος ὦν ἐβασίλευσεν ὑπὸ ἀντιβασιλείαν, ἀλλὰ καὶ οὗτος καθρέθη καὶ ἐξελέχθη ὁ υἱὸς τοῦ Καραγεώργη Ἀλέξανδρος. Καὶ αὐτὸς ὅμως ἠναγκάσθη εἰς παραίτησιν καὶ ἐπανερχεται ὁ Μιλοῦ καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ Μιχαήλ. Ἄλλὰ στάσεις καὶ ραδιουργίαι προκαλοῦν τὴν δολοφονίαν αὐτοῦ τὸ 1848 καὶ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ ἑξαδέλφου τοῦ Μιλάνου.

Ἐπὶ τοῦ Μιλάνου (1878) ἡ Σερβία ἔγινε τελείως ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς Τουρκίας καὶ συνταγματικὸν βασίλειον. Καὶ οὗτος ὅμως ἔνεκα τῆς φιλίας τοῦ πρὸς τὴν Αὐστροίαν καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ πολέμου τοῦ 1885 κατέστη ἀντιδημοτικὸς, καὶ τὸ 1888 παρητήθη ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Τὰ πραξικοπήματα ἐξηκολούθησαν, καὶ τέλος τὸ 1903 δολοφονεῖται ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τῆς συζύγου τοῦ Δράγας, γίνεται δὲ βασιλεὺς ὁ Πέτρος Α' Καραγεώργης.

Τὸ Μαυροβούνιον. Ὁ λαὸς αὐτοῦ ἔζη βίον ἀνεξάρτητον εἰς τὰ ἀπρόσιτα ὄρη του. Ἡγεμὼν αὐτοῦ ἦτο ὁ ἐπίσκοπος τῆς χώρας. Τὸ 1859 ὅμως ὁ ἡγεμὼν Δανῆλος ἀφῆκε τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἔγινε κληρονομικὸς ἡγεμὼν. Τούτου ὁ υἱὸς Νικόλαος τὸ 1878 ἔγινεν

ανεξάρτητος, τὸ 1903 παρεχώρησεν εἰς τὸν λαόν του σύνταγμα, τὸ δὲ 1910 ἀνεκηρύχθη βασιλεύς.

Οἱ Ρουμάνοι. Αἱ παραδουνάβιοι ἐπαρχίαι Μολβαυῖα καὶ Βλαχία ἀνάκαθεν εἶχον αὐτονομίαν μέχρι μὲν τοῦ 18ου αἰῶνος ὑπὸ ἐγγχωρίους ἡγεμόνας, μέχρι δὲ τοῦ 1821 ὑπὸ Φαναριώτας. Ἀπὸ τοῦ 1821 ἤρχισαν νὰ ἐκλέγωνται πάλιν ἐγγχώριοι ἡγεμόνες, ἀπὸ δὲ τοῦ 1828 μετὰ τὴν ρωσικὴν κατάληψιν μετεῖχον τῆς διοικήσεως καὶ 2 βουλαί. Ἐκτοτε ἀνεπτύχθη τὸ ἐθνικὸν τῶν Ρουμάνων αἴσθημα, ἰδίως δὲ ἀπὸ τοῦ 1848.

Μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον αἱ ἡγεμονίαι ἀνεγνωρίσθησαν ἀνεξάρτητοι μὲ τυπικὴν ὑποτέλειαν, τὸ δὲ 1859 συνηνώθησαν διὰ τῆς ἐκλογῆς ἑνὸς ἡγεμόνος, τοῦ Ἀλεξάνδρου Κούζα. Οὗτος ἐκυβέρνησεν αὐταρχικῶς, ἐξελαίκευσε τὰς μοναστηριακὰς περιουσίας καὶ τὰ τσιφλίκια καὶ ἀπληθευθέρωσε τοὺς ἀγρότας. Ἄλλ' οἱ Βογιάροι συνωμόσαντες ἐξεδίωξαν αὐτὸν καὶ ἀνεκήρυσαν ἡγεμόνα τὸν Κάρολον Χοεντζόλερον καὶ ἐψήφισαν σύνταγμα (1866). Τὸ 1878 δὲ ὁ Κάρολος ἀνεκηρύχθη βασιλεύς.

Οἱ Βούλγαροι. Οὗτοι μέχρι τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰῶνος δὲν εἶχον ἐθνικὴν συνείδησιν. Τότε μόνον διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ρωσίας ἐζήτησαν ἐκκλησιαστικὴν αὐτονομίαν. Ταύτην ἐπέτυχον τὸ 1870 καὶ ἴδρυσαν τὴν βουλγαρικὴν ἐξαρχίαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν, ἐδρεύουσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπήγετο ὄχι μόνον ἡ μεταξὺ Δουνάβεως καὶ Αἴμου χώρα, ἀλλὰ καὶ αἱ πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς Μακεδονίας, τῶν ὁποίων ἤθελον ζητήσῃ τοῦτο τὰ $\frac{2}{3}$ τῶν κατοίκων.

Ἐπανελημμένα ἀπόπειραι καὶ ἀποτυχίαι εἰσαγωγῆς μεταρρυθμίσεων ἐν Τουρκίᾳ.— Μεταρρυθμίσεις ἐπεχείρησαν νὰ εἰσαγάγουν ἐν Τουρκίᾳ ὁ τὸ 1808 γενόμενος Σουλτάνος Μαχμουτ Β' καὶ ὁ τοῦτον διαδεχθεὶς Ἀβδούλ Μειζίτ, ἀλλ' ἀπέτυχον ἐκ τῆς κακῆς θελήσεως τῶν ὑπαλλήλων καὶ τοῦ φανατισμοῦ τῶν Τούρκων. Μόνον ὁ μὲν Μαχμουτ ἐπέτυχε τὴν καταστροφὴν τῶν Γενιτσάρων, ὁ δὲ Ἀβδούλ Μειζίτ τὴν ἀνασυγκρότησιν τοῦ στρατοῦ. Ἡ κατάσταση λοιπὸν τῶν χριστιανῶν ἐξηκολούθει ἀθλιεστάτη.

Μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἡ Τουρκία ὑπεσχέθη μεταρρυθμίσεις καὶ ἰσότητα ὄλων τῶν ὑποκόμων. Ἄλλ' οὐδὲν ἐξετελέσθη. Μετ' ὀλίγον ὅμως (1876) ἐπαναστάσεις εἰς τὴν Ἐρζεγοβίνην καὶ σφαγαὶ εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ τὴν Βουλγαρίαν, ἠνάγκασαν τὰς Δυνάμεις νὰ ἀπαιτήσουν τὴν ἐφαρμογὴν μεταρρυθμίσεων. Τότε οἱ Νεότουρκοι ἐπανεστάτησαν, καθήρεσαν τὸν Ἀβδούλ Ἀζίζ καὶ ἀνηγόρευσαν Σουλτάνον πρῶτον μὲν τὸν Μουράτ, ἔπειτα δὲ τὸν Ἀβδούλ Χαμίτ. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ

Σερβία ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, ἀλλ' ἐνίκηθη καὶ ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τῆς Εὐρώπης. Διὰ τὴν προλάβουν τότε τὴν ἐπέμβασιν αὐτῆς οἱ Τοῦρκοι κηρύττουν σύνταγμα. Ἄλλα καὶ αἱ Δυνάμεις ἀποσύρουν τὴν προστασίαν τῶν ἐπὶ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας.

Ἡ ὀρωσοτουρκικὸς πόλεμος. Ἡ Ρωσία ἐλευθερωθεῖσα πρὸς ἐνέργειαν ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Σουλτάνου (1877). Ρωσικὸς στρατὸς διέρχεται τὴν Ρουμανίαν, φθάνει εἰς τὸν Αἶμον, καὶ μετὰ πεντάμηνον πολιορκίαν κυριεύει τὴν Πλεύναν καὶ ἐπέρχεται κατὰ τῆς Κων/πόλεως. Οἱ Τοῦρκοι ζητοῦν εἰρήνην καὶ υπογράφεται ἡ συνθήκη τοῦ Ἀγίου Στεφάνου (1878). Δι' αὐτῆς, Ρουμανία, Σερβία καὶ Μαυροβούνιον γίνονται ἀνεξάρτητοι, ἐσχηματίσθη δὲ Βουλγαρία ὑποτελὴς περιλαμβάνουσα, πλὴν τῆς κυρίως Βουλγαρίας, τὸ ἡμισυ τῆς Θράκης καὶ τὸ μέγιστον μέρος τῆς Μακεδονίας.

Ἡ Ἑλλάς κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ πολέμου συνεκινήθη, ἀλλὰ τῇ ὑποδείξει τῆς Ἀγγλίας δὲν ἐκινήθη. Ὄταν ὁμοῦς ὁ ὀρωσικὸς στρατὸς προήλασε νικητῆς, ἡ κοινὴ γνώμη ἐξηγέρθη. Θεσσαλία, Ἡπειρος καὶ Κρήτη ἐπανεατάτησαν, ὁ δὲ ἑλληνικὸς στρατὸς ἠτοιμάσθη πρὸς προέλασιν. Πάντα ὁμοῦς πάλιν τῇ ἐπεμβάσει τῆς Ἀγγλίας κατεστάλησαν.

7. Τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου καὶ ἡ προσάρτησις τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τῇ ἐπεμβάσει Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Αὐστρίας ἡ συνθήκη τοῦ Ἀγίου Στεφάνου ἀνεθεωρήθη διὰ συνεδρίου ἐν Βερολίῳ. Τοῦτο ἀνέτρεψε τὴν περὶ μεγάλης Βουλγαρίας ἀπόφασιν καὶ ἀντ' αὐτῆς ἴδρυσεν δύο ἡγεμονίας ὑποτελεῖς, τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ ἡγεμόνα ἐκλεγόμενον ὑπὸ τῶν Βουλγάρων καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας (βόρειος Θράκη) ὑπὸ διοικητὴν χριστιανὸν διοριζόμενον ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνεγνωρίσθη τὸ δικαίωμα τῆς καταλήψεως Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τῆς Τουρκίας, εἰς τὴν Κρήτην δέ, Μακεδονίαν καὶ Ἀρμενίαν ἡ Τουρκία ὑπεχρῶθη νὰ βελτιώσῃ τὴν τύχην τῶν χριστιανῶν.

Ἡ Τουρκία κατόπιν πολλῶν ἀναβολῶν καὶ διασκέψεων καὶ ἐπιστρατεύσεως τῆς Ἑλλάδος, ἐδέχθη ἐπὶ τέλους νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν Θεσσαλίαν πλὴν τῆς Ἐλασσῶνος καὶ ἐκ τῆς Ἡπείρου τὸ διαμέρισμα τῆς Ἄρτης. Ἐκ τούτου ἡ Ἑλλάς ἐπεβαρύνθη μὲ χρέος 180 ἑκατομμυρίων.

8. Τὸ Βουλγαρικὸν πραξικόπημα καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιστράτευσις τοῦ 1885.

Οἱ κατέχοντες τὴν Βουλγαρίαν Ρῶσοι ἐγκατέστησαν εἰς αὐτὴν συνταγματικὸν πολίτευμα. Ἡ συνελθοῦσα συνέλευσις τῇ ὑποδείξει τοῦ Τσάρου ἐξέλεξε ἡγεμόνα τὸν Ἀλέξανδρον Βάττεμβεργ. Οὗτος κατ' ἀρχὰς ἐκυβέρνησα κατά τὰς ὑποδείξεις τῆς Ρωσίας διὰ Ρώσων ἀξιωματικῶν. Κατόπιν ὅμως συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν κομμάτων τῆς χώρας ἐξεδίωξε τοὺς Ρώσους καὶ ἀποκατέστησε τὸ σύνταγμα. Συγχρόνως ἐνήργει καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν. Κατόπιν συνωμοσίας ὁ ἡγεμὼν ἐξεδιώχθη, ὁ δὲ βουλγαρικὸς στρατὸς κατέλαβε αὐτήν. Ἡ Ρωσία ἠρνήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἔνωσιν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σερβίας Μιλᾶνος ἐπετέθη κατὰ τῆς Βουλγαρίας ἀλλ' ἐνικήθη. Κατόπιν τούτου τῇ ὑποστηρίξει τῆς Ἀγγλίας ὁ Σουλτᾶνος ἀνεγνώρισε τὴν ἔνωσιν. Ἀλλ' ἡ Ρωσία ἐξεδικήθη. Διὰ τῶν ραδιουργιῶν τῆς ἔγινε συνωμοσία καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεδιώχθη. Ἡγεμὼν ἐξελέχθη ὁ Φερδινάνδος τοῦ Κοβούργου. Οὗτος κατ' ἀρχὰς ἄφισε τὸν ἀρχηγὸν τῶν φιλελευθέρων Σταμπούλωφ νὰ κυβερνᾷ αὐταρχικῶς, κατόπιν ὅμως ἀπηλλάγη αὐτοῦ καὶ ἐπλησίασε τὴν Ρωσίαν. Τότε ἀνεγνώρισθη ὑπὸ τῆς Ρωσίας (1894) καὶ κατόπιν ὑπὸ τῶν δυνάμεων.

Τὸ βουλγαρικὸν πραξικόπημα συνεκίνησε πάλιν τοὺς Ἕλληνας ὁ δὲ πρωθυπουργὸς Δηλιγιάννης ἔκαμεν ἐπιστράτευσιν ἀξιῶν τὴν Βερολίνοιον γραμμὴν. Ἀλλ' αἱ Δυνάμεις πλὴν τῆς Γαλλίας ἀπέκλεισαν τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν στόλων τῶν. Ὁ Δηλιγιάννης παρητήθη, ὁ δὲ διαδεχθεὶς αὐτὸν Τρικούπης διέταξεν ἀποστράτευσιν, καὶ ὁ ἀποκλεισμὸς ἤρθη.

9. Νέα κρητικὴ ἐπανάστασις καὶ ὁ ἑλληνο-τουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897.

Διὰ τῆς συμβάσεως τῆς Χαλέπας καθωρίσθησαν τὰ προνόμια τῆς Κρήτης τὸ 1878. Ἀλλὰ ταῦτα συχνὰ παρεβίαζον οἱ Τούρκοι. Ἐκ τούτου τὸ 1897 οἱ Κρηῖτες καὶ πάλιν ἐπανεστάτησαν. Ἡ Ἑλλὰς παρασυρθεῖσα (Δηλιγιάννης πρωθυπουργὸς) ἀπεφάσισε νὰ ἐπεμβῆ καὶ ἐστάλη στρατὸς πρὸς κατάληψιν τῆς νήσου, ἀλλὰ αἱ δυνάμεις κατέλαβον τὰ Χανιά. Ἡ Τουρκία τότε ὠθουμένη ὑπὸ τῆς Γερμανίας ἐκῆ-

ρουξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ πάλη ἦτο ἄνισος. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἠττήθη καὶ ὁ τουρκικὸς κατέλαβε τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς Λαμίας.

Τότε ἐπενέβησαν αἱ δυνάμεις καὶ ἐγένεν ἡ εἰρήνη, δι' ἧς ἡ Τουρκία ἐγκατέλειψε τὴν Θεσσαλίαν ἀντὶ ἀποζημιώσεως 100 ἑκατομ.

Τὸ κρητικὸν ζήτημα ἐλύθη μετὰ $\frac{1}{2}$ ἔτος κατόπιν μακρῶν διαπραγματεύσεων (Σφακιανᾶκης). Ἡ Κρήτη ἐγένεν ἀνεξάρτητος ἡγεμονία. Ὁ δὲ πρίγκηψ Γεώργιος τῆς Ἑλλάδος διωρίσθη ἀρμοστής τῶν δυνάμεων διὰ μίαν τριετίαν, ἡ ὁποία παρῆτάθη. Μετὰ τὸ ὅσον ὅμως ἔτος κατόπιν ῥήξεως μετὰ τοῦ συμβούλου Ἐλ. Βενιζέλου παρητήθη. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Ζαΐμης ἔμεινε δύο ἔτη, ὅτε κατόπιν τῆς κηρύξεως τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Βουλγαρίας ἀνεκηρύχθη ἡ ἔνωσις τῆς νήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

10. Κύπρος, Σάμος, Μακεδονία.

Ἡ Κύπρος κατελήφθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων τὸ 1877. Ἡ νῆσος ἀνέπνευσεν ἀπαλλαγεῖσα τῆς τουρκικῆς κακοδιοικήσεως, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔπλευσεν ἔκτοτε ζητοῦσα τὴν μετὰ τῆς Ἑλλάδος ἔνωσιν.

Ἡ Σάμος τὸ 1882 ἀπετέλεσεν ἡγεμονίαν αὐτόνομον. Ἄλλ' οἱ Τοῦρκοι συχνὰ προσεπάθουν νὰ καταργήσουν τὰ προνόμια καὶ οἱ Σάμιοι διαμαρτυρόμενοι ἔκαμνον ταραχάς. Τοῦτο ἐγένεν ἰδίως τὸ 1908 ἐπὶ διοικητοῦ Κοπάση. Ὁ πρόεδρος Σοφούλης ἠναγκάσθη νὰ φύγη, ἀλλὰ τὸ 1912 κατήλθε μὲ σώμα ἐθελοντῶν καὶ ἐκήρυξε τὴν ἔνωσιν.

Εἰς τὴν Μακεδονίαν οἱ Βούλγαροι ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐξαρχίας προσεπάθουν νὰ προσελκύσουν τοὺς σλαυοφώνους πληθυσμούς. Τὸ ἴδιον ἔκαμαν κατόπιν καὶ οἱ Σέρβοι. Ἐπίσης καὶ οἱ Ρουμάνοι διὰ τοὺς Κουτσοβλάχους. Οἱ Ἕλληνες ἠμύνοντο. Ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Τουρκία ὑπέθαλπον τὰς ἐριδας. Μετὰ τὸ 1897 οἱ Βούλγαροι ἀπεθρασύνθησαν καὶ διὰ κομιτατζήδων κατέστρεφον τὰ χωρία καὶ ἐτρομοκράτουν τοὺς κατοίκους. Οἱ Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν νὰ ἀντεπεξέλθουν δι' ἀνταρτικῶν σωμάτων, τὰ ὁποῖα ἔδρασαν ἀποτελεσματικῶς καὶ κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ κατὰ τῶν Ρουμάνων, οὗτοι δὲ πάλιν προέβησαν εἰς σφαγὰς τῶν ἐν ταῖς χώραις τῶν Ἑλλήνων. Ἡ Εὐρώπη τότε ἀπεφάσισε νὰ ἐπεμβῇ, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ ἐξεργάγη ἡ Τουρκικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1908.

11. Ἡ Τουρκικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1908.

Οἱ νεότουρκοι ἀπὸ τοῦ 1891 εἶχον συστήσει ἐν Γενεύῃ κομιτᾶ-
τον μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἐξευρωπαίσθῃ τὸ τουρκικὸν κράτος. Τὸ κομιτᾶ-
τον τὸ 1906 μετέφερε τὴν ἔδραν του εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ προ-
σείλκυσε εἰς τὰς ιδέας του τὸν στρατὸν. Τέλος τὴν 10ην Ἰουλίου 1908
ὁ ταγματάρχης Ἐμβέρ βέης ἐκήρυξε τὸ σύνταγμα εἰς τὴν Θεσσαλονί-
κην Ὁ Σουλτᾶνος μὴ ἔχων στρατὸν ἠναγκάσθη νὰ προσχωρήσῃ καὶ
γενοιέμων ἐκλογῶν συνήλθε βουλὴ συνταγματική. Ἀλλὰ τὴν 31 Μαρ-
τίου 1909 τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Χαμίτ ἔγινε ἐπανάστασις πρὸς ἐπαναφο-
ρὰν τῆς ἀπολυταρχίας. Τότε ὁ στρατὸς τοῦ κομιτάτου ὑπὸ τὸν Σεφ-
κὲτ ἐβάδισε πρὸς τὴν Κων)πολιν. Οἱ πρωταίτιοι τῆς ἀντεπανάστασεως
ἐφονεύθησαν, ὁ δὲ Σουλτᾶνος καθρέθη. Ἀντ' αὐτοῦ ἀνῆλθεν εἰς
τὸν θρόνον ὁ Μωάμεθ Ε'. Ἐκ τῆς ἀνωμαλίας ταύτης ἐποφελήθη ἡ
Αὐστρία, προσαρτήσασα τὴν Βοσνίαν καὶ Ἐρζεγοβίνην, καὶ ἡ Βουλ-
γαρία κηρυχθεῖσα ἀνεξάρτητος.

12. Τὸ Κρητικὸν ζήτημα καὶ αἱ ἐκ τούτου δυσχερεῖαι τῆς Ἑλλάδος.

Μετὰ τὴν τουρκικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1908 ἡ Κρῆτη ἐκήρυξε τὴν
ἐνωσιν, ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν ἀποδεχθῇ, διότι ἦτο ἀνορ-
γάντως στρατιωτικῶς. Οἱ νεότουρκοι ἐκ τούτου ἔγιναν ἀπειλητικοί.
Λόγω τῆς δυσφορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τότε ἡ κυβέρνησις Θεοτό-
κη παρητήθη, ἀλλὰ ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Ράλλης δὲν ἐτόλμα νὰ κάμῃ
ἐκλογὰς διὰ νὰ μὴ δεχθῇ τοὺς Κρητὰς βουλευτὰς εἰς τὴν βουλὴν.
Μετ' ὀλίγον τὰ ἐν Κρῆτη εὐρωπαϊκὰ ἀγήματα σύμφωνα μὲ προηγου-
μένην ὑπόσχεσιν των ἀνεχώρησαν, οἱ δὲ Κρητῆς ἀνύψωσαν ἐπὶ τοῦ
φρουρίου Φιρκᾶ τὴν Ἑλληνικὴν σημαίαν. Τοῦτο ἔφερεν εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα νέας δυσχερεῖας καὶ ἐξευτελισμοὺς ἐκ μέρους τῆς Τουρκίας. Ἐ-
πὶ τέλους οἱ Κρητῆς ὑπέχωρησαν αἱ δὲ Δυνάμεις ἀπέκοψαν τὸν ἰστὸν
τῆς σημαίας καὶ ἀνεκοίνωσαν εἰς τὴν Πύλην ὅτι τὸ Κρητικὸν ζήτημα
ἐνδιαφέρει τὴν Εὐρώπην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Η ΕΛΛΑΣ ΒΑΔΙΖΟΥΣΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΠΛΗΡΩΣΙΝ ΤΩΝ
ΜΕΓΑΛΩΝ ΙΔΑΝΙΚΩΝ ΤΗΣ ΦΥΛΗΣ

Κυριώτεροι χρονολογίαι.

Ἐπανάστασις Γουδι 1909.—Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος 1912.— Συμμαχικὸς πόλεμος 1913.— Πανευρωπαϊκὸς πόλεμος 1914-1919.

1. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1909.

Ἡ δυσφορία τοῦ ἔθνους ἐκ τῶν ἐξευτελισμῶν ἐπέφερον ἐξέγερσιν τῶν στρατιωτικῶν, οἵτινες ἀποτελέσαντες σύνδεσμον ἐπανεστάτησαν. Ἀπήτησαν τὴν ἀνόρθωσιν τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν στρατιωτικῶν πραγμάτων καὶ προσέτι τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν βασιλοπαίδων ἀπὸ τοῦ στρατοῦ. Ὁ βασιλεὺς ὑπεχώρησε καὶ ἐσηματίσθη κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Μαυρομιχάλην, ἣτις ἀπεδέχθη τὰ αἰτήματα τοῦ συνδέσμου. Ἐπειδὴ ὁμως ἐδείχθη ἀνεπαρκής, ἐκλήθη ἐκ Κρήτης ὡς σύμβουλος τοῦ συνδέσμου ὁ Βενιζέλος, ὅστις συνέστησε τὴν σύγκλησιν τῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ νέος πρωθυπουργὸς Στέφαν. Δραγούμης εὐρεθεὶς πρὸ δυσχερειῶν μετὰ τὴν σύγκλησιν αὐτῆς παρητήθη. Τότε ἀπαιτήσῃ τοῦ λαοῦ ἀνάλαβε τὴν κυβέρνησιν ὁ Βενιζέλος. Οὗτος μὴ ἔχων πλειοψηφίαν ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει διέλυσεν αὐτὴν καὶ ἔφερον ἄλλην. Τὸ σύνταγμα τότε ἀνεθεωρήθη ὁ στρατὸς ἀναδιοργανώθη καὶ ἤρχισαν συνεννοήσεις μετὰ τῶν βαλκανικῶν κρατῶν διὰ τὸν ἐναντίον τῆς Τουρκίας πόλεμον (ἐπαναφορὰ διαδόχου ὡς ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ).

Ἁ Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος.

Τὰ προόμια καὶ ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου. Οἱ νεότουρκοι εἶχον πρόγραμμα τὴν τουρκοποίησιν τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἀλλὰ μὲ αὐτὴν ἠπέλουν τὴν ὑπαρξιν τῆς ἐθνικότητος τῶν ὑπ' αὐτοὺς λαῶν Ἐκ τούτου Ἑλλάς, Σερβία, Μαυροβούνιον καὶ Βουλγαρία κατόπιν συνεννοή-

σεως ἐπωφεληθέντες καὶ τοῦ τότε Ἱταλοτουρκικοῦ πολέμου ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, τὸ μὲν Μαυροβούνιον τὴν 15ην Σεπτεμβρίου 1912, μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας καὶ τὰ ἄλλα βαλκανικὰ κράτη.

Προέλασις τῶν Ἑλλήνων εἰς Μακεδονίαν καὶ Ἡπειρον καὶ νίκαι αὐτῶν. Κατάληψις τῆς Θεσσαλονίκης. Πολιορκία Ἰωαννίνων. Δραῖσις τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου. Ὁ ἐν Θεσσαλίᾳ ἑλληνικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν διάδοχον Κωνσταντῖνον προελάσας νικᾷ τοὺς Τούρκους εἰς Ἐλασσῶνα, Σαραντάπορον, Καϊλάρια, Πέτραν καὶ τέλος εἰς Γιαννιτσὰ καὶ καταλαμβάνει τὴν Θεσσαλονίκην. (Θεοδωρῶφ εἰς Θεσσαλονίκην. Προστρεβίαι Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων). Μετὰ τοῦτο ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς σπεύδει πρὸς Δ. (ὄπου μοῖρα αὐτοῦ εἶχεν ἠττηθῆ παρὰ τὴν Μπάνιτσαν) καὶ καταλαμβάνει τὴν Φλώριναν, Κορυτσάν καὶ Καριοστρίαν.

Συγχρόνως ὁ ἐν Ἡπείρῳ στρατὸς προελάσας καταλαμβάνει Πρέβεζαν, Πέντε Πηγάδια, Μέτσοβον, Χειμάρραν καὶ πολιορκεῖ τὰ Ἰωάννινα. Ὁ δὲ στόλος ὑπὸ τὸν Π. Κουντουριώτην καταλαμβάνει τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Προέλασις τῶν συμμάχων καὶ νίκαι αὐτῶν. Οἱ Μαυροβούνιοι κυριεύουν τὸ Ἴπεκ καὶ πολιορκοῦν τὴν Σκόδραν. Οἱ Σέρβοι νικοῦν εἰς τὸ Κουμάνοβον καὶ ἔπειτα κυριεύουν Πρίστιναν, Πρεσερηνὴν καὶ Μοναστήριον.

Οἱ Βούλγαροι κυριεύουν τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας, νικοῦν εἰς Λουλέ Μπουργὰς καὶ πολιορκοῦν Ἀδριανούπολιν.

Ἀνακωχὴ μεταξὺ Τούρκων καὶ τῶν 3 συμμάχων πλὴν τῆς Ἑλλάδος. Μάταιαι διαπραγματεύσεις περὶ εἰρήνης. Μετὰ τὰς νίκαις τῶν συμμάχων ἡ Τουρκία ἐζήτησεν ἀνακωχὴν. Ταύτην ἐδέχθησαν τὰ τρία ἄλλα κράτη πλὴν τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' ἢ ἐν Λονδίνῳ συνδιάσκεψις διὰ τὴν εἰρήνην ἀπέτυχεν (Ἀνεξαρτησία Ἀλβανίας).

Ἐπανάληψις τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ἀλωσις τῶν Ἰωαννίνων. Δολοφονία τοῦ βασιλέως Γεωργίου. Πτώσις Ἀδριανουπόλεως καὶ Σκόδρας. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διαπραγματεύσεων ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐνίκησε δις τὸν τουρκικὸν ἔξω τῶν Δαρδανελλίων (3 Δεκεμβρίου 1912 καὶ 5 Ἰανουαρίου 1913), εἰς δὲ τὴν Ἡπειρον οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν τὴν 21 Φεβρουαρίου τὰ Ἰωάννινα. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐδολοφονήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος, καὶ τὸν διεδέχθη ὁ Κωνσταντῖνος. Μετὰ δὲ τὴν διακοπὴν τῶν διαπραγματεύσεων οἱ

Βούλγαροι κατόπιν σερβικῆς βοήθειας ἐκυρίευσαν τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ οἱ Μαυροβούνιοι τὴν Σκόδραν.

Ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου. Τέλος συνῆλθε καὶ πάλιν ἐν Λονδίνῳ νέα συνδιάσκεψις διὰ τὴν εἰρήνην, καὶ τὴν 17 Μαΐου τῆ μεσολαμβάνει τῶν Δυνάμεων ὑπεγράφη ἡ συνθήκη τοῦ Λονδίνου. Διὰ ταύτης ὁ Σουλτάνος παρητεῖτο ὑπὲρ τῶν συμμάχων τῆς Κρήτης καὶ ὅλης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας δυτικῶς τῆς γραμμῆς Αἴνου—Μηδίας. Ἡ τύχη τῆς Ἀλβανίας, τῶν ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα ἀφίνοντο εἰς τὰς Δυνάμεις.

3-4. Ὁ συμμαχικὸς πόλεμος.

Αἰτία τούτου ὑπῆρξεν ἡ ἀπληστία τῶν Βουλγάρων, οἵτινες ἤθελον ὑπὲρ ἑαυτῶν ὅλα σχεδὸν τὰ κέρδη τοῦ πολέμου καὶ ἰδίως ἀπῆττον παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν Θεσσαλονίκην καὶ παρὰ τῶν Σέρβων τὸ Μοναστήριον.

Αἱ πρὸς διανομὴν διαπραγματεύσεις ἀπέβησαν μάταιαι καὶ ἡ Βουλγαρία αἰφνιδιαστικῶς ἐπετέθη (17 Ἰουνίου 1913) πρώτη κατὰ τῶν συμμάχων τῆς.

Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Σερβία γνωρίζουσαι τὰς διαθέσεις αὐτῆς εἶχον συνεννοηθῆ καὶ παρασκευασθῆ. Καὶ ὁ μὲν ἑλληνικὸς στρατός, ἀφ' οὗ ἠχμαλώτισε τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ Βουλγάρους, προελάσας νικᾷ τοὺς Βουλγάρους εἰς Κιλκίς καὶ Λαχανᾶν, ἔπειτα εἰς Δεμιρ Ἰσσάρ, εἰς τὰ στενὰ τῆς Κρέσνας καὶ εἰς τὴν Τσουμαγιάν. Οἱ Βούλγαροι ὑποχωροῦντες ἐκ τῆς Μακεδονίας κατέστρεφον τὰ πάντα. Ὁ δὲ ἑλληνικὸς στόλος κατέλαβε τὸ Δεδεαγάτς, τὸ Πόρτο Λαγὸ καὶ τὴν Μάκρην.

Συγχρόνως καὶ οἱ Σέρβοι νικήσαντες τοὺς Βουλγάρους εἰσβάλλουν εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Ἄλλὰ καὶ οἱ Ρουμάνοι τότε προελαύνουν ἀμαχητὶ μέχρι τῆς Σόφιας, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἀνακτοῦν τὴν Δυτικὴν Θράκην.

Οἱ Βούλγαροι ἐζήτησαν εἰρήνην, ἥτις ὑπεγράφη ἐν Βουκουρεστίῳ (17 Ἰουλίου).

Δι' αὐτῆς οἱ Βούλγαροι ἔχασαν ὅλα σχεδὸν τὰ ἐν Μακεδονίᾳ κέρδη τοῦ βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου. Παρεχώρησαν δὲ προσέτι εἰς τὴν Ρουμανίαν τὴν Δοβρουτσᾶν καὶ εἰς τὴν Τουρκίαν τὰς Σαράντα

Ἐκκλησίας καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν. Τὰ ἑλληνικὰ σύνορα ἐξετάθησαν Β. μέχρι τοῦ ὄρους Μπέλες καὶ Α, μέχρι τοῦ Νέστου.

Β. Ὁ Πανευρωπαϊκὸς πόλεμος.

Οὗτος ἐξεργάγη ἐξ ἀφορηῆς τῆς δολοφονίας τοῦ διαδοχικοῦ ζεύγους τῆς Αὐστρίας ὑπὸ τινος φοιτητοῦ, ἔνεκα τῆς ὁποίας ἡ Αὐστρία ἐκήρυξε κατὰ τῆς Σερβίας τὸν πόλεμον.

Κατὰ τὸν Πανευρωπαϊκὸν πόλεμον, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐτάχθησαν Γερμανία, Αὐστρία, Βουλγαρία, Τουρκία. Ἀφ' ἑτέρου δὲ Γαλλία, Ἀγγλία, Ρωσία, Ἰταλία καί, ἀποχωρησάσης τῆς Ρωσίας, αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Β. Ἀμερικῆς.

Ἡ Ἑλλάς κατόπιν ἐπαναστάσεως ὑπὸ τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον, ἀπομακρυνθέντος τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐτάχθη παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας. Ὁ πόλεμος διήρκεσε 5 ἔτη (14-19) καὶ ἀπέβη ὑπὲρ τῶν συμμάχων. Ἡ Γερμανία ἐξεμηνδίσθη. Ἡ δὲ Αὐστροουγγαρία διελύθη καὶ οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν λαοὶ ἀπλευθερώθησαν. Ἡ Ἑλλάς ἠδύτηχε διὰ τῆς συνθήκης τῶν Σεβρῶν νὰ φθάσῃ μέχρι Τσατάλτζας ἐν Εὐρώπῃ καὶ Προύσης ἐν Ἀσίᾳ. Ἀλλὰ ἐπανελθόντος κατόπιν ἐκλογῶν τοῦ Κωνσταντίνου ἡ Ἑλλάς ἐξέπεσε τῆς συμμαχίας τῶν νικητῶν καὶ ἠττηθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπώλεσε τὴν Ἰωνίαν καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην.

6. Αἱ πρόοδοι τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως μέχρι σήμερον.

Αἱ διαδοχικαὶ ἐπαυξήσεις τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλάς ἡ ἀπελευθερωθεῖσα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 περιελάμβανε 50 χιλ. τετραγ. χιλιομ. καὶ 750 χιλ. κατοίκους. Διὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν Ἰονίων νήσων (1864) καὶ διὰ τῆς προσαρτήσεως τῆς Θεσσαλίας (1887) ἠϋξήθη εἰς 65 χιλ. τετραγ. χιλιομ. καὶ 2 ἑκατομ. κατ. Μετὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους (1913) περιελάμβανε 120 χιλ. τετραγ. χιλιομ. καὶ 7 ἑκατομ. κατοίκους. Κατὰ τὸν πανευρωπαϊκὸν πόλεμον τέλος ἀπέκτησε τὴν δυτικὴν Θράκην.

Ἐμπόριον, βιομηχανία, γεωργία, ναυτιλία. Ὅταν ἡ Ἑλλάς ἀπλευθερώθη ἦτο τελείως κατεστραμμένη. Κατὰ μικρὸν ἤρχισε νὰ ἀνατύσῃ ὅλας τὰς δυνάμεις της. Ὁ ἐμπορικὸς της στόλος σήμερον πε-

ριλαμβάνει 408 ατμόπλοια και 1085 ιστοιοφόρα. Φάροι, φανοί και λιμένες έγιναν πανταχοῦ. Ὡσαύτως ὁδοὶ ἀμαξιτοί, σιδηρόδρομοι, τηλεγραφοί, ταχυδρομεῖα. Τὸ ἐμπόριόν της, τὸ μὲν εἰσαγωγικὸν ἀνέρχεται εἰς 1200 ἑκατομ. τὸ δὲ ἐξαγωγικὸν εἰς 700 ἑκατομ. Ἡ γεωργία ἀνεπτύχθη, ὡσαύτως ἡ βιομηχανία ἀλλ' ἐν μικρῷ κλίμακι. Αὕτη καθυστέρει α) διότι ὡς καύσιμον ὕλην ἔχει τὸν λιθάνθρακα εἰσαγόμενον ἔξωθεν, β) διότι δὲν ἐκμεταλλεύεται ἐπαρκῶς τὰς ἐν τῇ χώρᾳ πρώτας ὕλας.

Ἡ πνευματικὴ πρόοδος τοῦ Ἑθνους. Καὶ ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις καὶ ἡ μέση καὶ ἡ ἀνωτάτη ἐκπαίδευσις ἔχουν προοδεύσει ἀρκετά, ἀλλὰ καὶ εἰδικαὶ ἐπαγγελματικαὶ σχολαὶ πλεῖστοι ἔχουν ἰδρυθῆ.

Καὶ ἡ λογοτεχνία, ἰδίως ἡ λυρική ποίησις καὶ τὸ διήγημα ἀρκετὰ ἐθεραπεύθη. Ταύτας δὲ κατέκτησεν ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, ἥτις εὗρισκεται ἐν διαρκῇ πάλῃ πρὸς τὴν καθαρεύουσαν.

Τῆς ποιήσεως ἔχομεν 4 σχολὰς τὴν Ἰόνιον (Σολωμός, Μαρκοῦας, Λασκαρᾶτος, Τυπάλδος, Πολυλᾶς, Καλοσογούρος, Μαβίλης), τὴν Ἡπειρωτικὴν (Βαλαωρίτης, Ζαλοκώστας, Κρυστάλης), τὴν Ἀθηναϊκὴν (Σοῦτζοί, Ραγκαβῆς, Παράσχος, Βασιλειάδης Παπαρηγόπουλος) τὴν νέαν (Βιζυηνός, Προβελέγγιος, Δροσίνης, Πολέμης, Γρουπάρης, Παλαμᾶς, Κ. Χατζόπουλος, Μαλακάσης, Πορφύρας, Βάρναλης).

Τοῦ διηγήματος ἀντιπρόσωποι εἶναι Δροσίνης, Κουρτίδης, Βιζυηνός, Παπαδιαμάντης, Καρκαβίτσας, Μωραϊτίδης, Κονδυλάκης, Τραυλαντώνης, Ψυχάρης, Μητσάκης, Ἀργύρης Ἐφταλιώτης, Βλαχογιάννης, Βουτυρᾶς, Νιρβάνας, Ξενόπουλος, Παρορίτης.

Τοῦ θεάτρου δὲ κύριοι ἀντιπρόσωποι εἶναι Δ. Βερναρδάκης, Μελάς, Ξενόπουλος.

500/95

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ 'ΕΣΤΙΑΣ',
Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.

38 ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΛ 38

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΟΗΘΗΤΙΚΑΙ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ

Κοσμά Κ.,	Ἀρριανὸς	Δοχ.	2500
—	Λυκούργου ὁ κατὰ Λεωκράτους λόγος καὶ Ἰσοκράτους ἐπιστολαὶ	»	3000
Πέτριτς Α.	Γεωγραφία διὰ τὴν Δ' Ἑξαταξ. Γυμν.	»	4000
Κακριδῆ Θ.	Lhomond	»	
Μπαξεβανάνη Νικ.,	Λυρικοὶ ποιηταὶ	»	4000
Ἑφραλιώτη Ἀργ.,	Μετάφραση Ὀδυσσεΐας	»	6500

**ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ**

Π. Δημοπούλου,	Σοφοκλέους Ἀντιγόνη	»	2000
—	Οἰδίπους Τύραννος	»	2500
—	Πλάτωνος, Πρωταγόρας	»	2250
—	Φαίδων	»	2500
Κυριάκου Κοσμά,	Δημοσθένους Ὀλυμπιακοὶ	»	2250
—	» Φιλιππικοὶ	»	3000
—	Ἡροδότου Ἑκλογαὶ	»	4000
—	Θουκυδίδου Ἐπιτάφιος Περικλέους	»	2000
—	» Ἐυγραφῆς	»	3200
—	Κικέρωνος Γ' Κατιλίνα	»	2600
—	Κορνηλίου Νέπωτος Βίοι	»	2500
—	Λατινικὸν Ἀναγνωσματάριον	»	2500
—	Λυσίου λόγοι	»	3000
—	Ξενοφῶντος Ἑλληνικά ΑΒ'	»	2000
—	» » ΓΔ'	»	2800
—	Ὅμηρου Ἰλιάς Α'	»	2400
—	» » Ζ'	»	1800
—	» Ὀδύσσεια Α'	»	2000
—	» » Ζ'	»	1800
—	Πλάτωνος Ἀπολογία	»	3500
—	» Κρίτων	»	2000
—	Βεργιλίου Αἰνεΐας Α'	»	1800
—	» » Β'	»	2400
Φιλικῷ Δ,	Ἀναγνωστικὸν Ἀρχαίας Ἑλλ. Γλώσσης	»	2000
Μπαρμπαστάθη Χρ.,	Λύσεις Ἀλγέβρας Ὀργανισμ.	»	5000
—	Λύσεις Γεωμετρίας	»	5000
—	» Τριγωνομετρίας	»	4000